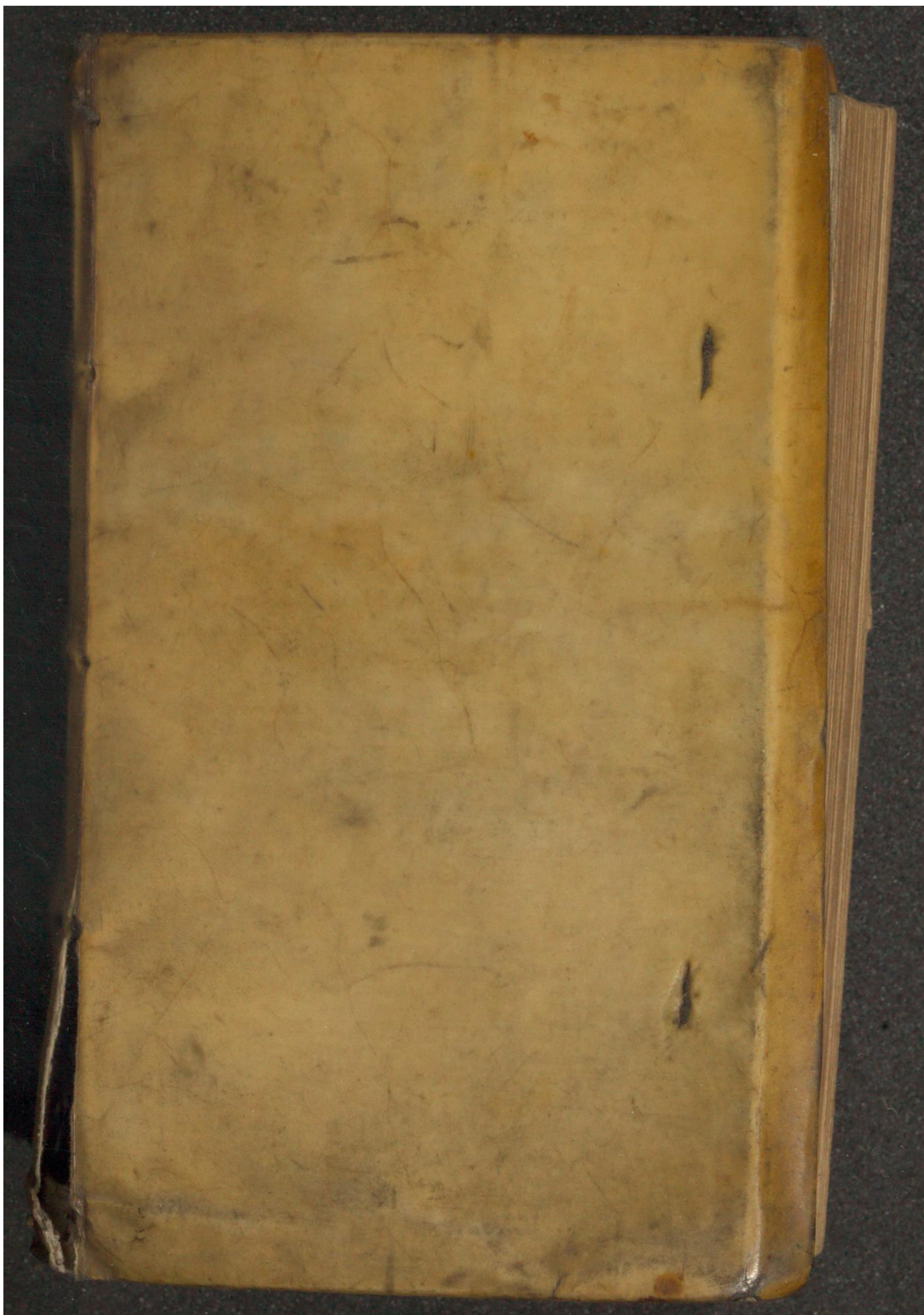
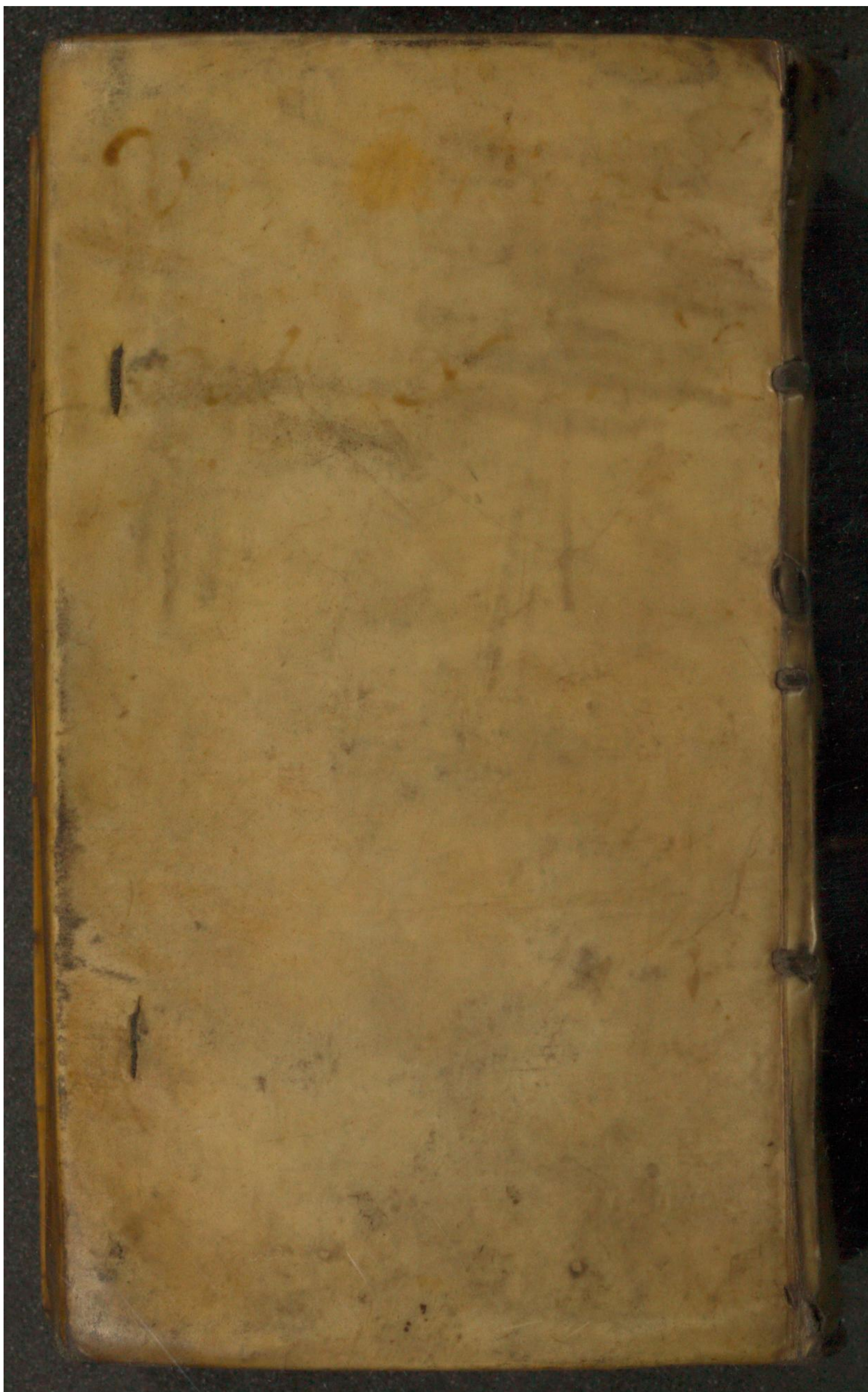

Hoechstetter
1627

3259/1

PHILIPPI HECHSTETTERI
AVGVSTANI, MEDICI
PHYSICI PATRIÆ,

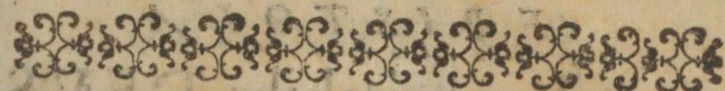
RARARVM OBSERVATIONVM MEDICINALIVM DECADES TRES.

Continentes, Historias
Medicas, Theorica & Practica varia,
iocunda, vtilia, necessaria tum ei qui ad
praxim acccedit, tum qui
eam operatur.

AVGVSTÆ VINDELICORVM
Typis Andreæ Apergeri.
Sumptibus Sebastiani Mylij, Bibliopolæ Augustani.

ANNO CHRISTI SERVATORIS
M. DC. XXIV.

NOBILISS. GENEROSIS, STRENVIS, MAGNIFICIS, PRVDENTISSIMIS Consultissimis, Dominis, Dominis,

Duum-viris, Præfectis, Septem-viris, consulibus, totiq́ ordini Senatorio, inclutæ sacri Romani Germanici Imperii Vrbis AVGVSTÆ, patribus patriæ; Dominis suis obseruantia debita ac humilima perpetuo colendis.

NVLLA FERE Artium est, Magnifici proceres, amplissimi patres patrię, honorandi, ac venerandi, ad cuius cognitionem non impigro perueniendum labore. Vendit siquidem solus in

Hipp. in principio lib. de flatibus.

operibus mirabilis DEVS dona ſua mortalibus labore. Licet enim nobis igniculus cœleſtis & perennis, Anima mente & ratione vigens, cum immortali DEO aliquo modo communis ſit; hæret tamen ille incluſus corpori mortali, vbi tenebris craſſiorib⁹ circumfunditur, & ſine perituris inſtrumentis operatur nihil. Vnde imperiti ad quasuis artes accedimus, & inuiti ſæpius ad illas trahimur, & vix decrepiti ad culmen earum aſcendimus, alliciti vtilitate ea, quæ omnibus ineſt artibus, qua commune aliquod bonum hominibus conferunt,

Hipp. in principio lib. de flatibus.

Ibidem.

runt, quamuis illis qui eas tractant molestias plurimas creent. In harum artiũ numero à Diuino Sene Coö Medicina ponitur. Cuius scientia est nosse morborũ causas, & morbos ipsos omnibus Medicamentis, quæ augescere morbum prohibent, curare posse. Qualis scientia ab iis saltim comparatur, quibus Natura dedit esse industrios, pollére ingenio, à puero institutionem habere, delectari operibus medicis, quibus locus contingit studiis aptus, vbi fideles docendo seminant præceptores, visitatio ægrorum cum iisdem frequens rigat,

Ibidem.

Lib. de Arte.

de Lege.

& solers diligentia occat; qualis satio tempore demũ ad perfectionem ducitur. Paucis in agris hanc scientiã fertilem & vberem prouenire, opinio & labor, quo ad cognitionem artis ducimur medicæ, impedit; Magna enim sit ea industria quæ occasionem naturâ præcipitẽ in morbis dextrè vult obseruare: Diligens attentio, qua per se fallax experientia cognoscitur: sagax judicium, quod morborum crises rectè notat. Breuior nostra hęc est vita, quàm vt in ea ars tàm longa rectè assequi possit; citiusq; venit delirans senium, quàm maturatur sagax

Hipp. 1. aph. 1.

Lib. de flatibus.

gax

gax prudentia: Paucum est quod Medicina docet, nimirum, Addere & Detrahere: At labor magnus nosse quæ exuperant, quæ deficiunt, quæ addenda, quæ detrahenda Non omnes enim morbos Natura oculis subiecit, in occulto latent plures, qui oculo mẽtis eruendi, qui ea quæ æger refert, intuetur, ac quæ circum eum acciderunt cognoscit; quiq; ponderat virtutem corporis aut vitium, qui obseruat motus morborum, pari an cum curatione procedant passu, an velociores sint. Quæ dum Medicus exactè nouit, iis adferet magnam

de Arte.

Lib. de Arte.

ac bonam vtilitatem pluri-
mis ægrotis;agenti verò hęc
omnia creabunt plurimas
molestias. Nam quæ tractat
ingrata sunt, quæ intuetur
periculo proxima, quæ na-
ribus haurit, fœtida sunt,
putrida, malè olentia, nau-
seabunda; quæ auribus per-
cipit eiulationes, lamenta-
tiones, aut suspiria alta di-
gna comiseratione; quodq́;
sibi ipsi conciliat dolor est,
ex aliorum natus calamita-
tibus. Taceo maiora, quæ
Epidemicorum morborum
tempore aut contagionis fi-
deli Medico aut eius fami-
liæ accidere possunt. Ni itaq;
ægri artis opera à maximis
malis

De flatibus.

malis, morbis, laborib⁹, dolore, morteq; ipsa vindicarentur, quib. Medicina manifestam adhibet medelam, plures hanc supterfugerent artem, quā nunc anhelantes quærunt. Quamuis Medici etiam Hippocratis tempore nomine multi fuerint, re tamen ipsa pauci. Idem & nostro tempore vsu venire credibile Ad Medicinam enim accedunt aut vocati à Natura instigāte; aut alliciti quæstu. Illis aditus ad optimum quodq; in arte Medica cùm prudentia consequendum facilis. Hos vel auaritia paterna cogit, qua somniant Galenum dare opes. Ge- *Lib. de Lege.*

ſtiunt ſiquidem matres ſuos ſalutari filios doctores, & quia apud ignobile vulgus Sacerdotes Iuſtitię malè audiunt, Medicos in ſua familia florere cupiunt (teſtantes minus ſobrietatis, pluſq́; intemperantiæ in illa eſſe) ac ſi vulg⁹ in calumniando his ſolis parcat. Quos propria animat auaritia ad Medicũ ſtudium, illi audaculi temerè adgrediũtur morbos, facientes experimẽta ſua proximi morte, congreſſum aliorum ſupterfugiunt, laudant improbos, contendũt cum aliis ambitioſè, ſonitu rixarum ægri conclaue replent, calumniantur alte-

Hipp lib. prænotionum.

rum

rum inuidioſè, & id clàm, extollunt propria, aliorum contemnunt, Et eadem ne nil feciſſe videantur, inuerſo ſtylo prȩſcribunt, imperitis vt imponant, & bonos inuidioſè traducant. Morē hunc Diuinus noſter Senex eorum eſſe ait, qui forenſem ſectantur quæſtum, quiq; ex matulis, vt ex tripode hariolantur, digni qui ſcamna cōſcendant, ad raucedinem ſuorum arcanorū apud vilē plebem, quam ſtentoria voce Dominos amiciſſimos, ornatiſſimos &c. vocant, laudes decantent. Ianus ſeruus & Pantalon ſenex laruati tales decerent, more Italorum,

lorum, vt pſeudomedicus laruatus inter medias laruas debacharetur. At Medicus ratione vtens non faſtum putat eſſe ſuæ prudẽtiæ præconem; nec auſteritate fugari morbos, aut toruo vultu tereri ſymptomata, nec alterum calumniando inuidiosè ſuis laudibus necti coronam. Quin potenti ſe gerit animo, ſtudet vrbanitati, voce demulcet blanda ægrorum dolores, & hilari ac decenti vultu excitat eorũ ſpiritus triſtes, non de mercede auarè nimis paciſcitur, vtens magis in curando fide, inquirens neceſſaria quæ de toto adfectu cognoſcenda, &

Lib. prænotionum.

da, & quæ ad curationem conferunt pensitans. Homines siquidem humaniter curandi sunt, & quos Naturâ donauit sapientia prudẽter tractandi, cum ægris præsit sanitatis causa & sanis ne ægrotent. Vtilitatis igitur minor quàm existimationis habenda ratio. Satiùs putet à morbo seruatis ingratitudinẽ exprobrare, quàm perniciosè habentes emungere. Nec æstimet suæ famæ derogari, dum in difficilioribus artis operibus, cum in crescente morbo terribilia sint symptomata, quæ imperitię tenebras etiam prudenti Medico circũfundere possunt,

ſunt, vt quædam animi angustia accedat, verbis vtor Hippocratis, ſi alios ſibi aſſociat Medicos, vt communi conſilio, quæ in rem ægri ſunt diſquirant, & quæ ad præſidiorum facultatem & operas conferunt, adhibeant, & vnus alteri occupatiori in viſitando quaſi ſuccedat. Qui modus etſi opera veſtra, Magnifici proceres, Patres patriæ digniſſimi, ampliſſimi, iam communis ſit inter Medicos collegii Auguſtæ, quos V. A. Hippocraticos eſſe juſſit: quarum delineationem in hac Epiſtola ex ipſo Hippocrate dedi: placuit tamen plurimis

etiã cum mutis, vt loquuntur, id est, fidissimis autoribus, qui & Methodo & Exẽplis curas descripsére Medicas, conferre. Vt quod ex iis hauriunt, in opere Medico adhibeant. Hæret quidem magis quod in conuersatione cum viuis auditur in animo, quàm quod lectione acquiritur. At historiarũ medicarum lectio in auribꝰ cõsiliũ, in oculis quasi pictura est. Illisq́; plus quàm Methodica docetur Doctrina.

Quæ quidem sine illis magna est, at hæc cum ipsis illustris. Quod mihi studium adeò in cursu meo Medico Augustæ arrisit, vt alios ferè

præter historicos Medicos neglexissem autores, ni me quotidiana opera practica reuocassent ad illos. Erubui enim sine autoritate & ratione quicquam agere. Excitauit me etiam conuersatio illa docta quæ his quatuor lustris cum Doctissimis & Experientia firmatis senioribus collegii fuit, quorum mentio in hoc opusculo sæpiùs honorifica fit. Placuit tamen etiam aliorum obseruata evolvere, & id studiosè, quũ illis exhilararer, & me in operando informarent: assignare itaq; & ea quæ mihi occurrerent quotidiè in praxi, incitatus, cœpi.

cœpi. Ex quibus rariora ſaltim huic opuſculo incluſi, quæ, ornauerim ne, an onerauerim ſcholiis, alios relinquo judices, publici facio juris, ROGATVS.

Veſtræ porrò Magnificentiæ & Amplitudini dedicare volui, merito veſtro. Veſtra vt eſſent, quæ in veſtra obſeruâram vrbe. Vrbe tali, quæ annuente numine, gubernantibus vobis, in medio bello ſenſit pacem; in deuaſtatione multarū Germaniæ vrbium, ædificia noua, varia, vtilia, pulchra vidit: in deſolatione plurimarum gentium copiam audiuit vagientium; quæ mili-

tes, quos alii hostes experti, hospites habuit trãseuntes; quæ agris carens, frumento non caruit; quæ in summa penuria ad saturitatem panem habuit; & quasi copiã in media inopia. Vobis itaque patribus Patriæ, Proceribus Magnificis, hunc meũ tenellum fœtum, nec adhuc maturum offero, consecro, ac dedico, in vlnas vestras pono, fouete & hostes ipsi hospites amicos reddite, rodere volentibus hæmodiam conciliate. Sic & huic tenello longior & liberior erit spiritus: nec me pœnitebit huic confuso seculo credidisse vagientem fœtũ.

Cuius viuere in vlnis ſuſceptorum erit quietior, quã in lumbis genitoris. Vos lumen dabitis, viri Magnifici, à me vix vmbra erit. Opellam itaq; hanc qualẽcunq; & me, ſervitiaq́; mea debita, Magnificentię veſtræ humiliſſimè offero, conſecro, ac devoueo: ad pedes eius tanquam ad aram primitias has depono. DOMINVS DEVS, autor & propagator pacis pro ſua miſericordia ïenarrabili, vos Patriæ & Reipublicę noſtrę pro communi ciuium ſalute, non ſaltim diu ſuperſtites, verùm etiam in pace felices & incolumes, remotiores ab omni ſtrepitu Bel-

ta Bellonæ, ad innumeros annos prosperrimè conseruet. Valete. Augustæ Vindelicorum 6. Decembris. 1623.

Amplitudinis & Magnificentiæ vestræ cliens obsequentissimus, humilimus,

Philippus Hechstetterus Augustanus, Physicus & Nosocomii Patriæ Medicus.

AVCTO-

AVCTORIS AD ÆQVVM LECTOREM

PRÆFATIO.

HIſtorias quas trado hoc libro Medicas, Lector amice, mihi ſi dixeris raras, haud Scribo dicam. Eandem in mundo fabulam agi, novi, at mutatis perſonis, aut alio cothurno. AFRICAM, aiunt, ſemper noui quid portare, ſitis cauſa, quæ ad raros varii generis feras congregat amnes, quæ ſalaci œſtro commiſtæ, concipiunt monſtra, pariunt chimæras. Profert & Medicina in media Natura, præter naturam, monſtra, prodigia, ventris

causa, in quo anima bruta à vario palatu ingesta plurima, diuersa, aut fortiori igne adurit, corrumpitvè, aut lampade vacillante relinquit rudia, crudavè, aut formante vi in alias formas transmutat. Vnde illi halitus sulphurei, vapores nitrosi, fumi memphitici, mõstra tartarea, saburræ pigræ, sordes viscidæ, feces fermentantes, vberes cataclysmi, sabulosi Lapides, feræ reptantes, depascentes ignes, & quæ magis portentosa. Territur nouus modò in Schola natus Medicus his portentis, ac ad præceptoris dictata retrocurrit attonitus, anxius practicorũ libros euoluit; à quibus dum Oraculum petit, accidit ipsi quod Terentiano seni, vt incertior sit quàm antea. Alium enim morbi typum in

lecto,

lecto, alium in libris videt. Et qui modò animo gladiatorio ad ægrum accessit, sua doctrina iam iam morbo minitans interitum, instar canis cum cauda demissa retrocedit. Aut ne videatur egisse nihil, ea commouet, quæ quieta esse debuißent, aut relinquit quorum euacuatio necessaria: aut prætiosa incogitanter exhibet, vt sordeant in fecibus retentis. Cura sanè morborum accurata, docta, perfecta in libris legitur: In Scholis subtiliùs quàm neceßum de ea disputatur: at hæc ad vsum accommodare, indefessum studium, diligens morbi exploratio, causarum indagatio sagax, temporis obseruatio solers, ratio integra, labor improbus, memoria firma docent. Artem igitur longam

Medicam esse vel ex his notum; in qua per mortes hominum medicamentorum experientiam facere, candor Christianus negat: & usura vitæ nostræ brevis ad perfectam notitiam in cognoscendo morbos & dexteritatem in agendo impedit. Docta igitur solersq; maiorum ætas, quæ regulis inclusit, ac sententiis innuit, exemplis & historiis delineare studuit, faciliorem ut artem longam, breui vitæ opponeret.

Cous noster senex venerandus, primus fuisse videtur, qui historias medicas in Epidemiis dedit, morborum typos, ut, tanquam in pictura, ostenderet: quem secutus est Pergamenus, qui tamen pauciores & sparsas suis immiscuit Disputatio-

tationibus. Arabum & barbarum superius seculum hinc inde suis in commentariis historias inclusit aliquas. In reuirescente hoc studiorum seculo plurimi, doctißimi, præstantißimi Medici non contenti fuëre, docere, quomodo ægritudo curanda sit, sed in hoc vel illo instituerint, quæ facies morbi, quæ forma fuerit, qualis eius motus, quæ apparuerint, quævè superuenerint, vt iudicata, quod ægri temperamentum, quæ occasio morbi, quæ denique pharmaca efficacia, salutaria, adpropriatavè per experientiam deprehensa sint. Quod studium adeò mihi ad praxim accedenti placuit, vt illos meos autores esse iusserim, qui aut consilia, aut historias scripsere medicas. Habui enim gustum

iàm tùm in Accademia huius ſtudii, dum reuerendus Senex Rauracus alternatim, aut Tractatus ſuos poſteriores duos practicæ, aut hiſtorias, quas ſuis obſeruationibus inſeruit, pro Cathedra recenſeret. Nec iis ſatis animatus, nouus Doctor morbis obuiam ivi: Vberior tandem cum ſingulis annis praxis accreſceret, & iam in Noſocomio, cui præſum, rariora quovis die occurrerent, his & illis animoſior, illud quod in meo anteceſſore venerando deſiderabam, de me quæri nolui, & annotare rariora cœpi. Ea dum pluribus oſtendo, Theſſaurum terræ incluſum fatuum eſſe, audio. Pellegi itaq; diligentius annotata, & ſcholiis, quamuis non ſubtilitate latia, aut

belgica refertis, auxi; quibus aut ſciographiam quandam curæ Hippocraticæ Auguſtanorum depingo; aut hiſtorias ad regulas Hippocratis adduco, aut quædam ad mentem præceptoris communis Germaniæ ediſſero. Si quid ea acribia, vt in ſcholis ſubtiliter diſputatur, ſcriptum non eſt, venia erit danda Medico Practico, qui dum quæ periculo proxima ſunt intuetur, & quæ ſunt ingrata contrectat, ac ex aliorum calamitatibus ſibi dolorem conciliat, negligit arguta Scholæ; quin vindicare potius nititur ægros opere artis à maximis malis, morbis, laboribus, dolore, & morte. Cuius exempla his tribus decadibus videbis, plurima annuente ſequentur DEO; ſi vi- *Hipp. lib. d. flatibus.*

dere

dero tuum, amice lector, adplausum. Curæ & Medicamenta, cum parum spagiriam sapiant, Scito Augustanos quidem illam haud negligere, sed studere potiùs, vt sint, quod nostræ patres patriæ ab illis requirunt, nimirum sectatores Hippocraticæ & Galenicæ doctrinæ, nec fidunt fastuosis illis chymistarum magnalibus, cum infida hactenus Galenica non habuerint. Nec propterea, spiritus, sales, sublimata, extracta, & alia quæ chymico artificio præparantur à suis secludunt, quin vt sua sint, in Dispensatorio locum habere voluerunt. In quo candor Augustanorum, qualis in Medico requiritur, Christianus dextrè cernitur; cum sua arcana Harpocrati sacra esse

nolue-

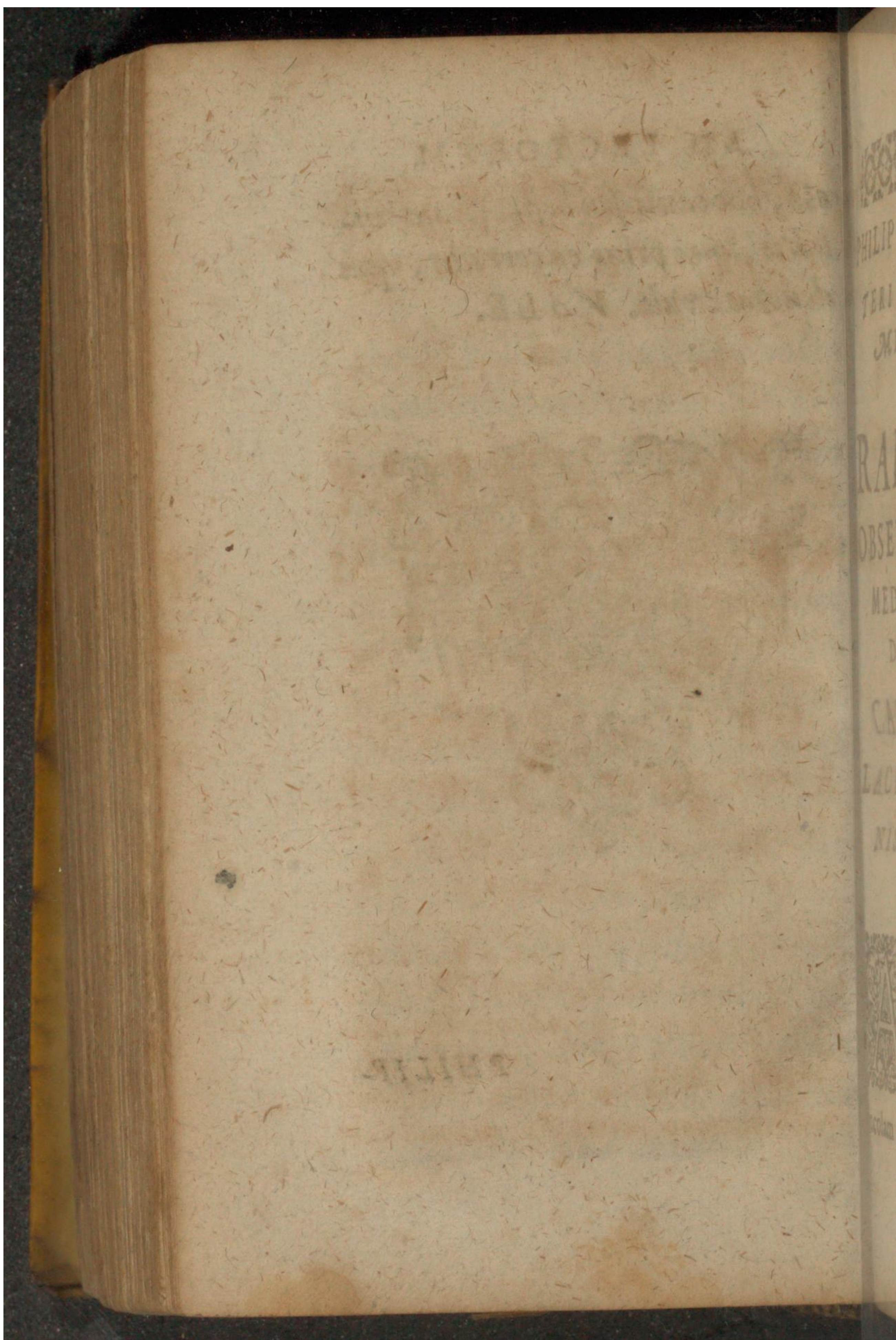
noluerint. Bonum ſiquidem eſt communicatiuum ſui; & proximo fit benè in arte noſtra: cælare itaq; illa quæ proximo ad ſalutem conducunt, occidere mihi videtur. Sic deſcribere ſuas obſeruationes, & velare medicamenta inuidiæ tunica, Thraſonica eſt grauitas, digna quæ in conſualibus coronetur. Incluſi & ego his obſeruationibus aliqua medicamenta, quæ haud mea dico, fidi tamen eis tutò poteſt; non mei, ſed ægrorum cauſa, ut quæ tutò & cum ratione exhibita hîc fuerint, alibi etiam aliis prodeſſe poßint. Nec mutuatas propterea pennas dicas; non enim eis me veſtio, sed cum meis aliis exhibeo. Qui itaque Medicus ratione vtitur, haud me meaq́; ca- Hipp. in præceptionibus.

lumniabit inuidiosè: ſed labori meo hoc aut ſruetur tacitè, aut excitabitur, vt ſimili ſtylo plura extent. Quod Æſculapiæ familiæ emolumentum eſſet maximum. Spero itaq; te, *amice lector, fore æquum huius mei laboris iudicem, & plauſum daturum ſi non magnum at amicum, quem ſi videro, quæ adhuc rudia latent, aut quotidiè obſeruantur, (obſeruari autem poſſe apud octuaginta ægros, quibus quaſi ſemper ſingulis ſeptimanis hoc anno,* Noſocomium *noſtrum refertum fuit, credibile.)* Deo *fauente & vitam largiente propediem ſubnectam. Benignè igitur interpretare, quæ habes, nec Theonino dente rodas, quæ correctione opus tibi videntur. Illud enim chriſtiani* eſt;

est; hoc canis ſeu beſtiæ etiam vilioris, quæ prius ea corrodit, quæ deuorare vult. VALE.

PHILIP-

PHILIPPI HOECHSTETTERI AVGVSTANI, MEDICI PHYSICI PATRIÆ,

RARARVM OBSERVATIONVM MEDICINALIVM DECAS PRIMA.

CASVS PRIMVS.

LACHRYMÆ SANGVINIS AB VNDECIMESTRI VEGETA.

D RADICES ALPIum Algouiæ FVESSEN oppidum à metropoli Augusta Sueuiæ paucis leucis distans, matronam habet incolam thoro locoq; honestam, quæ

cognatis filiolæ caſum idiomate vulgari deſcripſit, & huc tranſmiſit, quem ego Latio ſic donaui.

Puella mihi eſt menſium vndecim, vegeta, ſana, hilaris, cibum optimè capiens, digerensq́;, auida potus, ſeu mammæ, dormiens commodè, quæ his diebus ſanguinem lachrimauit, quater diſtinctis vicibus & diebus, ita vt rubræ ſanguinis guttæ ambas ſuper genas adfatim fluxerint, excipiendo vnam quaſi alteram. Finito ploratu, ſanguis conſpicuus nullus, imò ne veſtigium in oculis vllum eſt: qui clari, non rubentes, non humidi, ſed noxa omni vacui videntur. Ita vt extra hunc ploratum nemo auderet de ea quicquam ſiniſtri ſuſpicari. Deſijt quidem poſt diem quartum, ſed timida mater augurium, ne temporis noſtri, aut corporis puellę ſiniſtrum eſſet, indagare apud ſuos Auguſtæ cognatos eorumq́; Medicos voluit. Factum Anno 1620. in fine Februarij.

SCHOLION.

EXordior à lachrimis & quidem temporis meritò, quod & cordato Herculi lachrimas eliceret. Cuti B. Iobi vlceribus phagadenicis, carcinomatibus, & car-

& carbunculis &c. non cedens. Sanè exiit à facie Iehouah Satanas flagellaret vt Germaniam. Pax propulsa est, Iustitia eiecta, Fides prostrata, charitas pessundata; sola Spes residua, in quam contra spem credimus; exspectantes meliora, timentes peiora pauidi. Luctus vbiq; pauor, & plurima militum, devastationis, rapinarum, necisq; imago. Iam radicem arboris feriendam securis secat: cor contritũ, sanguineq; Christi adhuc spirans flammas saltim vitare poterit. Prægressa sat prodigia; cohortationes concionum frustraneæ, heu dolor, sat auditæ; exspectandum quid sit, trementes vix augurari poterimus. At ne hoc cum Ænigmatico Cabalæ æuo dedicato, aut cum superstitiosa ac pauida turba, aut irridentium ac securorum caterua consideremus; de his guttis sanguinis lachrimalibus Medicè quædam proferamus. Lachrimæ hæ, ægræ nostræ veræ dici nequeunt, sed similes lachrymis guttæ ab oculis deciduæ. Quæ non cerebrum, sed capillares venæ dedére; quare causam (cum infans vegeta & habitus boni fuerit) cum Aëtio Tet. 2. Serm. 3. c. 63. ad distentionem vasorum in cantis oculorum refero, ob quam a-

An lachrimæ veræ.

periuntur, calefacta ab assiduo eiulatu. Infantibus enim & puellis lachrymæ non insolentes sunt; ploratus familiares & præter volupe frequentes. Vegeta porrò ætas cibusq; & potus largior, plethoricũ corpus fuisse edocent: cui locus & victus ratio ei loco sueta subscribunt. Alit siquidẽ illa regio pultiuoraces, ad nauseã in cunis farctos pulmento. Accedit & tempus dentitionis, quo cordis calor extenditur, & sangvis funditur, qui tenuior factus, sua tenuitate ad cerebrum repit, & per vasa in angulis oculorum depletur, æstuantibus & distentis in eo loco vasis. In sene illa apud Forestum, quæ cachectica fuit, efferuescentia bilis magis, quàm ploratus eiulatus ve, & acrimonia sanguinem fecit fluxilem. Virgo in Dodonæi historijs c. 15. menses non obsequentes habuit, vnde sanguis caput petens, angulos oculi eorumq; vasa peruia invenit.

***

CASVS

CASVS SECVNDVS.

GINGIVÆ CRVENTæ & Similis mictio.

OSTENSVM mihi, Anno MD.C.XV. menſe decembri, lotium fuit totum ſanguineum, ſine dolore vllo, excepto in lumbis grauatiuo, abſq; ardore emiſſum, reddebant & gingiuæ ſatis copioſum. Vrina primis diebus craſſa intenſeq; Sanguinea fuit. Sanguinem ex ſalvatella dextræ ſtatim juſſi euacuare, ob debilitatem vitans vas maius: chirurgus verò illam quæ circa pollicem venã eſt, & cęphalica dicitur, aperuit, tenuem, acrem ac feruentem ſanguinem violentiâ vix compeſcuit, quare ominans malè, & ex cruentis gingiuis phthiſicum pronuncians, abiit. Porrò curam humectantibus & refrigerantibus adgreſſus, bis in die exhibui de ſequenti Syrupo. ℞. Syruporum Fragorum vnciam vnam, è floribus papav. errat: papau. compoſiti, Indiuiæ compoſiti ana vnciam ſemis,

Venæſectio præſentaneũ remedium ſi à plethora fuit. Antonius Valetius in Hollerium c.52.

misce: Regionem renum hoc linimento inunxit. ℞. Vnguenti infrigidantis Galeni: Rosati caphurati, Violati, ana vnciam semis. misce. Gingiuas sæpius abluit stillatitio Plantaginis, & illiniuit mucilagine seminum Cotoneorum cum stillatitio plantaginis extracta. Potus fuit aqua chalybeata, in qua incocta erant seminum Melonũ, Cucurbitę, ana Vnciam semis, seminum coriandri præparati, drachmas duas, Radicis acetosæ, vnciam vnam. Rarius bibit, quamuis natura esset hydropota. Altera à phlebotomia die, sequentem adstrictiuum puluerem dedi in aqua plantaginis in die bis, paulò plùs scrupulo. ℞ Pulueris terræ silesiacæ, boli armenæ præparatæ, Lapidis hæmatitis præparati, Corneoli præparati, cristalli præparati ana scrupulum vnum, misce, fiat puluis, quẽ diuide in chartas quatuor; sumsit manè ieiunus & vesperi duabus ante cœnam horis. Biduo post sequentem emulsionem. ℞. Seminum melonum decorticatorum, Vnciam vnam & semis, Seminis papaueris albi, vnciam semis. Nucleorum pini decort: Vnciam vnam, Aquæ stillatitiæ, bursæ pastoris, Tormentillæ, Plantaginis, ana vncias tres, Fiat emulsio, cui

cui adde manus Christi perlatę, vnciā vnā, misce. Quam loco syrupi, vicibus tribus exhausit. Vsus etiam est hac conserua, quæ constabat Conseruæ rosarum rub. antiquæ, Pimpinellæ sanguisorbæ ana partibus æqualibus. Alternatim modò emulsionem, modò conseruam sumens. Alvū pigram clysmate sollicitaui, quod constabat ex M. ij Maluæ, violarum Manip. vno & semis, bursæ pastoris, manip. semis, hordei integri P. j. Florum chamomeli P. j coque in aquæ communis suff: quantit: colaturæ vnciarum octo, adde olei violarum vncias duas, olei florum chamomeli, vnciam vnam, sacchari Thomæi, vnciam vnam & semis, Oui vitelli N. 1. Salis parum, fiat Enema. Quinto die sanguinis fluxus ex gingiuis sistebatur. Septimo sanguis modò sincerus, modò vrinæ mixtus fluxit, ideoq́; sequentem ordinaui puluerem. ℞. Trochiscorum Gordonii, drachmas duas, diuidantur in chartas n. iij. dosis scrupuli duo: vtebatur mane & vesperi, in aqua sequente. ℞. stillatitii pimpinellæ sanguisorbæ, Plantaginis, Tormentillæ, bursæ pastoris, ana quartarium semis. Desiit ab huius vsu paulatim sanguinis mictio; re-

Scholiastes in Hollerium c. 52. Troch. Gordonii in lacte ouillo recēs mulcto propinati, loco omnium medicamētorū esse possūt.

iterauimus tam diú hoc medicamentum, donec decimo vrina tota pellucida, clara, ſanguine vacua reddita eſſet. Tandem decimo quarto totus ſanus factus conſueta munia obijt.

SCHOLION.

MItiſſimus in corpore humor ſanguis intra ſuos ſe continet terminos, niſi feruor ignis alicuius interni, bilis acrimonia, aut noxa alia eum exagitet. Tenuis itaq; in hoc noſtro ægro factus ſanguis, & ob bilis mixtionem acris & fluxilis, viam quæſiuit effluuij. Calidi itaque renes, attractioni adſueti, ſanguinem copiâ in lumbis hæſitantem rapuere, delaſſatiq; eum retinere impotētes, per co-
Duretus in Hol. c. 52. latorium dilatatum vna cum ſero ſeu vrina per totum miſtum copioſè depoſuére. Certiſſimum ſignum à partibus Dia-
Lib. 1. d. m. inter. c. 52. phragmati ſuperioribus fluxiſſe. Nec in-
Lib. 3. Conſ. 283. & ſeq. ſuetus eſt huius excretionis locus, vt docent Hollerius, Aegineta, Montanus, Bau-
Anatom. lib. 1. c. 22. hinus. Gingiuæ rarius ſanæ cruentantur, & in noſtro ægro ni in toto corpore te-
Aëtius Talem caſum adſignat Tet. 2. l. 4. 21. nuis, à bileq; acris ſanguis abundaſſet, vllũ vitium paſſę fuiſſent. Natura a. feruidũ & tenuem hunc ſanguinem in capite copioſum,

piosum, per gingiuas fluere voluit, ne sua præsentia arci rationis obesset. Hic casus autẽ ideò mihi rarus videtur, quia nec internũ malũ, vt febris, cæphalalgia, malignus morbus, vt apud Dodonæum, aut *cap. 14.* gingiuarum morbus, nec externus error aliquis recenseri potuit: Anastomasi venarum renum sanguis etiam cum vrina mixtus depositus sit. Nam, ob dolorem grauatiuum lumborum, venę hæmorroidali externæ, quæ ramum adfinem habet, qui in viris & quidem surculis maioribus in vesicam eiusq; ceruicem exporrigitur, C. Bauhino lib. 1. Anat. c. 20. non adscribo. Fundit nãq; sæpiùs & hæc hæmorrhois sanguinem in vesicam, vt absq; vitio renum mingatur; quod in nobili quodam licuit videre, & non infimę famæ Medicus de se hoc mihi recensuit. Noxa deniq; inde secuta nulla est, de qua Hipp. 4. aph. 78. & 75. & lib. Coac. pręnot. aph. 241. scribit: vnde manifestum, vitium in sanguine ob acrimoniam bilis, non in renibus fuisse.

Sanguinis mictio ob hæmorrhoidalem externam.

CASVS TERTIVS.

NIMIA HÆMORrhagia narium & Penis lethalis.

IN nosocomium Augustanum, quod pijs Elemosynis sustentatur, iuuenis quidam causode maligna laborans, cui nomen Christophori Weigel, venit; is decimo sexto morbi die minxit sanguinem cum dolore, dextri hypochondrii, viriumq; lapsu summo, ideoq; medicamentis adstringentibus, refrigerantibus & cordialibus sanguinem refrænans, hæmorrhagia subsecuta est narium, eaq; copiosa, quam mors. Actum anno 1618.

SCHOLION.

AD hanc me quasi manu ducit historia prior, quæ adfinis aliquo modo, quamuis magis calamitosa. Nec videtur à Remberti Dodonæi historia aliena, vbi Natura in Ectymatibus, per gingiuas sanguinem

guinem fudit, quamuis, vt habet in ſcholio, Criticè, quo repreſſo ad vrinarias vias deſcendit. In noſtro per meatus vrinæ primò fluxit, & eo repreſſo ad nares adſcendit, idq́; cum lapſu virium maximo. Nec mirum, magnus Theſaurus vitæ & Naturæ ſanguis eſt, & fomes caloris primogeniti, quo amiſſo humidum radicale perditur, vita fugit. Terribilis itaq; hic fluxus quouis ex loco, viribus imbecillibus & caſum minantibus à Medico anhelat ſiſtens, quod non ſimplex, ſed & cordiale, & refrigerans fuit, qualis hæc potio. ℞. pulueris ſtegnotici drachmam vnam, aquæ ſtillat: Plantag. vtriuſq;, burſæ paſtoris, tormentillæ, ana Vnciam vnam: Tab. manus Chriſti perlatę Vnciam ſemis, miſce, fiat hauſtus. Adſcribitur puluis hic ſtegnoticus magno noſtro ſeni, cuius anima in manu DEI eſt, D. Caſparo Guettmanno, quem, cum bonum extra vſum ſterile ſit, publici facio juris, cum & ad honorem autori cedat. ℞. Succini albi præparati, Cornu cerui vſti ana drachmam vnam, Lapidis æthitidis nuclei interioris, drachmam vnam, Lapidis hęmathitis præparati, corneoli præparati, corallorum rubror: ſolutorum, Terræ ſigilla-

Pulueris ſtegnotici deſcriptio.

sigillatæ veræ, ana drachmam vnam, Omnia in tenuissimum puluerem redacta, misce. Dabat adultis in magno fluore, maximè post partum, drachmam vnam, in alijs tantundem, in Disenterijs etiam, diarrheis & alijs fluxibus, aut hęmorrhagijs; iunioribus drachmam semis, aut pro ætate, cum conuenienti. A quo haustu sanguinis mictus impeditus quidem fuit, at ob magnum orgasmum & agitationem à calore maligno aliorsum trusus & ad nares raptus, eam hæmorrhagiam causauit, quæ reprimi nullo artificio potuit. Et forte vitio alicuius visceris. Hypochondria n. sinistra dolebant, æger cacochymicus & antequā ad nos veniret malè tractatus; octiduo solo nobiscum erat. Est autem omnis hæmorrhagia in tali Causode maligna, calamitosa, imò sæpissimè lethalis, vt docet Senertus lib. 4. d. feb. c. 6. Grauius in disput. de peste Thesi 32. Ioubertus lib. de peste. c. 8. Goclenius lib. d. peste. Quercetanus Alexic. c. 7. Vnzerus lib. d. peste c. 22. Mindererus lib. de pest. c. 10. Felix Platterus Tract. 3. prax. suæ c. 10. Oberndorf. c. 5. d. Morbo Vngarico, quum decretoria rara sit.

Quidam

Quidam felicissimè vsus est Syrupo de plantagine Simplici, in penis hæmorrhagia sine febre & calculo, vbi ob dilatatum colatorium sanguis fluxit: laudauit olim magnus ille, Pharmacopœus Sighartus iunior, Syrupum de plantagine, compositum in hæmorrhagijs. Cuius hæc est descriptio. ℞. Succi Plantaginis vncias octo, Aquæ rosarum libras duas, spodij, nucis cupressi, balaustiorum, sumach, sanguinis draconis, Gummi arabici, Mastigis, olibani, gallarum, hypocistitis, e-boris, Lapidis hæmatitis, ana vnciam semis, Sacchari quantum satis, fiat artis lege syrupus. *Syrupus de plantagine cõpositus.*

CASVS QVARTVS.

HÆMORRHAGIA NArium in Febre maligna maculosa lethalis.

VIRGO plethorica, vegeta, ex funere alterius virginis, quæ variolis enecata humo tradebatur, rediens cum horrore & calore domum, in febrẽ incidit malignam cum maxima virium pro-

proſtratione, ſtatim erumpentibus maculis, variolarum tum graſſantium ſuſpicionem dabant, tertia die manus pedeſq; ac ſi chirothecis & calceis mulierum inueſtiti eſſent rubore ſubfuſco obducti ſunt, corpus totum maculoſum, catarrhus multus, craſsus. Clyſmatibus aluum aperui, cordialibus & antidotis noxium adgreſſus, malum non ceſſit, ſed virus vires acquiſiuit; circa principium ſexti narium hæmorrhagia copioſa ſubſecuta, media vocatus nocte, agoniſanti manus adhibere non potui. Fluxus v. non fuit hora longior. Cum ſanguine itaq; ſpiritum emittens, morti vitam ceſſit circa principium diei ſexti.

SCHOLION.

PLethora etſi phlebotomiam indicabat, negabant tamen citò adparentes maculæ, viriumq; proſtratio maxima; quare clyſtere præmiſſo, alexypharmaca & quæ maculas febris malignæ promouent, cum eryſipelas extra ferri bonum
lib. 6. aph. 25.
dedi. In fine quintæ vel potiùs circa principium ſextę diei vitam hæmorrhagia nimia fugauit.

Lauda

Laudat quidem Horatius Augenius diem quintum in morbis peracutis, & in eo motus naturæ; quin nec sextum vituperat, cum in eo sanguis moueatur, at calamitosa symptomata procul esse iubet & virium lapsum; vt videre est lib. 6. epist. 1. Itaq; communem illam opinionem, quæ hos dies, & motus naturæ in eis, diffamat, tum habere locum, quum stilla sanguinis in ardentibus cum calamitosis symptomatibus frequens, ait. O subtilitatem, quam & tyro primis annis in cura adsequitur. Nostræ ægræ obfuit ideò, quod nimia; Nimium v.omne Naturæ inimicum; malignitate vincente naturam & sanguinem inficiente, vt ebulliens quinta die prouocarit quidē Naturam, sexto, quo sanguis moueri solet, vtpote pari, protruderit effrænem, quem debilis continere Natura nequiuit. Cessit itaq; vigor & vita cum thesauro hoc. Quare rectè Hipp. In quinta die terribile quid fiens, mortale. 4. acut. *2. aph. 52.*

Alexipharmaca à typo malignæ febris indicata fuère, & in principio, quum malignitatis præsentia probè tempus exhibendi auxilium denotet; quò citius n. malignitas opprimitur, cor munitur ac *Alexipharmaca quid indicet in hoc morbo.* *Crato lib. 4. cõsil. 25.*

robora-

roboratur, eò facilius morbus curatur,
periculum euitatur; ideoq; statim ea post
alui solutionem data sunt. Repetuntur
Quoties exhibenda. verò toties, quoties venẽi vis repullulare
& restagnare videtur. Pugnandum itaque continuè cum veneno, nec semel dato alexipharmaco quiescendum, monitore Cratone. Dantur autem cardiaca alexipharmaca in hac febre, vt cum malignitate pugnent, vi occulta, qualitatibusq; manifestis, exiccando nimirum & sistendo astrictione, fluxilem serosum ichorem putridum, infectum; & expellendo maximè ad circumferentiam corporis, vi diaphoretica, quibus medicamenta refrigerantia adduntur. Haud verò putes, ignorantes ita nos esse Augustanos Medicos, vt sudoriferis solis hunc morbum expugnare velimus, quin audias nos alexipharmacis impugnare morbum malignitate validum, & corroborare, indicari hoc ab Essentia morbi, quæ est maligna pestilensuè qualitas, à vitali facultate quę vim patitur. Sudorem verò ex accidenti nos promouere, dum naturam & vitalem vim roboramus, calorem natiuum vigoramus; nec peritus Medicus in principio ad sudores ægrum cogit

lib. 2. consil. 18.

5. consil. 28. Idem.

Videatur Valesius ad partem 67. Epid. lib. 4.

Sudorem quid prouocet.

Quando prouocandus.

cogit, nec ea intentione alexipharmaca exhibet, ſed vt muniat cor & veneni vires frangat. Nouit enim & per inſenſibiles tranſpirationes malignitatem diſſipari. Ideoq; ægros inflammatos non ſtragulis opprimit, ſed liberam hanc promotionem Naturæ relinquit; quamuis quidam ad ſudores cogendi ſunt, vt cuidam militi Italo petechiis laboranti Anno 1610. accidit, quem adſtans, etiam miles, audiens ſudandum illi eſſe, poſt ſumptum alexipharmacum in lectum conſuit, & faſciis compeſcuit, non ſine magno juuamine. Quod imitari tamen noluerim, cũ diuerſi, diuerſè curentur. Sed de huius febris cura ſequentibus.

CASVS QVINTVS.

MACVLÆ PVLICARES

loco exanthematum cum febre maligna, quarto die necantes.

CVM anno M. DC. XIX. variolæ graſſarentur Auguſtæ, autumno plu-

uioſo & vario, accidit vt quarum æde
contagione variolarum infeſtarentur, v
totæ familiæ pueriles ex iis laborarent.
Sic etiam frater pueri illius, de quo caſu
ſeptimo proximo, cum ventris ſeu abdo
minis dolore incidit in ſynochum, mate
puluerem rubrum pannonicum, quem
ſacram mulierum anchoram in hoc caſu
ſomniant, ſtatim exhibuit. Altero voca-
tus die alvum Syrupo roſato, ad drach-
mas ſex apertam eſſe volui, clyſma enim
reſpuebat. Veſperi dedi alexipharmacum
& propulſorium; tertio itaq; ſtygmata
prodierunt, ſeu, maculæ glabræ, inſtar
pulicarum, purpureæ, fuſcæ, nigræ, quar-
tâ mors ſupervenit: aphonus factus ter-
tia die.

SCHOLION.

Verba ſunt Gilberti medici apud Busbekiū.

MACULÆ quid?

MOrſus malignitatis, nec non rarò
mortis in conſiderationem pete-
chialium me vocant macularum; ſub-
jungens hunc caſum ob maculas adfinem
priori Exanthemata & Ectymata à Gor-
ræo in definitionibus pro vno habentur,
ſuntq; eruptiones leves humorum per
cutem. Quales in febribus malignis & pe-
ſtiferis Germania noſtra vidit ſæpiùs,
hiſce

hisce maximè temporibus Martiis, Italis Petechiæ & peticulæ, Hispanis tabardillo, nostratibus Petechen / Rehfleckhen / & simpliciter vergiffte Fleckhen dicuntur. Olim in Germania hospites erant, Italis frequentiores: Et Græcis notas fuisse, non modò præterito seculo prodiisse, Hippocratis textus, qui est 2. Epidem. 3. adfirmare videtur, qui sic habet: Æstate febres ardentes populariter grassatæ sunt, sine vomitu, cum ventre turbato ex tenuibus, aquosis, non biliosis & spumantibus multis, quæ interdum deposita subsidebant: multi comatosi erant, leuiterq; mente moti, præcipueq; ex somno tales euadebant; cum verò expergiscerentur, de omnibus rectè sentiebant. Respiratio non admodum elata. Vrinæ tenues quidem plurimis & paucæ, nec alioqui decolores sanguinis ex naribus fluxus non nisi paucis contingebant, neq; parotides erumpebant; neq; lienis tumor aderat: dextrum hypochondrium neq; dolorosum valdè, neq; intentum fortiter: Etsi quiddam erat quod pręberet significationem. Iudicabantur verò maximè omnia vt plurimum ad decimum quartum diē, partim cum sudore, partim verò cum ri-

An Veteribus nota?

 gore,

"gore, nec nisi admodum paucis recidiuæ "contingebant.

" [Quæ sicco tempore fiebant, pluuioso "autem] Sudor copiosior adparebat Quin "etiam Febrium initiò quidam sudores "statim fiebant, neq; tamen malignè, & "quibusdam sub hoc tempus judicatio cũ "sudore facta est. In febribus autem æsti- "uis circa septimum, octauum, & nonum "diem, aspredines quædam mileaceæ, cu- "licum morsibus ferè similes, quæ tamen "non admodum pruriebant, in summa cu- "te subnascebantur & ad judicationem "vsq; perdurabant. Ac ne eæ quidem mas- "culorum vlli eruperunt. Mulier verò cui "talia fierent, nulla mortua est. Hebetiori "tamen erant auditu & soporosæ, quam- "uis antea non admodum soporosæ essent, "quibus ista evenire debebant. &c. Ad trutinam igitur hæc allata medicam, nostræ febris causodis ideam optimè depingent. Nec quicquam dissimile in iis erit, nisi quod æstiuis febribus acciderint, cum apud nos in æstate delituerint, in vere, vt Martio & Aprili copiosæ fuerint Anno 1613. Item anno 1610. & anno 1615. in Ianuario frigido & sicco corpora macularit: in Februario verò frigidiori & fre-

quenti-

quentibus nivibus humido maculis caruerit. In Martio nive liquefacta & ſole ingrediente in arietem rurſus effloruére petechiæ: In Aprili frequentiùs & periculoſiùs ſæviére: ſequentibus menſibus vtpote ſiccioribus, magis delituére: ita vt in ſummo æſtu mors hoc morbo pauciores abſumſerit, quàm in Veris initio & hyemis fine. Memini Cauſodem hanc plus ſæuiiſſe in hyeme iis annis quibus noſocomio præſum, & circa veris principium commaculaſſe corpora, quàm æſtate, qua vix vnquam vidi maculas; quamuis in æſtate cauſodes plures viderim, ſed minùs periculoſas. Præterea Cauſos noſtra maculat & maſculos & femellas, quamuis has frequentiùs illis; quod Hippocratis cauſo non accidit. At in reliquis diſcrepantia nulla; non enim æquè vt noſtra, habuit ſemper maculas comites; conueniunt & ſymptomata; pruritus non admodum magnus, quem & ego in dorſo antequam prodirent ſenſi; quare cum Fullonis in Syro compunctiones non valdè pruriginoſæ fuerint, & exanthematibus ſimiles, cum ardente febre 7. Epid. 77. haud dicam ei ſcribo, qui & exanthemata Petechias dixerit. Ex

Sic anno hoc cum Septēbris inciperet maculas vidi.

quibus manifestum Hippocrati notas fuisse, ergo & veteribus. Quamuis Galeni exanthemata 5. Methodi 12. cum vlcerosa scabiosaq; fuerint, vix sint: multò minus inæqualis color, 3 de præsagiis ex pulsibus, cum is vel erysipelati, vel herpeti respondeat, maculæ nostræ horum nulli. Meminit huius rubedinis Forestus lib. 6. de Feb. epidemiis obseru. 39. vbi rubores hos modò siccos, crustosos modò in febribus pestiferis adserit; victoris morbi signa. Quare Hippocrates in Coacis, in extremis malos dicit, & peiores si fiunt lividi, aph. 66. In peripneumonia hi rubores adparent in pectore & dorso, Coac. prænot. 417. & pernitiem significant: in angina in collo Coac. præn. 364. 365. At hi non sunt nostræ maculæ, sed notæ ignis vel erysipelatis latentis intus, videatur aphor 365. Coac. præn. Sic nec Herodoti vibices, quæ ab Aëtio Tet. 2. S. 1. c. 129. describuntur, licet culicum morsibus similes, tamen cum exulceratæ fuerint, & ad carbunculorũ speciẽ accesserint, vix nostras fuisse petechias credo. In me quidem exulceratas fuisse memini, at ad speciem scabiei accessisse. Lata Simonis pustula latione calidæ & inunctione

6. Epid. 2. 23.

ne

ne curata, aliena etiam à nostris est, cum cura inflammationis speciem faciat, teste Valesio in commento. Haud itaq; moror vet⁹ novusvè sit morbus, priscis aut neotericis saltim notus. Mutatur victus, variant siderum influxus, inuertuntur mores, temperamentaq; hominum, peruertuntur animi & corporis adfectus. Taceo aquarum naturam, segetum ac fructuum diuersitatem & peruersitatem, quæ cum à priscorum natura multum distent, haud mirum si aut novi morbi progignantur, veteres delitescant, aut nouis formis laruis què innouati quasi reuiuiscant.

Verè autem dici possunt vibices diuersorum colorum cutem totius corporis inficientes, Maximè autem dorsum, " pectus, brachia, pedes, æquales sine ad- " parente tumore & asperitate & vlcere, " non semper pruriginosæ, puncturis puli- " cum similes, comites febrium pestifera- " rum & malignarum. Symptoma igitur " sunt in genere mutatæ qualitatis ad sensum potius visus, quàm tactus. Cum leuis illa sit asperitas, seu inæqualitas, quando scilicet elatiores sunt, vt à Mercuriali & Roboreto hæc vocula planè neglecta sit: pragmatici tamen diligentes obser-

Definitio petechiarũ

Causa. vavére. Proveniunt verò ex ichoribus corruptis, & per putrefactionem insignẽ in venenum degenerantibus. Ichore siquidem à sua integritate secedente ac putrescente malignitatem acquirit, vt Fuchsius in com. ad 29. aph. sect. 2 lib. 6. epidem. anotat; quem tamen locum aliter Palladius & Valesius explicant. Hic sanguinem ichorosum, melancholicam vocans; ille serum nominari autumans, quod vel atra bile permistum esset, ex illo arguens, in pavidis talis &c. vel bile, ex his hauriens, in his qui vigilarunt &c. Sanè Serum heterogeneis sæpiùs scatet, bile, pituitavè, aut atro infectum humore, quorum & qualitates sapit, & eorum perniciem imbibit, quare & facilè putrescit, suâ naturâ scilicet humidum & calidum, cum in viuente fluat corpore. Non sum illius phantasiæ, vt quadruplex serum in corpore fluere statuam, licet id Diocles ad regem Antigonum innuat; & ex 6. epidem, sect. 5. parag. 13. erui velint. Cum ea potiùs probent heterogenea, vt humores excrementitios sero etiam in venis mesaraicis commisceri. Quæ enim vnicuiq; in venis humori necessitas proprium serum cogit statui, quum nec qua-

An serum quadruplex?

tuor

tuor humores illi ſanguinis conſtituentes maſſam non niſi entelechia quadam indiuiſibiles ſint. Nam, vt in temperamento ex quatuor elementis vnum forma & energia quid fit, ita ex chylo in hepate vnus forma & energia fit humor alibilis, inſeparabilis, proportionatus ad corpus vt alat, qui dicitur SANGVIS. Nec moueor Hippoc. textu 27. de Natura humana: quid ille aliud docet, quàm verum ſanguinem in venis eſſe, cum ex vulnerata talis fluat; circa ventres excrementitios humores hærére, cum melanogogis melancholia, phlegmagogis pituita, cholagogis bilis, quouis die exhibita trahatur & purgetur. Hæc enim partim à ventriculo & inteſtinis, vbi focus pituitæ, partim ex cyſti fellis, qui flauæ bilis locus, partim ex meſaraicis venis, vbi atri humoris, id eſt, fecis rudis ſanguinis focus & ſedes eſt, purgantur. Quæ interdum ſincera; vt plurimum autem ſero, quo natura pro vehiculo vtitur, permixta, fluunt. Probant id omnes artificioſæ purgationes; in quibus hypercatharſis maximè ob ſerum nocet, quum huius ſit corpus humectare, quod ab eius priuatione ſiccius redditur; & non quod iſti

Quid ſanguis.

Hypercatharſis cur noceat.

tres humores, forma & proprio pathi à massa sanguinis differentes, euacuentur. Linceos præterea quis oculos licèt habeat, in phyala tamen in qua sanguis emissus seruatur, eas differentias non obseruabit. In sanis alba rarissimè datur substantia; nigredo inferioris sanguinis ob opacitatem est ac eius crassitiem, vt rubedo superioris ob tenuitatem & pelluciditatem. Sed hæc vix huius loci. Serum porrò non putredine simplici & κατὰ πάντος, sed κατὰ μέρος inficitur, Illius enim pars quædam in fimum & cœnum abit, pars altera nouam induit formam ac speciem, qua cordi & capiti infesta ac nociua sit, fomitem ac semen, quamuis peste mitiorem habens. Peculiaris itaq; vis est ac malignitas, à noua in hac putredine producta forma prouenient: quam, cum formarum sit incerta cognitio, describere nequeo. Est siquidem etiam in hoc morbo Diuini quid. Quid verò illud DIVINVM Hippocratis sit, Medici certant, nec æquus judex hactenus inuētus. Videtur tamen captum humanum excedere, cum manifestarum qualitatum indagatores nec sibi, nec aliis satisfaciant: occultarum & abstrusarum autores, quid velint,

Vt serum putrescat.

sint, ipsi hæreant, & ad sacrum ignorantiæ asylum confugiant. Hæret autem serum hoc in magnis vt plurimum arteriæ vasis, quibus ad cor immediatus datur aditus; prout igitur excrementitio humori permistum est & in loco hæret, ita & symptomata ac typum morbi facit. Quē sequenti casu delineare conabimur, hîc saltim macularum fit mentio. Propelluntur verò illæ modò à morbo, modò à Natura, modò ab ambobus. Morbi motus merè symptomaticus est, & in principio fit, vbi cruda materia, expulsio infida, alleuiatio nulla. Naturæ motus verò criticus est, cum in statu flat, cum signis concoctionis, robusta virtute & alleuiatione morbi. Amborum actio media est, & in augmento fit, cum aliquali coctionis signo. Expulsæ porrò ni delitescant rursus, aut occultentur, aut viuidum colorem, qualis ruber, vel subflavus, non habeant, naturæ robustæ signum sunt. Prodeunt autem vel adfatim, sparsimvè, minores, maiores, latæ, rotundævè, rubeæ, puniceæ, subflauæ, violaceæ, nigrævè; pro vt cacochymia aut vitium in corpore est; maximè verò in dorso efflorescunt, quia in magnis vasis dorsi fomes

Vbi putrescat.

Motus petechiarū.

Differentia petechiarum.

Locus macularū.

mate-

materiæ morbificæ hæret; ex quibus expulſum noxium, cute propius non habet emunctorium, quæ à decubitu & calore lecti rarefacta & calefacta recipit vapores & humores eiectos & propulſos, qui ſua mole exigua poros ingrediuntur cutis, eiſq; ob tenacitatem adhærent, ſicq; maculas has cauſant. Pectus è contra cum vaſa maiora ei remotiora ſint; cordis verò calor, quo roboratur, fortis inſit, minus maculis infeſtatur, vt & abdomen: extrema quibus & vaſa maiora ſunt commaculantur etiam, ſola facie excepta; non ideò, vt Mercurialis vult, quia vitali ſpiritu gaudet multo, qui natura venenorum inimicus, & cerebrum propè eſt, quod ſua frigiditate repellit. Minus enim facies dorſo ac thorace vitali fruitur ſpiritu, cum & à fonte remotior ſit & vaſa habeat minora. Nec animalis ſpiritus antipathiam repellentem cum hoc veneno habebit; nec cerebrum mentis ſapientiſſimæ ſedes ita frigidum erit, vt poſſit ſua frigiditate calidos vapores humoreſq; à facie depellere; quum non poſſit à ſe ipſo profligare, ſiquidem delirium macularũ eruptionem ſæpè præcedit. Næ igitur mihi ſapere videntur parum, qui huic præclariſ-

Tractatu proprio de maculis, c. 7.

clarissimo visceri frigus etiam repellens adscribunt. Obliti viscera & membra κατά τι calida aut frigida dici. Omnibus suus est vivificus calor, cerebro etiam animalis spiritus, verè æthereus. Porrò nec faciei distantia à hæsione fomitis excusatio erit, cum Cerebrum facie distantius sit, ac huius membranæ doleant, corpus deliret, vigilet, aut comate adfligatur; quin & oculi rubent, aures obsurdescunt, & hæc ante eruptionem. Sic nec visciditas & lentor materiæ morbificæ motum ad faciem impediet, quæ nec variolarum eruptionem tardare potens. Symptomaticos motus imitatores esse criticorum iam confessum est apud Medicos. Vt autem in crisi materia peccans ad loca expurgationis propellitur, ita quoque in symptomatico motu eò feruntur. Soluuntur morbi, diarrhæa, mictu, sudore, hæmorrhagia nasi, vteri, hæmorrhoidum; vel iisdem augentur, deteriores fiunt, aut peruertuntur, pro vt vel morbus, vel Natura victor: Itaq; Natura cui sæpiùs morbus adstans est, in hoste propulsando proximum emunctorium sibi eligit, & cauum hepatis per secessum, gibbum per vrinas purgat; cor per axillarum glandulas,

& hoc est Mercurialis argumentum.

tertiū eiusdē argumētum.

Cur petechiæ in dorso adpareant.

las, per inguinum abdomen & viſcera in eo; cerebrum per illas, quæ ſunt iuxta aures; maiora vaſa per ambitum & cutim. Cum itaq; hæc febris in magnis vaſis circa cor, quorum ſitus iuxta dorſum, quæ circa os ſacrum & jugulum diuiduntur, focum habeat, haud mirum quod ichores & vapores, macularum harum matres, in vicinum emunctorium Cutim ſcilicet adfatim proijciuntur ac propelluntur. Facies verò ijs careat, quæ tantum capillaribus gaudet; malum enim hoc non vt morbillorum & variolarum omnium venarum eſt ſaburra & ſanguinis totius infectio. Præterea facies constrictiores habebit poros & cutim denſiorem, quum aëri ſemper expoſita ſit.

P. Platte-rus. Quæ de maculis: quæ non tantum in hac febre videntur, ſed etiam in Peſte, in qua imminentis vt plurimum mortis prodromi cenſentur, quin & poſt mortem adſunt.

MACVLÆ CADAVERVM. Lib. prop. prio d. Maculis. c. 8. De qua commaculatione ſunt ſententiæ variæ. Mercurialis plures adfert cauſas, & inprimis ipſam expultricem, quam nec in cadauere inertem exiſtimat, quamuis debiliorem & conciſam, idq; ſibi imaginatur ex pilorum & vnguium accretione in cadaueribus. Expultricis motorem

eſt

esse ait, calorem cuius vestigium in cadauere secedens anima reliquit, vt à sole & igne ex loco ablatis, calor aliquis relinquitur, hunc igitur relictum calorem vapores & ichores illos venenatos ad cutẽ propulsare, & has maculas causare. Addi etiam potest hoc, firmior vt sit hæc Opinio: Etsi post mortem actualis calor, influens & emphytos dictus, recedat, Symphytus tamen & connatus in misto corpore, quale cadauer est, permanet; in cuius dialysi euaporatio ac vaporum motio fit. Præterea cũ maculæ etiã vi morbi protrudãtur, & corpus calidissimis morbis extinctum, etiam post mortem calidum remaneat, maximè sudore, lucta mortis & stragulis adiutum, non ab expultrice naturæ, sed motu morbi ad cutim ferentur. Sed autor non videtur hoc velle; etiamsi putet, ab agitatione humorum in vltimo animæ secedentis conatu, in qua non tantum materia ad cutim propellitur, sed & vasa rumpuntur, fieri. Diffluere siquidem humores in mortuis magis ob retentricis imbecillitatem, vnde & maculæ latiores, videntur apti sunt. Forestus, mortificationem virtutis causam dicit, cum sanguis in exte-

rioribus adustus & crassefactus adpareat ob virtutis mortificationem. Et sanè altas depressiones nigras in carnes, in demortui monachi corpore, Paræus obser-
Lib.2.c.1. vauit. Nam impulsis altiùs aciculis, novaculaq; mox recissa cute, subiectam carnem valdè nigram deprehendit. Necrosis signa, de qua alibi. Liceat & mihi propriam sententiam adferre.

Autoris opinio. Maculæ, vibices, litturæ, punctulæ, vel quo velis nomine indigitare, non saltim febre maligna, peste, aut morbo extinctis venenato in cadaueribus adparēt, sed & in suffocatis, tàm apoplexià, quā epilepsia, aut alio morbo strangulatis: imò vulgus flauas & luridas maculas, colorem chloron adpellat Hippocrates, mortis signa vocat, Todtenmahler. Variis coloribus eorum cutim qui veneno sunt infecti aspergi notorium est. Liuescit illorum facies, lingua, labraq; corporis extrema, inprimis vngues nigricant. Quid de illis referam qui à venenatis bestiis demorsi sunt, peculiaris illis color circa vulneris locum, liuor, nigredoq;: quid aliud quàm necrosin quandam in extremis esse, ob negatam virtutem vitalem significant. Icterus ijs succedens, agi-

Veneno extincti vt maculentur.

tationis

tationis & humorum orgaſmi, imò infe-ctionis à veneno ſignum. Et ſanè niger color nota eſt certiſſima earum partium necroſis in quibus videtur; motionis autem humorum alia videtur cauſa. Caloris fundere, frigoris condenſare eſt. Ab ambobus inviuentium facie diuerſi efflo-reſcunt colores. Ille n. dilatando cutim, colorem ſanguinis dat floreſcentem, hinc rubor faciei. Hoc, externum, maximè, conſtringendo cutimq́; condenſando, pellucidatem adimit, hinc opacus, ob-ſcuruſq́; color ruber, prunas ſylueſtres aut maturas damaſcenas referens. Quæ duo, harum macularum mihi cauſæ videntur. Frigus coloris & conſiſtentiæ, calor motus. Vt autem ſanguis in omnibus ſuggillationibus è venis capillaribus, tenuibus illis & exilibus aut per anaſtomaſin, aut diapedeſin, aut rupturam vaſorum ſparſim in cutem effunditur; provt vel acrimonia moleſtat, aut copià retentricem fatigat: ita per hos motus quãuis diuerſimodè humor in cadaueribus ad cutim fuſus eſt. In calidis itaq; venenatis, maligniſuè morbis, in quibus lucta continua Naturæ cum morbo & eius cauſa eſt, per ſudores vis Vitalis, quæ in

Blawvor röthen.

Macularum ortus à calidis morbis.

ſanguine & ſpiritu arteriarum reſidet, reſolui videtur, ac diſſipari: in quo motu cum arteriæ & venæ tenues illæ & exiles in cutim deſinentes repleantur & diſtendantur, per diapedeſin potiùs, materiam ſanguinis, cum veneno ſępè commixtam, ad cutim ferri, & à morbo ac Natura, ſed debili, propulſam ibi hærere, neq; ob abſumtum ſerum in agonis ſcilicet ſudore, vlteriùs vehi, à frigore extremorum, & externo condenſari credibile, inde hæ maculæ. Quod ſi ichores acres ſint & venas erodant, latas cauſabunt, quamuis anaſtomaſis vaſorum maiorum idem faciat. Hos autem motus humorum in morientibus, ex febre maligna, peſte &c. non negabit 15, qui nouit Naturam ſibi contraria ſemper auerſari, quod eſt extremorum frigus, commune omnibus morituris; quiq; nouit caloris eſſe fundere, ac mouere; & calorem malignum furioſum humorum motum cauſare. Nonne videmus ad locos debiles, imbecilles deponi à Natura excrementa & humores noxios? Sic manifeſtum ad loca vulnerata ſanguinem copioſum mitti, vt citius redintegrentur. Ne igitur dubitemus de Naturæ motu in morientibus, vt extre-

morum succcurrat frigori. Hoc enim tempore præsenti opus est auxilio. Licet id in multis morituris obseruare, in quib9 modò manus, brachia, modò pes vnus & alter intumescunt cum liuore. Sugillationum igitur harum causam mouentem dicemus calorem extraneum, qui ignis & malignus : & intraneum seu emphytum; mixtæ enim sunt actiones, vt superiùs in expulsione macularũ diximus. Nec fiunt post mortem, sed paulò ante mortem & in ipso agone. Vt clarum ex maculis, liuore extremorum videre est, quamuis post mortem ob frigus, quo condensata cutis est, conspicuæ magis sint. At in suffocatis fortè alia erit expulsionis causa, cũ mors iis fiat ob denegatam respirationẽ; quare natura ad transpirationem properans, secum & spiritum & sanguinem ad extrema rapit, ad cutim maximè, refrigerii causa, at virtus in corde residens copia & humiditate excrementorum obruta, succumbit ac spiritus vnà cum humorib9 in vasis capillaribus cutis derelinquit, nec ampliùs fouere valet. Turgentia itaque vasa aperiuntur aut rumpuntur, vnde sanguis ad cutim stillat; qui condensatus frigore externo liuescit & nigricat. Su-

Vnde Vulgare Er hat schon Todtenmähler.

Suffocati vt commaculentur.

gillata hæc latiora ſunt, & quaſi per totã cutim ſparſa, continutauè per aliquam corporis partem. An verò lecti calor aliquid ad hoc conferat, dubito. Cum eius fundere non ſit, præterea in extremis citiùs dorſo, quod tamen lecto incumbit, videntur. Itaq; ſugillatorum horum omnium cauſa eſt apertio vaſorum cutis, quocunq; id fiat modo, ſiue fiat à calore igneo, malignouè fundente ſanguinem & agitante, ſeu à Naturali calore excitato à noxio ad expellendum, qui morbo cooperatur: Siue calor oppreſſus ac repulſus à caloris fonte. Ichor ſanguini commixtus eſt materia quæ mouetur, & funditur. Frigus externum condenſans cauſa hæſitationis materiæ commotæ eſt, & coloris liuidi. Stat autem ſua cuiq; ſententia libera, aliorum fortè erunt maturiores cogitationes. Placet ſubiungere TYPVM Febris malignæ cauſodes, vt lux addatur præcedentibus & ſequentibus caſibus.

***

CASVS SEXTVS.

TYPVS FEBRIS ARdentis malignæ seu causodes.

TEMPVS INVASIONIS seu Principium.

INCIPIENTE febre maligna seu causode, horrore primò corpus concutitur: aut frigore saltim adfligitur: ni externo calore aut ephemera corpus prius incaluerit, vbi vel nullus vel leuis tantum sentitur, quo cessante, reliquo febris de cursu toto alius horror rarò se offert, quamuis nonnunquam, ex leui aura frigida aut commotione corporis, lectiuè, omni morbi tempore horror leuis, aut frigus excitatum sit, vt sæpius obseruaui. Vires omnes vitales & animales languent, prostratæ ac debilitatæ iacent. Qui præceps virium lapsus, diagnosticum huius morbi signum statuitur. Calor qui horrorem mox sequitur in aliis serior & statim vehemens,

in plurimis mitior, ita vt pro ephemera, aut ſynocho non putrida ſeu pura habea-tur. Occupat verò corpus totum, inprimis thoracem ac caput, vbi adeò ſæuire nonnunquam incipit, vt DOLORE caput ita conſpicuè & frequenter moleſtet, vt Febri hoc ſymptoma nomen dederit, & Cephalalgia epidemica dicatur. Licet autem huic morbo peculiari quadam conditione dolor hic malignus continuo que adfligens proprius putetur; non tamen in omnibus ita ſæuus magnusvè fuit, vt non pauci ne doloris quidem mentionem vllam fecerint, mente etiam ſana: accuſantes ſolam capitis grauedinem, aut debilitatem quandam; multi comatoſi leuiter fiunt. Oculi rubent, aut ſplendeſcunt potius: aures aliquibus tinniunt. Cor arcem vitæ preſſura & calor moleſtat, vnde quibuſdam palpitat; omnibus eſt ſpiritus difficilis, & aliqualiter ſuſpirioſus: Tuſſis vt plurimum ſicca, aut cum pauco ſputo. Pulſus, cum calor in ſuis exacerbationibus & mutationibus nullum obſeruet ordinem, neutiquam certus demonſtrator morbi erit.

Symptomata Capitis.

Columba Fracaſtorius.

Thoracis.

Ea

Ea enim differentia & diſcrepantia ex pulſu in hoc morbo obſeruatur, vt modò ſanorum ſit ſimilis, modò parum ab eo deflectat, vt plurimum paruus, rarus & inæqualis, vereq; languidus; quare eius typus vix delineari poteſt, vt cum experientia, autoritas præclariſſimorum Medicorum edocet. Appetitum proſtratum nauſea & vomitus ſæpè concomitantur. Cardialgia plurimis moleſta, vt ægri de dolore cordis, veteri errore, conquerantur. Vrina penè cunctis ab initio ad vigorem vſq; naturalis, bona, non diſſimilis ſanorum; mingitur ſæpiùs etiam cruda, aquoſa, tenuis, carens ſedimento; licuit tamen & in principio cum ſedimẽto, aut eneoremate videre, quod nec Columb. Oberndorf: nec Rulandus negant. Albidas primum mingi Fracaſtorius adſerit. Alvus vt plurimum minus facilis, quamuis his temporibus turbata pluribus fuerit. Nam & mihi diarrhea ſtatim in principio fuit, copioſa, fœtida; primis ſcilicet diebus tribus.

Ventris ſymptomata.

Videatur lib. 4. Epid. 67.

AVGMENTVM.

MOx ingrauescente morbo, calor accrescit, subdolusq; prodit, ad tactũ se manifestans, mitior quidem in alijs, & quo ad extra quietior, quibus tamen interiora vruntur, & symptomatibus grauioribus, quibus se vt sorex prodit, infestat. In alijs ita invalescit, vt luculentus & satis magnus calor in exterioribus deprehendatur; semper continuus sine vllo ordine aut æqualitate. Pulsus parui, celeres, inæquales. Anhelitus difficilis; quæ mutationes tùm in pulsu, tùm respiratione variæ fiunt, quum Natura cum calore maligno luctetur. Vagi dolores, pungitiui seu mordicantes extremarum partiũ, dorsi maximè & scapularum, præcipuè ante macularum seu petechiarum eruptiones: qua sola nota in me ipso hostem ingruentem agnoui. Tum enim dorsum, homoplattæ pungitiuo vellicantur dolore & ægri de his conqueruntur. Quamvis & vagos dolores sine vllis sequentibus maculis obseruari, ita sæpe exacerbatos, vt intollerabiles viderentur, in mulieribus maximè, menstruorum tempore, (quod notatu dignissimum) cum paucissimæ euaserint, quibus menstrua hos dolores

Symptomata augmenti in Medio Venere.

lores ſequuta ſunt, licèt pauca fuerint & tempore ſolenni, quod & aſtantibus noſtris famulabus in Noſocomio augurium eſt, & experientia ac Wieri autoritas id confirmant. In pueris haud minores obſeruaui, qui tum maximè exacerbati ſunt, cum aut de loco moti, aut ab aſtantibus contacti ſunt.

Petechiæ quæ poſt hos effloreſcunt dolores, in cute, aliquando rubræ, modò fuſcæ, modò violaceæ; rotundæ vt plurimum, rarius latæ: lentes magis quàm milium referentes, ſimiliores pulicum morſibus, quàm vibicibus. Sed de his ſat præcedens Scholium dixit. Capitis dolor, ni à delirio obſcuratus deliteat, aut comate ſoporifero obfuſcetur, quod pueris, & pituitoſis, aut qui laborant pluvioſo vel humido cœlo accidit, vehementior fit: plures vigilijs fatigantur: nonnulli comate ſeu in ſomnum inclinatione laborant. Potus maior quàm cibi adpetitus; quamvis in quibusdam SITIS adeò nulla vel ſaltim exigua ſit, vt etiam in ſumma linguæ ariditate & corpore exæſtuante potum negligant, & moniti exiguè bibant. Eſt tamen apud quoſdam inexplebilis ſitis, in quibus nec ea aridi-

in capite.

In imo ventre.

tas

tas linguæ, nec æstuans ac feruens ad tactum calor manifestè deprehenditur. Ab ariditate porrò & scabritie hac, à qua fuscus & niger color linguæ, ab imperitis morbus hic PRVNA vocatur. Vrinæ crassæ, turbidæ ac confusæ magna ex parte instar iumentorum, in ijs maximè quibus caput dolet, aut mens ægrotat: in aliis rubicundior fit color vrinarum, modò sine, modò cum hypostasi, quæ in alijs alba, crassa, conglomerataq; videtur, vt plurimũ in quarto & posteriorib. diebus, quæ in cõfusa vrina dispersa visa fuit, vt etiam Oberndorferus vult, qui rubrum sedimentum se vidisse ait. Aluus licet adstricta, tamen clystere etiam leui proluta aut frequentiori frigido potu humectata, facilè fluida redditur. Mihi in augmento sicca fuit.

STATVS.

Circa statum sæuiora fiunt omnia. Et primum vires adeò prosternuntur, vt æger sine aliorum adminiculo ne dum erigere, multò minùs se mouere valeat. Hoc enim tempus Luctæ naturæ cum morbo destinatum est. Accedit delirium, verba fabulantibus similia, gestus incompositi,

Symptomata in Capite.

positi, vigiliæ summæ, corporis inquietudo, vrina ex crassa & turbida subitò clarescens, vt docet Roboretus, quæ soporis magni, qui nonnullos premit, signum; quem excipit epilepsia (quod tamen semel memini me obseruasse,) aut tremor. Conquerentur vri interiora, frigere exteriora (quod morituris frequentissimũ) quidam à leui aura, aut subleuatione lecti de frigiditate conquesti sunt, qui tamen ad tactum erant calidissimi.

Caput se exonerare solet in aliquibus, catharrũ & tussim vehementem causans, eamq́, cum sputo, si materia ad pulmones fertur: quod si ad glandulas deponitur, parotides, bubones tàm axilarum, quàm inguinum fiunt, provt aut naturæ robur aut malignitas materiæ (quod licuit Anno M. DC. XII. in Ianuario, in textoris vxore obseruare, quæ vna cum petechiis copiosissimis violaceis, bubone ac anthrace laborauit, nullo tum temporis de peste vera rumore existente.) Anmygdalarum seu tonsillarũ tumor etiam accedit: quin phlegmone quæ Anginam & pleuritidem causat, sed hanc in statu non memini vidisse. Deglutitio porrò multis sanè ob causis impeditur, aliis ob *in medio ventre.*

scabri-

ſcabritiem & ariditatem linguæ, Pruna, vulgò dicta, alijs ob excoriationem & fiſſuras faucium & linguæ, interdum ob inflammationem eius aut tonſillarum, aut tumores repletiuos ex deſcenſu catharri. Quin & membranei Oeſophagi fibrę, à calore cauſi exiccantur, vt conſtringi inter deglutiendum non poſſint. (quod ſymptoma, Pruna interior, ſeu Cordis, Hertzbreūnin dicitur, antiquo errore, quo orificium ventriculi vocabatur cardia, quamuis & illud inflammari poſſit, etiam cancrodes, teſte Paræo lib. 21. n. 33.) Taceo anorexiam ſuapte natura inimicam deglutitioni, qua ægri cibum in ore volutant, cum nauſea maſticant, deglutire porrò reſpuunt. Licuit obſeruare in quadam hoc in principio declinationis, quæ ob ſolam imaginationem falſam de difficili deglutitione conqueſta eſt. Hæmorrhagia narium hoc tempore minori periculo, quàm prioribus accidit, cum ea nonnunquam allevientur ægri, ſed corrobantibus opus eſt. Sudor frequens, copioſus, & totius corporis, ac facilis, bonꝰ Diuino noſtro Seni Coö eſt, ſubſcribente experientia; adſtipulante cura; maximè ſi petechiæ aut eo diſſipantur, aut minores

res

res fiunt. Quare Columbæ illud, Sudores non iuvantes in hoc morbo adparere, quum ijs vires proſtratæ fuerint, de principio & augmẽto intelligendum eſt. Vrinæ copioſæ, aliis coloratæ cum ſedimento, quales & mihi fuére, licet multũ ſudarim, ſed tamen non ita madui per totum, vt hoc anno M. DC. XXIII. in noſocomio maduerunt: qui tamen etiam ſatis copioſè minxerunt. Alijs vrinę ſũt pingues, lutaceæ, pultaceæ, fœtidæ ac malè olentes: vidi & hoc anno tales circa principium ſtatus in quodam viro, nigricãtes etiam, cui maculæ multæ puniceæ, & rubræ ſaturi coloris fuerunt: non tamen malè ceſſit morbus; quibuſdam planè detinentur, & id malè. *In medio ventre.*

Aluus alijs ſpontè copioſeq́; fluit, vbi biliosa, fœtida cum vermibus deiiciuntur, vnde fit morbi aliqualis alleuiatio; at quæ extremè fœtent, vt militibus anni M. DC. XXI. accidit, aut pinguia ſunt, ſeu oleaginoſa, vt in fluxu colliquatiuo, malè cedit. Hos enim omnes aluus ſuſtulit, qui alia egeſſere. Nec mirum in militibus, quibus ſaburra ingens peſſimorũ humorũ, quos frigus externum putrefecit, ac inflammauit, contagium fouit, & ad me

vſq;

vſq; propagauit. Venerunt ex caſtris ba-
uaricis ad nos, olim ciues, aut inquilini.
At annis præcedentibus, in noſtratibus
qui lautiùs vixére, & pro more noſtrorũ
Auguſtanorum carnibus veſcebantur, &
aliquo modo delicatiùs coctis ferculis mi-
nimè obfuit etiam inſciè ſi in die bis vel
ter lectum commaculauerint. Mihi hoc
tempore aluus fuit ſiccior. Placet ſubiũ-
gere Columbæ obſeruationem: Omnes
ferè, ait, quicunq; euaſére alui fluore fue-
rũt judicati. Nos obſeruauim⁹ ſũmo mor-
bi vigore ſine noxa, fętida ſeceſſiſse fuſa à
calore ſentina illa in primæ coctionis in-
ſtrumentis inhærens. Vermes deiiciũtur
in febribus malignis etiã criticè, vt videre
eſt apud Hipp. 4. Epid. 23. vbi ait ferinos
fuiſſe in iudicationibus. Ferinum a. teſte
Valeſio ſignificat beſtiolas ſeu lũbricos:
vidi in maligna pleuritide deiici, à qua de-
iectione tuſſis & expuitio cruenta deſie-
runt, vna cum dolore punctorio lateris,
cuius rei etiam meminit Quercetanus.
Quibus denique aluus adſtrictior fuit, il-
lis bilis aut aliò rapta fuit, aut morb⁹ ſuc-
ceſſit alius, aut aluus prius, vt mihi,
copioſior fluxit.

DECLI-

DECLINATIO.

INclinari solet morbus, nono, vndeci-
mo, decimo octauo, interdum vicesi-
mo die, aut etiam vlterius; ita vt unus a-
lio citiùs aut pereat aut convalescat. Imò
ipse morbus pro annorum aut anni par-
tium diuersa constitutione, modò salu-
brior, modò periculosior, aut magis letha
lis fuit. Anno enim M.DC.X. qui ann9
etiam Martius fuit, castramentauerunt
in Sueuia minus felici, cui sterile solum&
ceræ hyemes communes, milites variarũ
nationum; apud quos morbus hic pri-
mordia iecit. Et tum plures mortui sunt,
pauciores evasére. In Xenodochio quod
Hospitale S. Spiritus dicitur, paucis mẽ-
sibus supra centum senes mortui sunt: in
ciuitate passim lautioris fortunæ, & quos
robustissimos crederes, viuentes delicatè,
inseruientes gulæ, ganeæuè; puerperæ itẽ,
ac prægnantes abortientes periére. Gallis
unde hæc febris Trousse galant, vt Fore-
stus habet, dicebatur. Anno MDCVII.
& VIII. pestis nostram vrbem de-
populata est, quam nono febris huius ma-
gnæ aliquot semina quamuis mitiora se-
cuta sunt. Videbantur pestis reliquiæ;

què

quò n. propior pesti ratione temporis fuit, eò pernities maior erat. In vere tamen mense martio & aprili anni M. DC. XIII. grauius sæuit, quàm in æstate, pluresq; mortui sunt. Sic in fine hyemis & pricipio veris plures extincti quã in æstate sunt, año nimirũ M.DC.XV. Certèro-to illo quinqueñio hyeme febris hęc magis grassabatur & sæuius quàm in æstate, quæ semper salubrior fuit. Vt superiori Scholio patet. His annis quibus Mars furit vix à nostris tectis abscessit, & quum famis sævum sit ac atrox dominium hoc anno, M.DC.XXIII. pauperioribus bellum indixit, totas familias invadens, prosternens, corpora commaculans, quæ in hyeme & vere accidére, in æstate causi hæ puræ sunt seu sine maculis, quamuis non absque malignitate: Diuitum verò ædes à longinquo intuens, fortè quod illorum Apitio vires conciso sunt. Furit autem mars in Germania jam quinquennio, & hæc Erynnis Febris maligna, quæ primò milites insectabatur, qui eam suis hospitibus pro manubiis reliquere, & hi mortui sunt quasi omnes, etiamsi essent rustici robustissimi quod factum Anno MDCXX.

pauciores mortui sũt in æstate quàm hyeme & vere. 3. aph. 5.

MDCXX. milites tamen pauci fuerunt mortui. E pagis in ciuitates repſit, in quibus iam toto hoc quadriennio ſerpſit, minus tamen atrociter, vt ante decennium; nec ita nobiles adgreſſa eſt, vt tum. Finitur porrò varijs modis, Sudore, diarrhæa, hæmorrhagia, ſputo etiam multo crebro, faſtidioſo, fœtido, quod & mihi accidit; ſcabie extremorum, quæ & mihi adfuit. Tuſſis principium & finis huius morbi, in illo ſicca, crebra, aut cum minori ſputo, in hoc humida; qua quidem ægri terrentur, ſed vini potus optimus eius corrector eſt.

Graſſatur porrò in plures & contagione fertur. Solent & alia accidentia huic morbo jungi, quæ enarrare & tempus & malitia morbi prohibent, Symptomata grauiora, aut mitiora, pauciora aut copioſiora, pro adfectus Natura aut diſpoſitione laborantium, partevè anni ac conſtitutione adparuére, quæ calamo omnia exprimi vix poſſibile.

SCHOLION.

MVltis jam annis adflixit ciues nostros, proximosq́; villicos hic morbus epidemius, qui plurimos neci tradidit, quovis vertumno mutabilior, varias laruas induens, hanc modò, modò illam faciem formamvè mentiens. Quod & Crato magnus ille Cæsarum Medicus adfirmat, qui ex triginta annorum obseruatione hausit, nullo anno ijsdem recurrisse symptomatibus. Typum itaq; me dedisse, mirabitur is, qui inconstantium nullam certam Idæam esse novit. Delineationem verò sciat, non perfectam ac acuratam me depinxisse Figuram; sagaciora vt excitarem ingenia. Essentiam eius superiori scholio ex Hippocrate me produxisse puto, vbi Febris Causodes dicitur, non tamen ita exquisita, vt 4. lib. acut. ex bile fieri scribitur: & lib. de Affection. & 1. ac. 2. de Morb. vbi & lib. 1. quædam ex pituita dicitur fieri; sed talis quæ ex pituita & cholera mistis ac putrefactis accenditur, qualis hyberna est, de qua Langius 4. lib. Epist. 1. Rondoletio Causos est, sed talis quæ ex melancholico putrescente sanguine fit, cum quartanæ conti-

Qualis febris.

nuæ

nuæ adſimilari poſſit, & tumores, qui in
iſtis febribus adparent, vt carbunculi,
ſtigmata nigra, atræ bilis ſoboles, edo-
cent. At talis Cauſos non eſt noſtra fe-
bris, quæ his malignitatibus ob aduſtos
humores fatigatur. Et licet plures huius
cauſi faciat ſpecies; vnam, quæ ſit à bile
putreſcente circa ventriculum & pulmo-
nes, cui contagionis labes juncta eſt, &
cum ſputo ſanguinis inchoat, vt Guido-
nis: alteram eſſe magis exquiſitam, quæ
terminatur tertia vel quarta, tamen hæc
de noſtra Cauſo dici non poſſunt.
Crato & Roboretus referunt ad ſynochã Lib. 2. cō-
putridam, & hic accedere ad Naturam ſil. 18. lib. 5.
tertianæ continuæ putat. Gerardus Co- conſil. 30.
lumba, tertianæ duplicis naturam habere; Cap. 5.
πεμφυλώδην Oberndorfferus, Crato item Tract. de
ac Rulandus. Fracaſtorius 2. Cont. 6. Fe- Feb. petic.
brem vocat malignam. Quem ſequuntur de Feb.
quaſi omnes, & cum eo Febrem conti- Vng. c. 1.
nuam malignam contagioſam dicunt. 2. Epiſt.
Quamuis Saxonia contagioſum eſſe ne-
get, ſed ſaltim Epidemicam. Lib. illo qui
inſcribitur de vſu phœnig: &c. Hybernã Quare hy-
verò ideò cum Langio citato loco cau- berna.
ſum dico, quia vt ſuperiori Scholio aſſi-
gnavi, eam exacerbari hyeme magis vidi,

& symptomata calamitosa magis dedisse quàm æstate. Cuius rei causam vix reperio aliam, quàm eam quæ ab Hippocrate lib. 3. s. 3. par. 5. assignatur: vbi ait: cœ-
" perunt Causi ante ver, & phrenetica post-
" quam fiebant frigora &c. quod ait factũ
" fuisse ob autumnum austrinum humidũ
" & mollem, part. 2. l. c. Nobis sanè Augu-
Autumn⁹ Augustanus qualis. stæ, nubilosus, nebulosus; humidus, mollisq; autumnus vt plurimum est circa Nouembrem Etsi protecta alpibus ab austro & aquilone vrbs nostra videatur; atta-
Augusta esi habeat ad ventos. men collaterales hi venti, Zephyro auster, & Euro boreas, juncti vrbem nostram perflant, hoc itaq; flante serenitas & in hyeme etiam frigus, illo pluuiæ nubes, nebulæ accidunt. Infestatur tamen sæpiùs Zephyro humido & nobis pluuioso vento, qui austrinam constitutionem inducens in autumno plures pituitoso
Victus Augustanorũ. gignit humores; Cum verò nostrates carnibus delectentur, & butyro condiant cibos reliquos, colligent biliosa multa, quæ mixta pituitæ salsos causabunt humores. Qui à frigore, quod nobis longum sem
part. 2. l. c. diuturnum, & in vere etiam frequens se
part. 1. l. c. ras hyemes vocat Hippocrates, id est quæ circa æquinoctium sunt, quales h
ann

anni plures habuere, condensatus putrescit, accenditur & has febres causat. Pauperibus verò & quibus fortuna minus æqua ideò frequentior est, quia eorum diæta salsos gignit humores, hinc ipsis scabies, vitiligo frequens: Aëre fruuntur udo, subterraneo, in specub⁹ seu cameris subterraneis, textores, quorum maxima est pars ciuium. Cibus ipsis suilla copiosa, lardum salsum, bubula, panis secalinus, multum fermentatus; brassica muria seu sale condita concisa frequens seu quotidiana; Ceruisia alba minus defœcata, quæ omnia crassos & salsos succos gignunt, ac ob cereuisiam & salem etiam biliosos: qui ob frigus externum condensans cutem prohibentur, ac putrent, hinc causus, qui pro analogia putredinis & motu humoris ad loca corporis, symptomata profert varia. Etsi enim cum horrore vtplurimum soleat inchoare, cuius etiam Hippocrates meminit in Textu citato, vt solens est omnibus synochis, & illis febribus acutis, in quibus aut acres humores moventur ad partes sensibiles, aut fluxiones à capite descendunt vagantes, vt habet Valesius in commento ad textum hunc: tamen anno M. DC. XX. cum

Invasionis initium. *Horror.*

Vertigo.

cum bavaricus exercitus vrbi nostræ vicinus esset, in pagis milites degentes cum vertigine quadam invasit, non illa, qua in gyrum aguntur, sed quæ retroagebat ægros, vt gambarorum motus est, idque vesperi aliquot diebus fiebat, ante decubitum. Sic in Octobri eiusdem, gregarius miles è castris ante Pilsam rediens, in nosocomio nostro retulit, morbũ castrensem à vertigine incipere, vnde ægri concidant & moriantur vtplurimum tertio. Huic, mihi hæc tum narraret, vertigo superuenit, & tertia die mors. In Ianuarij exordio sequentis anni, in quodam puero etiam vertiginem in principio morbi observavi, cuius finis lætus fuit. Diuinus noster Senex huius Symptomatis facit mentionem 4. Acutorum, scribens: Vertigines quibusdam à principio venire, cum pulsu capitis, & vrinis tenuibus. Nec mirum, indomita adhuc materia, quæ instar musti fermentat & μιάσματα ac vapores fuliginesvè ad caput ablegat, quæ spiritus animales in capite conturbant & in gyrum agunt; & quia sanguis arteriosus primariò peccare videtur, has pulsationes in arteriis causabit, & in plexu reticulari spirituum in gyrum rotationes.

Dolor

Dolor porrò capitis nostros ideò magis exacerbauit, quia temperamentum habent biliosum, aut vsi sunt diæta salsa, vnde caput fuligine acri repletum fuit, quam austrinæ humiditas non temperabat, quod maximè accidit siccis temporibus, & hi sunt illi quos Hippocrates loco citato, vigiles fuisse cum doloribus dixit. Illis autem, quibus caput simul externo humido repletum fuit, aut quorũ temperamentum pituitosum, coma accessit, sed non admodum somnolentum, vt in textu citato etiam meminit Hippocrates, & hi de capitis grauedine conquesti sunt. Quibus delirium accessit, ex somno fiebat & cum expergiscerentur, intelligebant omnia, quæ etiam venerandissimus Cous noster lib. 2. Epid. s. 3. p. 2. memorauit. Nunquam enim phrenetică insaniuerunt, sicut in cæteris vsu venire solet, sed in somnum grauiorem inclinarunt, idem vt Senex lib. Epid. 3. s. 3. p. 6. habet. Phrenesin enim veram in hoc morbo rarissimè me vidisse memini; paraphrenesin sæpissimè: non enim magnopere delirabant, sed phreneticis similia fiebant, id est, proferebant verba fabulantibus similia; vt vtar Senis nostri verbis.

Dolor.

Coma. *3. aph. 5.*

Phrenesis.

bis. Prouenit hoc ob motum serosi humoris mixti heterogeniis in caput. Hic enim sua humida natura caput adgrauat, & quia bilis mixta acris fit, & ob malignitatem ferox, vnde comixti hi humores coma non somnolentum gignat, vt & apud citatum senem lib. 3. sect 3. p. 6. videre est. Gravis auditus subsequitur hæc comata, qui & post morbum durat diu. Cuius etiam fit mentio lib. epid. 2. s. 3. p. 3. Adpetitum prostratum senex noster sub fastidiosarum febrium nomine describit 3. Epid. s. 3. p. 6. Quamvis Valesius in Comento ad paragraphum nonum huius sectionis scribat, Hippocratem per febres fastidiosas intelligere malignas, quia magnum fastidium vnum quoddam accidens est eorum, quæ maximè possunt significare morbi malignitatem. Foësij tamen interpretatio docet paragrapho 6. citati libri fastidiosas febres nil aliud esse quàm stomachi fastidium, quod ex octauo paragrapho clarum, vbi Hippocrates, fastidiosi omnes (vel vt Foësius, cibos omnes auersabantur,) fiebant, in quos vbi vbi ego incidi. Ad quem paragraphum Valesius notat, id fieri ob magnum casum facultatum. Vomitus rarior,

Obauditio 3. aph. 5.

anorexia.

Vomitus.

rior, nisi in admodum biliosis, quamuis quosdam viderim, qui & syrupos alterãtes & alexipharmaca reiecerunt, quibus subueni clysmate. In typo vrinarum variationem & inconstantiam dedimus, quas etiam Hippocrates delineauit 2. lib. Epid. 3. part. 2. vbi scribit, in causo de æstiua fuisse tenues vrinas, modicas plurimis alioquin non decolores. 3. Epid. 3. Vrinas multas, tenues, neq; judicatorium, neque vtile quicquam habentes, & paulo post: Vrinæ multæ, quæ exibant, non juxta potum, qui offerebatur, sed multum superantes. Multa autem malitia erat vrinarum exeuntium, neque enim crassitiem, neque concoctiones, neque expurgationes vtiles habebant. In multis enim purgationes per vrinas vtiles fieri bonum. Et sanè typus huius febris quales exierint vrinæ nihil scilicet aut parum significantes, sed tenues, sine coctione, aut sanorum similes docet. Sic malitiam vrinarum dabit Status & Augmentum morbi, vbi etiam de copia vrinarum satis luculenter. Harmoniam igitur nostræ febris Causi cum Hippocratis manifestam cernimus. Sic Alui accidentia si consideramus, & illa Hippocrates habet: alijs

Vrina.

Aluus.

enim adstricta fuit, aliis fluida. Vnde admodum sanctè Hippocrates jubet obseruare, 4. de vict. ratione in morbis acutis, an Causos ventre sicco aut humido inuadat, Siccum adpellat, si vetus stercus non subierit, aut cibo turget proximo. Humidum fluidumq; aluis turbatas deiectionibus crudis, tenuibus, multis vocat
" 3. Epid. 3. & ait, deiectiones esse aquosas,
" non biliosas, cum multa spuma 2. Epid. 3.
quæ vt plurimum sustulerunt. Nam vt ad 4. Acutorum Valesius annotat, à principio ac continenter fundi venenosorum excrementorum est, præcipuè si notæ aliæ graues accedunt, vt languores, nullæ cõferentiæ & qualitates malignæ eorum, quæ euacuantur, quæ Hippocrates in sequentibus adpellat colliquatiua, & nigra, cum symptomatibus grauibus, qualia sunt delirium, ablatio floccorum, responsio pigra, narium scalptio, extremorum frigus. Ibid. Scribit tamen in Epidemiis Melandro conduxisse quod venter, circa principia tenuia reddiderit, & judicatum fuisse absq; horrore. 4. lib. p. 67.
Respiratio Respiratio difficilis in augmento etiam, innuente Hipp. 2. Epid. 3. vbi, Spiritus sublimes non quidem valdè, est. At quanta sub-

ta sublimitas fuerit spiritus ante petechiarum eruptiones in me expertus scribo, idque adstantes Medici mihi confirmabunt, obseruaui id etiam in aliis; vnde illud quod de febribus anxiosis scribit in sequentibus Hippocrates huic nostræ febri accommodaui. Spiritus sanè sublimis, id est, in thorace superno edocet in præcordiis æstum, qui si non admodum vehemens, signum est virtutem nihil pati supra vires. Quod si anxiosus, & virtutem luctari cum maligno, & humores exagitari, moueriq; circa viscera significat, qui cum maligni sint, lædent ea; quibus secretis fieri spiritum faciliorem. De maculis superiori scholio satis multa. Sitis porrò aliis multa, quamuis rariùs, aliis pauca, vnde & Hippocrates 3. Epid. s. 3. non valdè siticulosos dixit, & similia phreneticis qui siti carebant accidisse, nec mirũ mens ægra dolores negligit: quamuis & catharrus, qui sæpiùs præsens satis humectat fauces. Linguæ vitium, quod prunam vocant etiam apud Hippocratem est, vbi lib. 7. p. 36. Linguam dicit veluti causi, siccam, asperam, pallidam, quam & peripneumoniacam eod. lib. p. 6. vocat, quam dicit esse semicandidam, semipal-

Sitis.

Pruna.

mi pallidam. Eodem lib. p. 38. Siccam, inarticulatam, asperam cum efflorescente pallore, id est, vt loquitur parte 37. subalbidam, nominat. Qui color ob emorientem etiam calorem fieri solet, estq; deterior quàm cum est apertè alba. Qualem colorem subalbidum seu subpallidum nostrates die Weißbreunin vocant; quam Mindererus noster in Medicina sua militari sic describit. Prunellâ albâ fauces, guttur gurgulio, lentore albo obducuntur ac tenaci vna cum glandulis tonsillarum, ita vt vix instrumentis possit auferri. Lingua ac si fermento investita esset, fauces subalbidæ exiccatæ ac si ignis excandescentia exussisset: muco albo incrustatus gurgulio, tenaci & lento, vt corallos referat albos; amygdalæ similes corio exiccato, quibus loquela impeditur, lingua fit grauis, faucibus adhærens, qui lentor dum dentes occupat liuescit, 4. aph. 53. Et hæc prunella eandem habet causam quam peripneumoniaca lingua, nimirum humorem abundantem & calorem exiccantem. Licuit tamen sæpè videre sine abundanti tali humore lento, palatum, & linguam sicca & subalbida, sed tales vicini morti fuerunt. Prunellam

Gleichtodt

nigram,

nigram, in qua lingua fuſca, nigra, ſcabra, arida fit, duplicem noſtrates faciunt, vnam vocant ſimplicem, alteram cardiacam, vulgò Hertzbreünin. Simplex eſt cũ omnia quæ in faucib⁹ ſunt phlogoſi quaſi accenſa rubent, quod à fuliginibus accenſis inferius & ſublimatis prouenit; quod ſi ea diutius durat, fuſcedo ſequitur & ariditas, hanc nigredo & ſcabrities, quæ ſi ad orificium ventriculi deſcendit, aut ab eo aſcendit quod Græcis καρδία dicitur, nomen habet Prunellæ Cardiacæ. Hippocrates lib. 7. epid. p. 18. huius prunellæ meminit, tum filii Balis linguam prauam ſubrubram à principio ſcribit, & in fine peripneumoniacam fuiſſe. Lib. 4. acutorum, & lib. 1. & 2. de Morbis, libro Adfectionum & in lib. de Criſibus manifeſtius huius prunellæ mentionem facit, dum ſcribit, Linguam, in his febribus, primò pallidam eſſe, poſtea nigreſcere. Fit verò talis, vt docet lib. 6. epidem. ſect. 5. p. 13. nimirum nigra à nigra bile; arida à fuliginoſa exuſtione, quæ poſterior ratio in Cauſo noſtra arridet, priorem vix admitto, quum & idem in acut. 4. idem velit, vnde & ſiccitatem & adſpredinem adjunxit, quæ præſente humore abſunt.

Sudor

Sudor.

Sudor in hac febre in statu & augmento accedit, tum ob Naturæ luctam tum ob exhibita alexicaca, quibus & venenum à corde profligatur & materia peccans ad cutim mouetur. Siccam enim & asperam cutim pro malo habent augurio; quamvis in quibusdam in principio morbi talis obseruetur. Nostratium consuetudo hæc est, vt ad sudandum in quouis malo se accommodent, sudant mulieres in puerperio spontè & coactè; viri ob leues horribilationes, & languores, tecti & cooperti in lecto. Cum enim nobis frequens sit phlogosis illa, quam nos Gefeqnet/alii Rottlauff dicunt, ideò quicquid horrorem, aut languorem dat, phlogosis esse sobolem, quam sudore profligant, putant. Multum sudasse 3. Epid. 3. Hippocrates scribit illos qui Causode sua laborarunt, Et 2. Epid. 3. p. 3. vbi & purpuream febrem depingit, ait sudores superuenisse ægris cum inciperet pluere in æstate, & quidem statim in principio, non maligno modo, (ex quo patet in principio si sudor venerit non esse inutilem, sed ad eos non esse cogendos ægros) id est, juvantes, quibusdam judicationes cum sudore factas esse, quod & nostratibus ferè omni-

Sudor nostratibus ideò prodesse videtur, quia externo frigore multa excrementa intra cutim coarctantur ac cohibētur, quæ in sudore laxatis poris cutis dissipantur.

rè omnibus accidit. Sudatorias porrò fieri febres 2. Epid. 3. p. 2. si rorauerit, idq; statim in principio: sine sudore esse in ardoribus & siccitatibus. At & sicco & humido aëre nostri sudarunt: fortè ob conclaue clausum, quod Hypocausta nostrates vocant. Hæmorrhagia quæ in statu sine periculo est, rarius videtur, vt & in Causode Hippocratis in Perintho, & 3. Epid. 3. sanguinem non benè fluxisse, scribit. Sanguinis sanè fluxus in augmento maximè periculosus est, quovis fiat ex loco; inprimis menstruus siue fluat ante tempus debitum, seu in consueto, aut largiùs. Quod videtur etiam innuere D. Senex in annexis Causodi in Perintho, vbi muliebria adparentia in febribus anxiosis, laborem facere, ait; aut quibus primò demum accedunt, cuius exemplum in pistoris cuiusdam filia vidi; aut quibus antea, vel non ritè vel parcè fluxerint. Certè menstrua euacuatio mulierum in principio, aut augmento, tempore non solenti, semper mali fuit ominis. Vermiũ prouentus in his febribus non mirum. Præterito Majo in Nosocomio nostro cacochymicus inflatus post purgationes, à proximo accumbente hac febre infe-

Hæmorrhagia.

Menstrua fluentia in augmento cum petechiis puniceis, & extremorum frigore hoc anno vidi sine noxa. 1623.

Vermes.

infectus vermem teretem longum per inferiora deiecit, & per superiora parvum tenuem. Si in autumno fuisset, illo Hippocratis adscripsissem, in autumno Causos esse magis ferinas lib. 2. epid. 1. p. 3. de quibus etiam lib. 4. p. 23. Vbi ferinas febres in principio eius partis explicat, dum scribit, Eumenis vxorem autumno vomuisse bilem nigram & lumbricum in febre horrida. Sed in cacochymicis pruni tempore eiici lumbricos haud mirum. Quæ de Symptomatibus nostræ Causi malignæ, vt ea cum Doctrina Hippocratica consentiunt, pro natura Scholii breviter annotare licuit, de petechiis superiùs satis. Ex quibus clarum, hanc febrem & Hippocrati notam fuisse, haud itaque novam esse.

Causa febris. Causam superiori scholio Ichorem seu serum non simplex, sed multis heterogeneis permixtum esse diximus, vt varia illa symptomata edocent; quod putrescendo malignitatem acquisiuit. Heterogenea autem illa, sunt humores tum excrementitii, vtraq; bilis, pituita, tum sanguis ipse, qui in petechiis compatitur, vt abscessus illi in cute, maculæ scilicet rubræ osten-

ostendunt. Vasa magna locus sunt in quo
serum hoc hæret infectum; vtplurimum
arteriæ, in quibus & tenuior sanguis &
serum copiosum est, quæq; cordi conti-
nuatæ sunt, vnde & Cor continuò adfli-
gitur. Cumq; contagione serpat etiam
ad alios morbus hic, seminarium habe-
bit, cuius origo à tali putredine, in qua
quædam particulæ in fimum & coënum
abeunt, quædam tamen novam formam
induunt, novumq; corpus generatum
asciscunt; & hæc est illa putredo, quæ
κατὰ μέρος dicitur; quâ insecta, quavè
alia producuntur à Cœlo patre coope-
rante, quem nos calorem æthereum pla-
sticam in se habens vim haud ineptè di-
cere possumus: qui pro vt materiæ ana-
logiam reperit, effectus dat: proque in-
strumento aëris vtitur mutatione, ab
influentia Luminum cœlestium, vel
concurrentium, vel oppositorum,
oppugnatorum, splendentium, ob-
scuratorum causata. Seminarium ita generatum in hoc morbo, euaporatio- *Seminarium.*
ne in aërem deponitur, quo ad loca spi-
ritus vehitur, quæ si apta ad inficien-
dum reperit, coinquinat, ac hos mor-
bos gignit. Diæta præparantur humores,

Status annorum quales. vt sint huius mali aptiores fomites. Status itaque horum annorum, in quibus hic morbus nos adflixit, non semper ita austrinus, vt ille in Perintho & Cranone Hippocratis fuit. At autumnus vtplurimum nobis vmbrosus, nubilosus, cum aquarum multitudine, hyemes molles, niuibus frequentes, quamuis hoc anno sicca fuerit, cum multo gelu & niue, vt & præterita, post conuersiones Solis, à qua jam aliquot annis demum niues solent cadere, frigus exacerbari. Seræ etiam nobis fuerunt, maximè post æquinoctium, veluti hoc anno. Ver in Aprile pluviosum est; Et hæc communis constitutio annorum horum fuit.

Æstates ante canem aquosæ sæpius, sub cane calores magni. Quę constitutiones horum annorum etsi fuerint frequentes nō tamē hæ febres maximè maculosę, marte profligato frequentes fuére. Ante sexennium ni fallor, Quartanæ Epidemicæ & scorbuticæ passiones in nostra vrbe aliàs insolentes, adparebant. Quæ de causis. *Prognosis.* Pręnotio porrò acutorū morborū cum fida nulla sit; vt ad earū notitiā perueniamus, illud Hippocratis 4. Acutorum obseruemus; quo iubet primū cōsiderare

diem

diem quo morb9 incepit, qui eſt, vt communis fert opinio, ille in quo debilitas & læſio notatu digna adſunt, vt verè æger dici poſſit. Quod Medicus qui raro adeſt principio ex ſola relatione habere poteſt. Deinde conſideret occaſionem ſeu cauſam procatharcticam: tertiò Symptomata; ex quibus magnitudo morbi, & virtutis robur patent. Enodant & facies ægri & ſurrectio è lecto robur virtutis. Faciem verò comparat Hippocrates cum diebus morbi, & Symptomatibus, quæ ſunt inedia, peruigilium, turbatio alui. Nam corruptela ex his faciei vna nocte, poteſt corrigi. Notas corruptelæ faciei has ponit: oculi concaui, nares acutæ, tempora collapſa, aures frigidæ contractæq́;, cutis dura, color pallidus aut niger. Si palpebræ, aut labrum, naſus vé liueſcunt, mortis propinquę ſignum ſunt, Coac. præ not. ſ. 2. aph. 212. Eſt & vultus tetricus & ſuperciliosſus, quamuis benè coloratus, in hoc morbo malus. Cùm mentis alienationem indicet ibid. 213. Surrectio alterum virium ſignum, ſi fit cum animi deliquio, aut mala reſpiratione, in principio delirium, in ſtatu periculum ſignificat, ſemper proſtratas vires,

Facies ægri.

Facies Hippocratica.

Surrectio.

Morbi exacerbatio. 4. acut. Morbum autem, quum inter inconſtantes ſit, ſuumq́; typum non admodum ſtrictè obſeruet, ex exacerbatione jubet obſeruare an quotidiè, vel tertio, vel quarto die exacerbetur, & pro motu hoc fieri poſſe prenotionem docet. Quamuis ſit infida, cũ & remiſſio morbi maximè ſine cauſa ſeu iudicio tuta non ſit, cum & hi adhuc ſub mortis verſentur periculo. Occaſionem ſeu cauſam procatharcticam præterit, ſolum tempus anni conſiderat; & ſecundum illud metitur exacerbationem caloris, & ſymptomatũ motũ, vtpote fluxum repentinum ex naribus: hic enim à cauſa externa promotus copioſus & vber, malus eſt. Sic ſi *id hoc anno dextrè obſeruare licuit.* Cauſos in æſtate ad exquiſitam magis accedit minus periculoſa eſt, quàm qui hyberno tempore talis eſt, id eſt, ſi eſt cum aſpera lingua & animi deliquio. Vt videre eſt 4. acutorum. Symptomata porrô quæ obſeruanda ſunt, Dolor capitis *Symptomata morbi.* & eius grauedo, vigiliæ, vertigo, deliria, coma: Hypochondriorum aut dolor aut tumor, repletio ventriculi. In thorace dolor pungens, tollerantia ſpiritus. In ventre, tormen, exeuntia, quorum ponit duo extrema: nigra, quæ ſunt mortis, ſa-

norum

norum ſimilima, quæ infida ſigna ſunt, niſi per dies omnes adpareant. Exacerbatio ſymptomatum ratione dierum ſic obſeruatur, quinta die terribilia ſupervenientia ſeu calamitoſa, vt ſunt diarrhæa ſubitò ſuperueniens cum animi deliquio: hoc enim conferentiæ ſignum eſſe deberet; quod proſtratæ negant vires; Aphonia item, conuulſio, ſingultus, ſudor ſub naſo & mento, circa frontem & ceruicem ab occipitio; malum & lethale. Et licet hæc quouis die ſupervenientia mala ſint, tamen in die impari, ſeu decretorio peſſima erunt. Sic decimo quarto die, qui & noſtri morbi decretorius eſt, ſi terribile accidit, vt aphonia morbi ſignificat productionem. Quartus dies, qui indicatorius eſt, delirium ſignificabit, ſi eo perturbatam locutionem æger proferat, cum deiectione bilioſa & humida: & quæ in illo proueniũt dabunt prognoſtica firma. Quæ ibi D. Senex Cous in acutis obſeruare iubet, quo etiam attentum lectorem ablego, vnum monendo, Singultũ, quem ille peſſimum prognoſticatorem in acutis dicit, non ſemper eſſe lethalem; nam interdum etiam ſudoribus ſuperuenientibus decretoriis, aut ſomno

æquali, aut vrinis craſſis ſolui ſine noxa. Volui calamitoſa ſaltem adſignare ſymptomata, vt iis cognitis prænotio fieri poſſit facilior; cognito enim curuo rectũ facilè patebit. Quæ deſiderantur, ex Coäcis petenda ſunt. Cura huius febris

CVRA. cum iam in præcedentibus quædam attigerimus, & in ſequentibus plura tractaturi ſimus, paucis, vt à noſtris Auguſtanis inſtituitur, adſignabo. Medici igitur noſtrates inſtituentes febris huius curam, reſpiciunt Morbum cum ſuis ſymptomatibus, ac cauſam, & vitale robur. Morbus eſt maligna febris, ab ichore putredine κατὰ μέρος corrupto, & malignitatem acquiſito, progenita; vitali robori eiuſque ſpiritibus maximè infeſta, quod ſubita virium proſtratio & debilitas enodant. Tàm potẽte igitur hoſte viſo, qui arci vitę & eius inſidiatur ſpiritibus, noſtri Medici vocati, primum tempus inuaſionis morbiué conſiderant, vires examinant, ſymptomata perpendunt. Cernentes in abdomine remoras, quæ inteſtinis incluſæ, illud Hippocratis ruminant lib. Adfectionum, Quod ſi cum febris detineat, neq; per inferiora, neq; ſuperiora purgantur, totumq; corpus laboret, tertio vel quar-

to

to die leui medicamento, vel potione per „
inferiora purgandum &c. Et aluum sub- „
ducunt in principio clystere vel glande; 4. Acut.
quamuis pharmaca vix tribuant, nisi vrinę
in principio, aut nebulosæ, aut crassæ
sint; vetus stercus non subierit, aut gra-
vitas ad lumbos deuenerit, aut flatus gra-
ueolentos prodierint, aut venter mur-
murauerit, vt D. Senex edocet. Cum An pur-
verò venter Germanos sæpiùs iugulet, ob gandum.
sentinam ibi latitantem, in principio le-
nitiua pharmaca & benigna non respui-
mus. Secundum illud D. Senis, si ignis
corripiat, veteri stercore nō subeunte &c.
vbi clysteribus aut pharmaco iubet pur-
gare communem in intestinis materiã,
quę non indicat selectiué purgantia, quo-
rum exhibitionem, si videtur necessaria,
demum quarta die esse vult. Vt ibidem
videre est. Remoras igitur, veteris ster-
coris, vt D. Senis vtar verbis, ideò lenien-
tibus remouendas iudico, quia hæc inu-
tilia in primis viis hærentia impediunt et iã
benè dotata alexipharmaca ac medica-
menta, ne quid probè agant; & in transi-
tu halitu putrido inquinant, & caloris
naturalis vim, ne in actum eos euocet,
labascere faciunt. Est autem uobis Ger-

manis voracitas quaſi coñata, aut adſue-
facta, quã nutrices implãtant infantib. in-
farcientes eos ad vomitum vſq;; ab incu-
nabilis itaq; laxæ ac dilatatæ ventriculi
membranæ & inteſtinorum, vacuæ eſſe
nolunt; calor naturalis ab externo frigo-
re, vt pote nobis longiore aliis nationib⁹,
concentratus efficit ventres calidiores,
qui plus cibi conſumunt & adpetunt.
Qui etſi corpori alendo quidem deſtina-
tus, multis tamen excrementis abundat,
quæ à calore ſecreta, in cloäca noſtra (pax
ſit phraſi) circa meſereum hærent & ab
ipſo ventris calore, ac exugentibus vaſis
proximis, exiccantur, quotidiè itaque
congeſta, nec ex toto vacuata induran-
tur, & ab alluente incruſtantur ac augen-
tur, aucta pariunt morbos. Quæ mihi
videtur cauſa cur vẽter etiã non guloſos
Lenientia & bibones Germanos ſæpi⁹ tollat. Adſue
ta nobis lenientia ſunt, Caſſia. quã ob aci-
ditatem Platterus laudat in Cauſo: nos
verò, quia facilè in flatus abit, & ventricu-
lum diſtendit, raròeâ vtimur. Sic aloë aut
hiera picra, non eſt in vſu, ob calorem,
eum purgantia febris naturæ magis de-
beant eſſe conuenientia. Itaque nos ſo-
lemus, Mel, aut Syrupum laxatiuum ro-
ſarum,

sarum, cum Syrupò de Rhabarbaro exhibere: item pruna laxatiua, aut brodium cybebarum laxatiuum, aut passularum. Addentes quamuis rarissimè tripheram persicam. Placent magis clysteres, eosque infundimus sæpiùs (tertio quoq; die lib. adfectionū adplicare iubet Hippocrates) addētes frigida potētia talia, nō actu. Insolens olim eorum vsus apud nos erat, nunc familiaris & frequens. Quū in debili etiā corpore ex hæmorrhagia aut phlebotomia, tertio quouis die exhiberi possit, non saltim vt euacuet, sed etiam vt alteret, vnde refrigerantia suadet D. Senex, donec in tuto sit æger. Rariùs itaq; in hoc morbo inter initia medicamentis expurgantibus vtimur: & in declinatione cum præmeditatione docti, 2. aph. 24. Sed de purgatione occasio dicendi erit Scholio ad casum decimum huius decadis.

clyster.

adplicare

4. Acut.

Internorū affect.

Venam aperimus rariùs, moniti illo Hippocratis, ab eo qui curat nullū malum inferatur, sat est, quod morbus facit. Ea enim proh dolor Medicorum est conditio, vt non nisi summa necessitate vrgente vocentur, vt animam iam iam efflādam tardent, quare calamitosis Symptomatibus ægri pessundati, vires habent de-

Phlebotomia.

biles, quibus si sanguis subtrahitur, morbus fit superior, quo vita fugatur, 4. Acutorum. Cum igitur iis, qui hoc tempore venam secarunt malè cesserit, plurimi ob id abominant. Noui enim quosdam
1610. patritios, qui annuà phlebotomià, quam sibi sani visi admiserunt consueti, incidisse in febrem hanc maculosam & periisse.
1623. Nec hoc anno cum in familiam quandam grassaretur, prçseruationis loco fuit, quin poti⁹ occasionẽ morbo dedit, vt eo longior etiam esset, quia vires fractæ sunt venæ sectione. An itaq; venæ sectio tàm necessaria sit, vt quidam sentiunt, quæri posset? Phlebotomia est medicum instrumentum, quod à causa morbi per se indicatur, à morbo ipso ex accidenti. Considerata itaq; materia morbi, Ichorosa erit sanguinis substantia primariò verò & successiuè non tàm tenuior sanguis inflammatur, sed nonnunquam & crassior pars, atq; ipsa sanguinis massa. Hæret hęc materia modò in vasis maioribus, & maximè arteriis quarum sanguis tenuis est; & modò in illis infectio incipit, vnde abscedit illa ad cutem, ad glandulas & ad viscera etiam: modò in venis portæ fit initium. Huius igitur malignæ materiæ in vasis

In nosocomio obseruaui vt cũ quibusdã ob aliam causam secarem venam: illa â proxima contagionẽ hauserint.

vasis maioribus hærentis subtractio phlebotomiâ est facienda, quam tamen nostrates ideò vitant, si in augmento vocantur, Vires prostratæ sunt, Bacchus & Apitius non fuerunt morbi obstetrices, sed anxietas & sollicitudo pepererũt. Extrema illa sunt hæc nostra tempora, in quibus anxij de victu & sustentatione, dies noctesq; consumimus, cum, diligentià & improbo labore ne ea quidem acquiramus, quæ ad tenellum corpus nostrum, aut familiam alendam sufficiunt. Omnia enim magni veniunt, quibus alimur, & nostra leuia habentur. Præterea belli æstus, proximi calamitas, pecuniæ bonæ raritas, consternationem, pauorem, timorem iniicit singulis bonis patribus familias. Quæ cum à Medicis perpenduntur, nõ mirum illos fastidire venæ sectionem. Cum his prosternantur vires, spiritus consumantur, laudabiles infecti sint. Siue igitur gula, siue vitiosus cibus, siue paucum alimentum, siue moeror & anxietas, seu contagiũ vitiumq; aëris, morbum hunc aut parturierit, aut ei occasionem dederit, omnibus his inest vis prosternendi virtutem vitalem, aut corpus attenuandi, aut cacochymiã generandi,

quæ

quæ omnia prohibent venæ sectionem, vtpote noxiam. Quare detrahimus ijs sanguinem, quibus à principio vocati adstamus, (hoc autem velox est) & æger plethoricus, vel quem metus & timor, vinum meracum, cibi ab Apitio conditi aptum ad contagium suscipiendum disposuerunt. Pauperibus at, quibus fames pro pane, cacochymia pro sanguine, fœtor in deiectione, deiectio frequens, corp⁹ attenuatum, sanguinem detrahere magnę est dementiæ. Et tales Nosocomij nostri curæ subiecti sunt. Hirudines cum fructu in statu adplicaui. Cucurbitulis proficuis vsus sum in augmento, quum è thorace euacuent, nec vires prosternant, & fluxilem humorem, iam ad cutim per se motum, euacuent. At in hac actione præcipuè respicienda est Virtus vitalis, quæ & prohibet & admittit, provt viget, aut labascit, venæ sectionem. Thesaurus enim sanguis est vitæ, frænans malignos & acres humores, quo ablato vires stratæ in hostem assurgere nequeunt, itaq; morb⁹ superior fugat vitam. Secabitur verò vena vel brachii, vel manus, vel pedis, provt morbus, qui tamen venæ sectionem non indicat, quaten⁹ magnus est, vt somniant,

Vbi administranda.

niant, ſed quatenus à cauſa aliqua fouente exacerbatur, augeturuè, vt eſt ſanguis fluens, aut influxus putridus ac accenſus, ebulliens ac motus, aut cauſa antecedens, id indicant. Quæ de miſſione ſanguinis.

Sudorem prouocamus, vt caſus quarti Scholio iam dictum, quia ichoroſa ſubſtantia putredine quadam in malignitatē degenerata eſt, febremq́; hanc accenderit; ideò obviamus alexipharmacis & talibus, quæ cordi, quod à malignitate, quę inhæret ſubſtantiæ tenui, ſingulis momētis fatigatur & eius ſpiritus accendit, ac humiditate opprimit refrigerium roburq́; addunt, quæq́; hoſtem propulſant. Qualia ſunt Syrupi, ſcordii ſimplex & compoſitus, è ſucco Limonum, Acetos. citri è ſemperuiuo compoſitus, acetoſus ſimplex, de Nymphea ſimplex, & compoſitus, è ſcorzonera. Et ſimplicia antidota, vt Terra ſigilata Germanica & Lēnia, Bolus armena, Lapis bezoar orientalis & occidentalis, Smaragdius præparatus, Lapides pretioſi omnes, Cornu Cerui, monocerotis (ni modò in fabulis maior eius & vtilior, ac pharmacopœorum loculis vſus ſit, quàm in Medicina;) *Sudoris prouocatio.*

ſpecies

ſpecies compoſitæ cordiales, ſunt ſpecies Liberantis, Puluis ruber pannonicus, huic morbo peculiariter dedicatus, ſpecies cordiales Alex: Cordiales temperatæ, de hyacintho, de gemmis frigidis, & ſi peticulæ ſunt immorigeræ aut rebelles, addimus Diaſcordium. Magnas verò illas Antidotos Theriaca & Mithradatium, quum in æſtate, puerili ætate, principio quartanæ, prohibeantur, ob calorem omittimus, tutiorib fidentes. Coniungimus igitur ſpecies & ſimplicia alexicaca ſyrupis, & diſſoluimus aquis ſequentibus, Still. cardui benedicti, ſcordii, Petaſitidis, Bardanæ compoſitæ Stapidianę primæ, Theriacalis; has tamen duas poſteriores monitus propria experientia, qui in rebellibus petechiis iis vſus ſum à Medicis præſcriptis; non præſcriberem, ſenſi ſiquidem ab eis ardorem quendam interiùs; quare non ineptè Crato eas vituperat. 3 Conſil. 16. Et his, vt ſuperius ſchol. 4 fuſiùs dictum, non ſaltim ad hoſtem propulſandum damus, dum ex anxietate cordis, diſpnœaq; intus hoſtis arcem oppugnans vitæ, colligitur, & ex pruritu in dorſo & artubus peticularum exitus ſuſpicatur; ſed etiam vt ipſa mali-

gnitas

gnitas emendetur, vincatur, corroboretur, muniatur, Spiritus eius firmentur, & à putrida humiditate vindicentur. Et licet ſciamus maculas & abſceſſulos hos rubros, non eſſe criticos, tamen à nobilioribus & intimis, ad extimas & ignobiliores, ferri malignum, tutiùs eſſe penſitamus. Eriſypelas ſiquidem, bubo peſtilens, anthraxuè non ſunt expulſio critica, attamen illorum motus ad extra, & procuratur, & expetitur etiam in principio morbi, cum magno & proficuo emolumento. Itaque hæc damus quæ vi alexicaca & propellente vnà ſudores mouendo hoſtem extrudunt, ſiue cum floreſcentibus maculis, ſiue ſine illis; ac vi quadam ingenita viſcera nobiliſſima interna muniunt. Sudor autem & mador etſi non primariò indicantur, tamẽ quia in tenui Ichore malignitas hæret, ſine eis hoſtis vix prodit ſeu commaculet, ſiue non. Vitentur ergò omnia quæ hos impediunt, aut repercutiunt, vt frigus externum ſiue aëris, ſeu nouorum linteorum, seu mutationis loci lectiuè.

Pugnantes itaq; cum hoſte hoc, eum adgredimur his machinis, non ſaltim in

ſtatu,

statu, aut augmento, sed statim post primarũ viarũ detersionẽ. Nã citò dare alexipharmaca, est citò oppugnare malignitatẽ, Cor præsto munire, & cõtra hostem validum reddere; nec semel tantũ exhibemus ea, at quotidie, donec in tuto æger est. Ne subdolus hostis simulans abitum, in alto delitescat, & viribus auctis, tanquã per cuniculos in apricum veniat, virtutem vincat & vitam perimat. Damus verò rarò simpliciter, sed ob febrilem ardorem, adsociamus refrigerantibus, cuius exemplum vnum aut alterum non pigebit hîc legi. Et primum Nosocomii nostri Medicamenta, à Magno & venerando seni D. Guettmano præscripta dabo: vsus is est hac mixtura.

Quando alexipharmaca dãda.

℞. Syrupi è semperuiuo compositi L. j. p. med: de Fragis ℥iij. de scordio, de succo acetosæ ana ℥iv. stillat. semperuiui compositi Mensuras duas Augustanas, Acetosæ, Fragorum, ana Mensuram semis, misce. Exhibuit manè vncias quinque vel sex, cum drachma vna Anodini mineralis seu salis prunellæ Vesperi sine sale. At his temporibus in quibus elemosyna maximis expensis aliàs grauatur, exhibeo & feliciter,

iter, ℥iij aquæ huius, ℞. Stillatitiæ Baranæ compositæ, ℥viij. Stillat. semperuiui compositi, Mensuram vnam, Florum papav. errat ℥viij, misce, cui manè ddo salis prunellæ ʒß. vesperi simpliciter exhibeo. Et his propulsio fit, pechiarũ cor refrigeratur, & ardor febris emperatur: continuatur per triduum hæc potio, deinde pro vt symptomata unt, exhibentur mixturæ hæ, ℞ Syrui de semperuiuo composito ℥js. Fl. pav. errat. Nympheæ. Acetosi simpl. ℥j. scordij compos. ʒxij. Aq. stil. acetoe, Nympheæ Semperuiui cõpos. Scorij ã ℥j. spir. vitrioli gut. 6. misce. Idem Suettmannus extra hanc domum iminentibus periculis exhibuit hanc potonem. ℞ Diascordij drachmam vnam, pecierum cordialium temperatarum, e Gemmis frigidis ã Scrupulum vnum, yrupi de succo acetosellæ, acetositatis itri, ana vnciam semis, stillat. carui benedicti, Scabiosæ, Scordii ana rachmas septem, misce. Alterandi ausa & malignitati resistendi, ℞. Syrupi e semperuiuo compositi, Scordij Merurialis ana Vncias tres, de succo aceto-
 sellæ,

ſellę, Rob ribes ana Vncias duas ſemis
miſce: dabat hunc ſyrupum veſperi ad
tria cochlearia, manè potionem. Solent
noſtrates hunc vel ſimilem cordialem
potionem abſentibus petechiis præſcri-
bere. ℞. Syrupi de Scordio compoſ: de
ſucco Limonum ana Vnciam ſemis, ſpe-
cierum de gemmis frigidis, Scrupulos
duos, terræ ſigillatæ veræ Scrupulum
vnum ſemis, ſtillat. Acetoſæ, ſempervivi
compoſiti ſcordii, ana vnciam ſemis, A-
ceti de Rubo Idæo drachmam vnam, miſ-
ce. Vel ſic. ℞. Spec. de hyacintho, de
Gemmis frigidis ana drachmam ſemis
ſyrupi de ſucco Limonum, de ſcordio
ſimplicis, ana vnciam ſemis, Aquæ ſtil-
latitiæ ſcordii Acetoſæ, Semperuiui com-
poſiti, ana quantum ſufficit. Fiat potio.
Quod ſi petechiæ adſunt, talis exhibetur.
℞. Diaſcordii Fracaſtorii ſcrupulos qua-
tuor, Pulueris rubri Pannonici, aut eius
loco ſpecierum liberantis, ſcrupulos
duos, ſpecierum de Gem̃is frigidis ſcru-
pulum vnum, Syrupi de ſcordio compo-
ſiti, de Limonibus ana vnciam ſemis,
aceti de ſambuco drachmam vnam, aquæ
ſtillatitiæ Semperuiui compoſiti Scordii
Card

Cardui benedicti, ana q. 5. Fiat potio. Quibus quidam Salis absinthii, aut angelicæ addiderunt. In ditioribus Smaragdi præparati gr. vij cum lapidis bezoartici orientalis granis nouem cum syrupo de limonibus & Scordij simplici ana vncia semis, &aquæ acetosæ vel similis, exhibita fuerunt, maximè viribus debilioribus. In me ipso multum emolumenti in status tamen principio sensi ex lapidis bezoartici exhibitione, in principio rarò, nisi ditissimis dedimus. Emulsiones ad expellendum familiares hæ fuerunt in Nosocomio. ℞. Seminis napi, & citri ana drachmam vnam & semis, cum aqua cardui benedicti Vnciis tribus semis, fiat Emulsio, cui addebat Syrupi è corticibus citri, è scordio, è succo acetosæ, ana drachmas sex, misce, hanc auxi Vncia semis seminum melonum, & stillat. Semperuiui, Fl. papav. erratici, Syrupo de semperuiuo comp. ana q. volo. Plura apud Mindererum videri possunt. Febrem eiusq; ardorem cum his non extirpari ex toto sciamus, exhibemus ea quæ cordi refrigerium, vitæ auxilium, & putredini resistendo vim adferunt. Vt sunt Syrupus, de semper-

viuo compositus, de succo acetosellæ, acetosæ, Nympheæ simplex & compositus, de floribus papaueris erratici, de semine portulacæ; quibus iunguntur cordiales, Syrupus de succo Limonum, de acetositate citri, acetosus simplex, de rubo Idæo, de Fragis, de floribus tunicæ, de succo violarum: & syrupi alexicaci, vt de Corticibus Citri, de succo scordii simplex & Mercurialis seu Compositus, de Carduo benedicto, qui cũ similib⁹ aquis diluuntur, additis acidis, vt Rob aut Vinum Ribium, Vinum Granatorum &c. Solent verò nostrates hæc ita permiscere, & diuersis à diaphoreticorum vsu horis exhibere. Exemplum Vnum & alterum adsuetum assignabo. ℞. Vini ribium ℥ijs Vini granatorum acidorum Vnciam vnam & semis, Syrupi de succo Limonum, vnciam vnam, Syrupi de scordio compositi, Florum papaueris erratici, ana Vnciam vnam semis, de semperuiuo compositi, Vncias duas semis, Aquarum stillatitiarum Semperuiui compositi, Vncias tres, Florum papaueris erratici, Nympheæ, Acetosæ, ana Vnciam vnam semis, Misce,

Quibus

Quibus nonnulli Salis prunellæ ſcrupulos quatuor addunt. Aliud hoc eſt. ℞. Syrupi de ſemperuiuo compoſiti, Vncias duas, de Fragis, de rubo Ideo, ana drachmas ſex, de acetoſellæ ſucco, de ſucco Limonum, ana Vnciam vnam, Vini granatorum, Vnciam vnam ſemis, Vini ribium, Vncias duas ſtillatitii, ſemperuiui compoſiti, Acetoſæ, endiuiæ, Taraxaci, ſcordii ana Vnciam vnam, ſpiritus Vitrioli quantum ſatis pro acore grato. Vtimur his mixturis ter, quaterue in die ac nocte, in illis quibus febris hæc cutim non commaculat; addentes nonnunquam ſpecierum diamargaritar. frigidar.: aut de Gemmis frigidarum, ſcrupulum vnum doſi, quæ eſt Vnciæ duæ, treſuè, Salis prunellæ vſus, in domo elemoſinario ægrorum, multus & frequens eſt, in aquis ſupra annotatis, vbi & ſudorem prolicit, calorem mitigat, prunam extinguit, Corpus humectat, & frequentiori vſu aluum ſoluit, vrinas optimè mouet. Plura qui de ſale hoc deſiderat, legat Fioroantem, Quercetanum & alios. In potu decoctum Cerui eſt, malentes *Sal prunelle.* *Potus.*

4. cõsil. 21. sequi Cratonē, qui Cardiacum cum Pal-
2. cõsil. 27. mario dixit, & putredini resistens, ac
diaphoreticum & diureticum, quàm
Oberndorferum hæc ridentem. Gna-
ri cornu cerui spiritus vitales non re-
parari, nec sua sabulosa substantia,
nec vi siccante, quam decocto dat,
sed hac vi coërceri spiritus vitales va-
gantes: nec vllam qualitatem sapori
odorisué dari ab eo aquæ, cum ipsum
eis destituatur. Verùm eo nomine
decoqui, vt aqua hæc siccitatis parti-
ceps & vi resistendi malignitati, ac re-
frigerandi & figendi spiritus, morbo
eiusq; causis omninò resistat, putre-
dinisq; promotionem impediat. Da-
mnus etiam alteratam hanc aquam ve
Spiritu vitrioli, vel Iulebo tali ℞. Vini
granatorum acidorum Vncias tres, Vini
ribium Vncias duas, Syrupi granatorum
dulcium, Limonum, ana vnciam v-
nam semis, misce. Quidam addunt
Virium refectio. Iulebum rosatum. Vires refocillamu
deniq;, Confectione Alkermes, Me-
suæi, & Nostradami, Margaritis præpa-
ratis, & resolutis, Corallis præparatis
Smaragdo præparato, Lapide bezoar
ossi

...ſſe de corde cerui, ſpeciebus cordiali-
...us, modò in potu cum ſyrupis cordia-
...ibus ſuperius citatis aqua dilutis; modò
...um, conſuetuis cordialibus; modò
...n aquis ſolis cordialibus, aut cum bro-
...lio carnis, quantum mucro cultri capit
...x pulueribus. Tuſſi Tab. diatraga-
...canthi, dia Ireos, Syrvpum de liquiritia,
...de Granatis dulcibus &c. opponimus.
Quæ dyſenteriæ, diarrheæ, pleuritidi,
Anginæ adplicantur peculiarem requi-
runt codicem, & horum vſus & adplica-
...io librum. Hiſce igitur acquieſce,
Scholii limites tranſgreſſus ſum, Li-
brum ſcribere, non pla-
cuit.

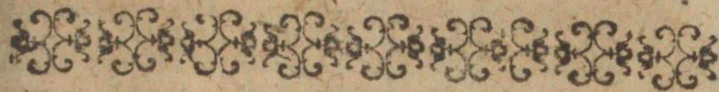

CASVS SEPTIMVS.

MICTIO SANGVINIS in variolis lethalis.

CVm anno MDCXIX. Augustæ grassarentur pustulæ illæ, quas variolas quidam dicunt, malignæ; filius cuiusdam mei adfinis iisdem adfligebatur, cum Synocha, accedente Comate; vocatus malignitatem magnam ex pulsu, pustularumq; colore plumbeo, item ex stigmatibus maculosis, circa pustulas quę erant, fuscis tandemq; nigris collegi, & tertio die mortem prædixi: quarti initio sanguinem minxit, inquietus fuit, aphonos à tertiæ diei principio, ad horam expirationis, quæ fuit duodecima à sanguinis mictione; morbi verò die quarto; Natus annos septem Spei bonæ indolis.

CASVS OCTAVVS.

EXCRETIONES SANguinis ἄνω, & κάτω in exanthematibus lethales.

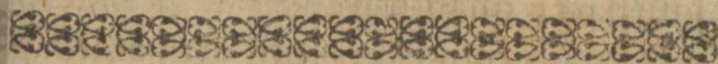
CVm anno MDCXXII. variolæ grassarentur, primo Augusti vocatus fui ad nobilis cuiusdam Senatoris nostratis filium quindecim circiter annorum, sexta die decumbentem ex variolis, quæ pustulæ eleuatæ non fuére, sed cinctæ hinc inde stygmatibus petechialibus, puniceis pluribus, cæruleis, In prima visitatione vrina ostensa fuit copiosa, sanguine per totum commista; deinde secessus, qui fuit sanguis syncerus; tertiò sanguinis spumosi reiectio; quartò vidi & sanguine stillare nares, & gingiuas eo cruentari: pulsus fuit interceptus, ab alexipharmaco habuit deterius, lipothomia, dispnœa, pectoris angustia, virium prostratio maxima, tandem eodem die post epilepticos aliquos insultus, mors.

SCHOLION.

MAlignitatis ſoboles & mortis prodromi hæc crueta calamitoſa ſymptoma fuére; feruoris & infectionis ſanguinis ichoroſi fœtus. Mirum itaq; non eſt ſi id vndè refectio expectatur, toxicum eſt, vires inſurgentes in hoſtem delaſſatæ, pro vitio vitam eiiciunt & ſanguinem, qui ipſi pabulum & ſpiritum præbere debet, cum veneno quod vehit exturbent. Mobilis enim & agitatus in vaſis ſanguis quodam orgasmo expulſoria petit loca, renes, alvum, nares, palatum, natura nimis fatigata ſecernere amicum ab inimico neſciens, ambos perdit, vitamq; cum ſpiritu vnà cum hoſte eiicit. Puerorum quidem ſanguis mitis eſt, pituitoſuſq;, qui pro alimonia abſumitur, & ad incrementum ſeruit multum; vnde ipſis Orgaſmos rarior eſt in ſanguine, acutiq́ue morbi vt pleuriſes inſolentiores. At duo hæc exempla furentem ſanguinis motum aptè depingunt, & vt in innocenti quaſi ætate etiam nocentia vigeant & graſſentur in corpus mala edocent. Videantur ſimilia apud Platterum Tract. 3. c. 10. vbi ſcribit: puellulam in febre peſtilentiali

totas

totas matulas implèuisse paulò ante obitum. Wittichium lib. de Vrinis c. 28. Forestum, qui ex Gartialopio citat, & literas Henrici à Bra.

CASVS NONVS.

DEIECTIO ET MICTIO *cruenta in variolis efflorescentibus lethalis.*

PVella quædam duodecim annorum, cum in eis ędibus variolæ grassarentur, incidit in dolores dorsi & abdominis cum lassitudine totius, febreq́; synocha, dolore capitis, altera die deiectiones paululum crebriores, maculæ instar variolarum efflorescentium: tertia vocatus ostensum fuit excrementum sanguineum, mictio permixta deiectioni; statim cordialibus alexipharmacis exhibitis, ℞. spec. liberantis scrupulum vnum semis, corallorum rubrorum præparat. Scrupulum semis, Elect. Diascordij Fracastorii, scrupulum vnum semis, syrupi de limonibus drachmas tres, aquæ cardui benedicti, tormentillæ an. q. 5. fiat potio;

pro-

promouere virus ad cutim & orgaſmum ſanguinis temperare volui. Pulverem etiam hunc ſtegnoticum, cordialem, alexipharmacum ſæpiùs in potu & jure carnis juſſi dare, quantum cultri capit mucro.
℞. Corallorum rubrorum præparatorũ, ſcrupulum vnum, Corneoli præparati, ſcrupulum ſemis, Cornu cerui vſti, ſcrupulum vnum, nucis myriſticæ, ſcrupulum ſemis, Margaritæ præparatæ, ſcrupulum ſemis, Scorzoneræ Germanicæ, ſcrupulum ſemis, miſce, fiat pulviſculus. Ægra admiſit omnia ægrè. Quarta eadem repetita ſunt, at peius habuit; prodiére enim per totum corpus maculæ puniceæ, plumbeæ, cœruleæ, nec in puſtulas ſurrexére: quinta die totum corpus his maculis variegatum, eadem cruenta excretio, & copioſa, qua etiam die obdormiuit placidè. Diſpoſitionem habuit antea ad hecticam, ſeceſſus etiam ſanæ fuerunt fœtidi, caput humidiſſimum, fluida ſcabiè ſæpiùs infeſtatum. Actum anno 1622. 22. Septembris.

SCHOLION.

Dolor dorſi Variolarũ primariũ

DOlere dorſum & abdomen in variolis incipientibus notum, vnde magni

gni

ni nominis medicus nostrâs ex dolore dorsi & oculis humidis prædixit, synocha præsente, imminentes variolas. Et sanè vbi si morbus vbi dolor; fomes variolarum in abdomine & dorso latitabit. Repit enim per dorsum vena & arteria magna, in quibus sanguis ebulliens malignus acres vapores ad neruos & membranas vicinas ablegat, qui lancinando eas, dolores hos causant. Ad quos si anxietas & æstus accedit maiorem malignitatem denotăt teste Hippocrate in Coăcis N. 322. & 323. Natura verò his doloribus fatigata, cùm ad cutim pellere noxium inualida, renibus & vtero in puellis maximè obtrudit, qui à sanguine maligno, feruido acri stimulantur, ad expellendum excitantur. Et fortè hæc est causa, quod Wierus in febre maligna dorsi dolores lethales & mortis signum dixit, cum hos in mulieribus menstrua subsequantur. Difficiles saltim dixit Hippocrates illos morbos, qui initium à dorsi dolore habent. 309. Coac. Platterus citato sæpiùs loco sanguinis mictum, loco menstruorum obseruavit. Quod & nos in puellis quibus ætas menstrua negavit, observamus, vt cruentas emiserint vrinas. Abdomi-

signum, Fracast. l. de contag. m. 1. c. 2. Mercur. de morb. puer Forest. obs. lib. 6 scho. 44 Paschasius. D. Lidel. 3. Feb. c 8. Omnib. nus, Cekkius. Rondol.

Doloris abdominis causa. dominis autem dolor alia de causa oritur.

Ætas vorax, patrona cacochymicæ vbertaris in abdomine, quæ à feruore ignis maligni agitata ebullit, nec ob aluũ siccã egredi valens, distendit intestina, lancinat ea, vellicat, rodit, pro vt humoris putrescentis est conditio: quod obseruare licet, dum natura superato maligno in venis, & ad cutim propulso, saburrã hanc adgreditur, quæ fœda, putrida, malè olens, eiicitur. Dicemus igitur hos dolores in intestinis fieri? nam docente Lidelio, eæ læduntur partes quarum actiones læsæ sunt adstipulante Galeno. Sequuntur autem hæc tormina abdominis sæpiùs diarrhæa aut dysenteria (vt & in nostra ægra) qua re prudens Medicus hos dolores dum vi det, caueat ea quæ fortem alvi fluxũ causant. Nam ab eo qui curat nullum malum inferri debet; satis enim sunt quæ à morbo adsunt, verùm vt bonum aliquid præstet pro viribus curandum. Hipp. lib. de Adfect. Dedecus porrò est fateri morbum hunc vtplurimum apud nos regi à mulieribus, Medicosq; non nisi imminente aliquo calamitoso symptomate vocari: quãuis prudentiores tertia, aut quarta vocẽ

Siccam aluũ vt plurimum habere Mercurialis, Lidelius. Videatur D. Lidelius l. c. & Platt. Tr. 2. p. 18.

Cura Variolarum Augustæ.

Q

Qui Alvum, vocati, adstrictam, balano, clysmate, Brodio laxativo cybebarũ, aut syrupo rosato in decenti quanto laxant: subiiciendo medicamentum propulsoriũ quod corroborat, & vi manifesta putredinis humidum siccat, occultaq; malignitatem pellit; qualia inter simplicia, Lemnia terra & Silesiæ argilla, bolus armena, Lapis bezoar. Inter composita; Puluis ruber Pannonicus, sic dictus, quia Vienẽsis chirurgus eũ Generoso Antonio Fuggero communicauit, quem excellentissimus Christophorus Heüberger Medicus olim Augustanus correxit, & Dispensatorio nostro inseruit duplicẽ, vsitatior tamen prior est, cum posterior camphoram habeat, cuius vsus in dolore capitis nullus esse debet, monitore Cratone 2. Cõsil. 18. Ruber est à bolo; munit Cor à malignis vaporibus, arcẽs ac oppugnans illos, pellendo ad cutim. Tutissimum sanè medicamentum, cuivis ætati, sexui aptum: familiarissimum nostratibus, qui eum pro panacæa in malignis synochis volunt. Itaq; doctis, indoctis pariter sacra quasi anchora, ad quam mulieres, ac inter illas infantium mastigiæ in omni calore infantium, seu sit à dentitione, seu catharro, aut qua-

Medicamẽta propulsoria.

vis ex causa, quin & in suspicione alicuius contagiosæ febris, aptè seu ineptè confugiunt: earum linguæ huius puluisculi nomine tumidæ, gula turgida, pulmones inflati sunt; quamvis nunc Lapide bezoàr magis turgeant. Nænias harum non moramur, scim9 cardiacas, alexypharmacas, putredini resistentes facultates eius, ob quas à Scrupulo semis, ad drachmam vnã pro ætatis modo & mali vigore exhibemus, modo cũ aqua conueniente, aut cũ Syrupo Scordii simplici aut composito, Syrupo de Limonibus, vel acetositatis citri, dissolutis cum aqua cerasorum, Cardui benedicti, Acetosæ, Scordii, Tiliæ, Petasititis, pro intentione Medici & indigitatione judicantis. Suffraganei huius pulueris sunt sæpè Species Liberantis; quarũ descriptio parum differt à pulueris Ditioribus, species de hyacintho, aut de gem̃is frigidis, si calor synochæ intensior, cum syrupis & aquis miscem9: & vt exigua dosis avidior ac gratior sit infantibus, Lapidem bezoar addimus. Plurimos novi qui
Lapis bezoar. in his malis, vt & in febribus malignis parum, aut nihil huic lapidi tribuant, at hos experientia, & autoritas Gartiæ confundunt. Indis exanthematibus laborantibus qui

qui ſcribit exhiberi. Licuit mihi id obſeruare Anno M D C V I. cum variolæ & morbilli maligniores graſſarentur, & quędam puellula morbillis variegata aëri matutino ſe exponeret, regreſſi ad cor lipothimiam & anxioſum ſpiritum cauſarunt, præſentem itaq; Lapidem bezoar ad grana quinq; in brodio carnis, & quidem ob disputationem quæ mihi tum cum Minderero erat, qui omnem effectũ in his febribus Lapidis adſcriberet ſocijs medicamentis exhibui, poſt horam egreſſi ſunt rubentes cum virium alleuiatione inſigni. Præſtantiſſimum hoc alexipharmacum, nobile cardiacum, in quauis malignitate Epidemica locum habet, Hercule Saxonia licèt reclamãte. Credimus nos Auguſtani multiplici experientiæ, & autoritatibus Gartiæ, Monardis, Manlii, vt eſt in Epiſt. Crat. lib. 5. Epiſt. 23. Mercati, Lacunę, Amati.

Displicet tamen quoſdam hoc lapide impudenter an imprudenter abuti, vt in quovis periculoſo adfectu, & in ipſo quaſi agone exhibeant, ac non liceret ditiorib9 mori ſine ſumptu. Potus eſt decoctum Cornu Cervi; rariſſimè lentium, neſcientes aliam vim aut energiã ipſarum in hoc

morbo, quàm eam, quæ à phantastica signatura petitur externa: interna autem eius anatomia ex sequentibus versibus colligi potest,

Castor Durante in tresoro della sanita. Videatur A. Lusit. Cent. 3 c. 18. in schol. & in Diosc. lib. 1. c. 101.

Lens oculis nocua est, stomachoq; adstringit
& inflat;
Nō benè concoquitur, somnia tetra facit.
Alvus ab igne levi lentis siccata tumescit,
Hordea si reddant, dic Medice innocuam.
Illa melancholicos (neruis inimica, ocellis,
Nec satis est) morbos, somnia dura mouet.
Scilicet extollat pelusia munera Nulus,
Dulcia si addideris toxica dira facis.

Quomodo igitur cum caricis, aut tragacantho coctæ proderint, cum inflent, incrassent, & alvum adstringant, quæ hic morbus non expetit. Valeant igitur cum suis lentibus Arabes, nos Antitoxicum cornu Cervi in potu damus. Exhibentur etiam inter propulsoria, emulsiones ex seminibus Napi, citri, cardui benedicti, acetosæ, cum aquis alexipharmacis febri fugis factæ, & tabulis manus Christi dulcoratæ. Fauces muniuntur mucilagine seminis cotoneorum, mixta cum Syrupo è succo florum violarum, aut liquiritiæ: In tussi oleum amygdalarum dulcium recens cum saccharo cando datur, aut syru-

Symptomatum correctio.

pus

pus de borraginis floribus, lujubinus &c. Oculi auro, ſaphyro terguntur, aut croci flauo pinguntur; fortè conſuetudini magis vt ſatisfiat, quàm indicationi. Rariſſimè rumpuntur puſtulę, aut vi aperiuntur, niſi ipſi ægri fricando id faciant. Si quæ ſymptomata maiora, manus potentiores poſtulant, illis ex arte porriguntur; his communiter vtimur, conantes præſtare aliquid boni pro viribus, ſin morbi magnitudine æger ſuperetur, culpa noſtra vt non fiat curantes, vt & noſtræ ægræ accidit, cui morbus cum calamitoſis ſymptomatibus incœpit & ad finem præcipitanter properauit. Nec in tenero hoc corpore & debili mirum, quod par tali oneri nõ fuit, ſed à morbo victo ſuccubuit, vnde potius petechialia ſtygmata, quàm eleuatas puſtulas protruſit, & ſanguinem per ſeceſſum perdidit. Petechiales autem maculas non ſaltim in hac & ſuperiori ægro vnà cum puſtulis variolarum videre licuit, ſed & in pluribus aliis quibus virus & contagium maius ſanguinem infecit. Periére verò omnes vno excepto, cui & puſtulæ & maculæ boni coloris fuerunt, & abſceſſus reliquias mali in pedem rapuit. Quin cum in eadem domo plures

variolis laborarent, quosdam solis febribus synochis malignis sine aut cum maculis fuisse infestatos: quod & mihi puero contigit; qui malui in ea ætate laborare variolis, ideoq; sororis vterinæ infectæ variolis, mensæ & lecti socius esse volui; at me causos prehendit, sine pustulis & maculis, nullam fortè analogiam in me reperiens ad hoc malum. Videant igitur accusatores menstrui sanguinis, assertoresq; eius malignitatis, quid analogiæ habeat sanguis maternus cum hoc morbo. Certè & ego ipse in vtero matris eo nutritus fui, nec hactenus etiam inter tot visitationes ægrorum gratia diuina tale quid passus sum. Digni sanè huius monstrosæ opinionis fautores, vt cum Hallensi Acidobrassicano Medico educati venenato sanguine, virus & vitium maledicum euomant & rursus deglutiant: Iniurij in matres, & earum sanguinem quo nutriti sunt. Aliter enim noster sentit Hippocrates, lib. de Morb. Mul. 1. Vbi vterum gestat mulier, tota pallida redditur, quoniam qui in ea est purus sanguis semper quotidiè aliquantillum stillat, & ad fœtum fertur, eiq; in alimentum cedit.

An sanguis quo nutritur infans purus sit.

CASVS DECIMVS.

SANGVINIS DEIECTIO in Febre maligna lethalis.

IVuencula annorum quindecim continua laborauit febre non ſine malignitate. Morbus mitioribus ſymptomatibus prodiens, otontalgia, ſiniſtri hypochondrij dolore, laſſitudine totius, cum febre non manifeſta, malignitatem occultabat, & Medicum cum aſtantibus ab omni ſuſpicione alicuius mali abducebat. Aperientibus igitur meſenterij, vias ſpleneticis dictis & fomite morbi exacerbato purgantibus, cholagogis, & melanagogis, febris prodiit, vires proſternens ſummè, lipothomiam cauſans, aliaq; calamitoſa ſymptomata: vocatus igitur pro adſtante, Medico domeſtico, deprehendi febrem cauſum ſpuriam, cum lipothomijs, leui delirio, diarrhæa, cum ſanguinis floridi deiectione, à qua hora duodecima placidè obdormiuit. Prognoſtico noſtro ſubſcribendo ſatisfaciens. Actum 18. Octobris anno 1621.

SCHOLION.

INvadit Maligna hæc febris quoſdam, ita ſubdolè, hoſtis vt vix agnoſcatur, imò ſæpius negligatur: donec aſſumptis viribus tanquam per cuniculos irrepens, prodeat, proſternat ac vim peſſundet vitalem. Patritius quondam noſtras fuit, cui defluxio ad malam & dentes erat, his dolor, illi tumor moleſtus, febris ſubdola diariam mentiens: at purgato corpore, febrilis malignitas petechialis, ſemota larua, adparuit. Nullæ infectionis tùm in vrbe rumor, præter exanthematum puerorum. Et ego horrore maximo, cum calore totius incepi ægrotare noctu cubitum me conferens, media nocte ad conſobrinam vocatus, ſudore prægnans ſurgo, in conclaui ſeu cubiculo frigido per horas tres morans, nihil melius habui, manè poſtquam per aliquot horas dormiuiſſem, dolorem ſtomachi inſolentem percipio, eo materiam repulſam eſſe mihi perſuadens, maximè eum inuitus Cyathum muſti licet generoſi hauſerim, à quo & nauſea & aliqualis dolor ſtatim exorta eſſent: ideoq; pilulis vſus ſum de hiera picra & aſſaieret mixtis, ante cœnã:

at in-

at ingrauescente per noctem dolore, manè vomitorium & deiectorium simul sumsi, plus deieci, quàm reieci, Periculum euitasse me credens, cum munia Medica sine labore obirem, visitando ægros, ascendēdo libero spiritu scalas, idq; per triduum: constabat iis diebus adpetitus. At quinta die lipothomias leues & sexta die anorexiam cum diarrhæa copiosa & virium magno lapsú, sensi: naturam rhabarbaro in substantia adiuuare volui. Quo die febris se manifestauit maligna, sed ita subdolè, vt ex sola virium jactura illud auguratus fuerim, quamuis fœtida copiosa ac crebra deiectio (triduo n. pl⁹ quàm quadraginta sedes habui) me magis fatigarit: quarta ab vltima inuasione totum corpus pruriebat, vires prostratæ erant, petechiæ à leui expulsorio prodibant, rursus delitescentes, fortioribus adiuuata Natura protrusit cum sudore multo & fœtido; delirium leue maximè à somno, Coma non somnolentum. Decima quarta post multos sudores crisis expuendo venit. Tussis enim fuit principium & finis, quamuis in hoc screatus magis me vexarit: scabies cutim exulcerauit non humida; vita viuidior rediit.

Morbus certè hic latentia sæpiùs habet seminaria, quæ diutiùs circumferuntur, & lassitudine, grauitate capitis, aut catharrosis symptomatibus saltim adfligũt. Medicus itaq;, nulla dum infectio in vrbe est, haud cogitat de maligna contagione, & statim saburram alui, quam Germani ab educatione voraces & ob regionis intemperiem calidiores ventres habentes, facilè colligunt; purgantibus pharmacis adgreditur, quæ sanguinem aut infectum exagitant, aut eum cum spiritibus accendunt; maximè si illorum qualitas peior est, aut inepta exhibitio. Quamuis etiã benigna & leniendo mouentia aluum pharmaca, sæuiora promouere possint symptomata, ideò quia sarcina quæ robur naturæ præmebat exonerata est, ita vt natura potentior facta vndiq; hostem sectetur & assiliat, concoquere, quod coctionem recipere valet, tentet, aut immorigerum expellat, vnde petechiæ, maculæ, bubones in inguinibus & axillis &c. subsequuntur. Videatur Augenius lib. 3. Epist. 2. Hippocrates lib. 3. Epid. 3. ait in febre sua Causo, purgationes plurimos lædisse, quia fit quædam violenta humorum corruptorum & malignorum commotio:

Cur purgãtia Medici Germani in omnib⁹ morbis præmittunt.

Cur post purgationẽ sæpius febris maligna prodeat.

motio; qui furientes, alvos faciunt turbatas, quibus varia eiiciuntur, quod in me & aliis videre licuit. Quare cauti nos aut clysmate, aut leni & adstringente purgante in principio alvum adperimus, in nostris maximè regionibus, vbi hypochondria magis farcta sunt; quæ alexipharmacis corrigi possunt frigidisq́;, ex classe potiùs vegetabilium quàm alia; vt sunt Carduus benedictus, Scordium, Angelica & quæ similia, non lapide bezoar, quem ineptè quidam suis commiscuit pilulis, multò minùs Theriaca, aut terra sigillata. Vnde Valesius ad 4. Epid 67. ait, deiectiones in ita adfectis, sc. causo, multò sæpius vidimus prodesse citatas pharmaco, quàm spontè fluentes. Quia in talibus natura extrorsum nititur, introrsũ ergò ire spontè succos, magnæ debilitatis est. Trahi verò pharmaco non item. Quia quod à causa externa fit, non est quod imputetur adfectioni. Expurgare ergò inter initia plurimos horum iuuit, atq; adeò per totum morbum procurare, ne aluus adstricta sit, quia nulla ratione melius præcauetur capiti, à quo omnes ferè huiusmodi periclitantur. Lib. Epid. 7. p. 77. ait obseruatum fuisse alui

Quibus purgantia corrigẽda.

ſubductiones vtiles fuiſſe & neceſſarias in principio, tametſi neque per ſcammoneam, vt in Acut. 4. neque per tapſiam vt in hoc textu Hippocrates ſcribit, aut aliud eiuſmodi; ſed per mitiora medicamenta aut acres clyſteres purgati fuerunt.

Fortia enim medicamenta ob febrilem ardorem habent nullum locum, ſed de his ſuperius Scholio Caſus ſexti abundanter. At vt plurimum alvi turbati ſunt, ſtatim in principio, ita vt fœtida ac corrupta diuerſimoda ſine remiſſione morbi, ſine virium etiam magno lapſu, imò multis alvus humida toto morbi curſu profuit, vnde negabat ſiſtendam alvum fuiſſe 2. Epid. 3. Sic Menandrum putat ideò non riguiſſe judicatum, quia venter circa principium tenuia reddebat. 4. Epid. 67. Sed cruenta deiectio in malis præcipitibus mala ſemper judicatur, Prænot. Coac. aph. 602. & ſanguis ſplendidus alvo per ſeceſſum reiectus, malo eſt, præſertim ſi dolor aliquis adeſt. ibid. aph. 605. item 608. 610. 612. &c. Sanè quæ deiectio conferre debet, facilis ſit, abſque dolore, cum morbi alleuiatione, ſine jactura virium, 4. aph. 47. qualis ægræ no-

ſtræ

ſtræ non fuit. Vbi poſt ſynceri cruoris excretionem vires manus morbo victori dederunt, ſignum debilitatis virtutis, & vaſis rupti, exeſi, aut nimium dilatati. Etſi lienis doloris ſuſpicio, ob hypochondrij ſiniſtri ſenſum triſtem, de viſceris alicuius vitio ſuſpicionem excitare poſſet: tamen cum lienoſis dyſenteria bona ſit 6. aph. 43. & 48. non id arbitror, quin puto eandem huius deiectionis eſſe cauſam, quæ ſuperius mictioni adſcripta fuit cruentæ: nempe malignitas, quæ in meſenterio & venis portæ ebullire ſanguinem fecit, vt in mictione in vena caua.

Sinceram, atram, cruentam deiectionem in hydropica gibboſa vidi, quæ plumbea adparens ob ſuffocationem, tertio die expirauit.

DECAS SECVNDA.

CASVS PRIMVS.

DEIECTIO CRVENTA salutaris.

NObilis quædam æſtate Anni 1621. Laboravit paroxyſmis febris cuiuſdam erraticæ, cuius typus ad nullum genus febris verè referri potuit, Syrupo aperiente corpus præparatum & pharmaco purgatum, liberam ſe à febre credidit, cũ paroxyſmi latitarent & Medico & Medicinis amicum dixit vale. At poſt ſeptimanam vnam aut alteram, egeſſit cum leuiſſimis torminibus copioſum ſatis ſanguinem, grumoſum modò ſimplicem, modò cum ſtercore, cum terrore ob viſum cruentum, & laſſitudine.

Huic medicamenta dedi ſtringentia, leuiter & purgantia morbidã materiam, vt ℞. Rhabarbari leuiter vſtulati, drachmam vnam, Syrupi Myrtini compoſiti, Cotoneorum, ana vnciam ſemis, aquæ Planta-

Plantaginis, quantum ſatis, fiat potio: qua purgati ſunt grumi. Veſperi exhibui puluerem ſtegnoticum, ad ſcrupulos duos in vino rubro. Manè idem repetitus. In cibo iuſſi eſſe carnem vitulinam aſſatam, & ei⁹ pedes elixos, aliaq; exiccantia, incraſſantia: Vinum in potu rubrum. Conualuit, ac commodè nunc vivit.

CASVS SECVNDVS.

DEIECTIO CRVENTA *ſalutaris.*

PAtritius quidam Auguſtanus, dignitatis conſularis, in ſuo prędio cũ eſſet, laſſus ex deambulatione domum venit, aluum coactus exonerauit, non abſq; leui lipothomia, tamẽ abſq; torminibus; idq; factũ eſt ſæpius. Materia inſpecta ſanguinis colorem habebat, liquida erat, cruentaq; cum ſanguinis grumis, coloris nigri: quantitas eius ad libras ſex aut plures æſtimata fuit: pituitæ vomitus vt & potus in ipſo conatu egerendi adfuit, non ſanguinis. Hanc excretionem præceſſit ſpiritus anhelans, dolor in dorſo, & hypochondrijs, & latere ſiniſtro, isq; gravativ⁹. Hac excretione malũ omne ceſſit, & corpus factum eſt robuſtius & vegetum.

SCHO-

SCHOLION.

FVnestis fausta subiicere grata erit mutatio, ita hi & qui sequuntur casus in hac decade albi lapilli nota, vt illi nigri gaudebunt. Cum priores promotiones Symptomaticæ, hæ criticæ fuerint. Nobilis enim illa matrona sanguinem deiecit copiosum, grumosum, simplicem, & nonnunquam stercore coinquinatum, cum leuissimis torminibus, ob febris erraticæ causæ separationem, & menstruorum parciorem purgationem. Fuit autem magis cacochymica, quàm plethorica, vt quæ hyeme præterita scabie sicca laborarit, & trienio antea puellam pepererit, quæ in ipsis matris puerperii septimanis quartana laborare cœpit, qua adflicta tenella fuit integro anno. Quare huic melancholici fæcis saburram, & obstructiones mesaraicarum venarum cum visceribus fuisse opinabile: quum depletio huius sanguinis ita proficua fuerit, vt ea omnis febris & obstructionum focus sublata sint: maximè quod residuum esse potuisset cum Rhabarbaro extrusum sit. Idem fluxus fuit in patritio illo, cuius tamen febris occasio non fuit: quin habi-

ctus melancholicus & corpus cacochymicum, vbertatem ſucci melancholici detinens: quod ſub plumbeus faciei color, ac inflatio eius, ſpiritus ex alto ductus, inflatio præcordiorum, hypochondrii ſiniſtri grauitas ſignificabant. Fouebant hęc Vita ſedentaria, quieta, meridianus ſomnus, & diuturnus, lucubrationes aut epulæ nocturnæ. His enim perfecta impeditur coctio in viſceribus, fœces pro alimento gignuntur, quæ oc craſſitiem pigræ in vaſis meſenterii morantur, replent, obſtruunt, & nonnunquam à ſagaci Natura per ramum meſenterii, proximum inteſtinis, in ea deponuntur, ambo Viſcera nè à ſaburra lædantur. Hunc ſiquidem ramum Laurentius ad hoc opus à Natura conſtructum prædicat: Hæmatyra igitur hæc dyſenteria, lienoſis omnibus bona 6. aph. 48. [quales & noſtri ægri fuére, quibus longo tempore, venæ & meſenterii & viſcerum, craſſo, feculento, melancholico ſucco fuerunt infarctæ & obſtructæ] à multis morbis & noſtros ęgros vindicauit, vt diſci poteſt ex 6. Epid. 3. c. 33. cum per loca facta ſit conferentia & convenientia, vt pote hæmorrhoides. Quas Natura formauit duplices; Internas & ex-

Lib. 1. Anat. c. 14.

Vide Heurnium ad hũc aphoriſmum & Fiſcherum ad 6. aph. 43.

Bauch. lib. Anat. 1. c. 15.

R. Solinander 1. cons. 14.

& externas: has ab hypogastrica deduxit, quæ est ramus venæ cauę descendentis ad os sacrum, qui dicitur truncus iliacus, & intestini recti musculis implantaui. Illas à vena mesenterica sinistra, quæ à portæ ramo, qui humilior est & amplior produxit & ramum insignem habet secundum coli finem sub intestino recto descendentem, qui multis surculis exiguis orbiculatim extremum recti complectitur; à quibus sanguis fœculentus nimium redundans deponitur, qui à visceribus incõcoctus, rudis, inquinatus aut superassatus vinci non potuit, nec ob crassitiem distribui, qualis vt plurimum in spleneticis est. Quamuis & serosus per eas deponatur ac tenuis vt in hæpatico fluxu videre est. Cum scilicet viscerum labor in coquendo & distribuendo chylo hallucinatur. Crudus itaq; sanguis est & minus elaboratus, quem vulgari opinione melancholiam excrementitiam dicunt, in sanguificationis Officina nondum ad omnes probas progressus, sed à visceribus in mesaraica vasa eructatus. E contra coctus & mitificatus est ille sanguis quem externæ dant, qui omnes cõfectiones sanguinis in hepate prætergressus est. Qualis

R. Solinander s. 4. c. 20. C. C. Bauch. 1 Anat. c. 15. Hollerius de Morb. in ter. c. 55. Valesius & Duretus in scholio.

ille

Ille ſanguis non fuit, qui ab his prodiit ægris, ſed fœculento ſimilis, ſaburra meſenterij, quæ vinci à Naturali calore nequiuit, & expurgari deſiderauit, vnde in nobili femina febris fomitem, in viro obſtructiones viſcerum abſtulit. Maior itaq; metus quàm periculum adfuit. At ſi vt ſignum hoc exiens conſideramus, nota erit ſanguificæ officinæ diſpoſitionis malæ: cum vt ſcribit Reinerus Solinander; qui iſtis hæmorrhoidibus internis ex ramo venæ portæ deſcendentibus adfecti ſunt, faciliùs ſiuè ſuppreſſæ plus æquo ſint, ſiue nimium fluant, hydrope tentari ſolent. Et nobiliſſimi illius patritij habitus ſufflatus videbatur, ideoq; Thermis iuſſi vti Zellenſibus, gnarus iis olim proficuè vſum fuiſſe. Lienis & hepatis vias adperire ſeratas, ipſa mixtura ex cupro, alumine, & ſulphure ac Experientia edocent. Conducere hypochondriaco nobili ſummè credidi, nec ſpem fuiſſe vanam euentus docuit Fœmina nobilis euacuata hac hæmatira dyſenteria, & rhabarbaro adiuta, à febre liberata fuit, conualuit & Concepit Vidi etiam quadragenario multò maiorem feminam cui ſimilis fluxus non liquidus, loc. cit.

ſed grumoſus fuit, corpore cacochymi-
co, & menſtruis declinantibus ob æta-
tem, quo per duas aut tres ſeptimanas ad-
fligebatur ita fortiter, vt ſe in lecto deti-
nere cogeretur, Medicis ac adſtantibus
terrorem incuſſit: in conſilium ego vo-
catus juſſi adgredi hoſtem purgantibus
adſtringendo, qualis virtus eſt Rhabarba-
ri & myriobalanorum, nec malè ceſſit.
Placuit tamen & potu reficiente & ad-
ſtringente vires reſarcire, qualis hic fuit:
℞. Vini Cretici, Vncias quatuor, vini Co-
toneorum, libram ſemis, Vini granato-
rum vncias quatuor, Aquæ Plantaginis,
vncias tres, Manus chriſti perlatæ, vnci-
as tres, facta ebullitione clarificetur, & ad-
de aquæ cinamomi, vnciam ſemis, Miſce,
dabantur cochlearia duo aut tria pro vi-
ce. Viuit adhuc ſana, multis annis, nunc
ſenex. Haud igitur mirum, per has venas
cum fortior Natura ſaburram deponat,
liberari à multis etiam terrificis ſympto-
matibus homines, quorum temperamen-
tum morbidum & viſcera malè habent,
humores apti ſunt vt matrices fiant mor-
borum. Verus igitur Medicus, miniſter
naturæ, eam juvare, dum operatur ritè,
nō impedire, debet. Ex habitu, à circum-
feren-

ferentiaq; totius ad meſenterij eloacam ſæpius copioſa deponitur ſaburra, quæ à natura victrice ſecreta, per hæmorrhoides tam internas, quàm externas protruduntur, maiori ſæpè cum metu, quàm periculo, maximè ſi calamitoſa ſymptomata abſunt, & morbus virtuti victrici ceſſit.

CASVS TERTIVS.

DEIECTIO VARIA CRVENTA *diuturna ſalutaris.*

NObiliſſimus quidã Dominus præterito autumno anthrace & tuberculo apoſtematoſo in abdomine laboravit, quibus aliqualiter curatis, ſucceſſit ſcabies ſicca cũ pruritu multo & cum ſanguine profluente à frictione: quam purgando, venam aperiendo, & balneo laconico in quo cutem ſucco radicis lapatij acuti ſylueſtris & aceto fricauit, abigere tentauit. His ſopitis, maius & diuturnius malum prodijt. Menſibus enim quatuor habuit deiectiones multas, coloris varij, inprimis cineritij, nigri & flavi, quæ poſt primum ſomnum prodierunt: has ſecuta eſt deiectio cruenta, mucoſa, purulenta, ſine torminibus, ſine

tenesmo, aut vlcere seu excoriatione ani,
absq; manifesta febre. Habitus corporis
parum mutatus, faciei color satis bonus,
vires debiles leviter, exiguus, idq; rarissi-
Locus adfectus. mè, ante egestionē in vētre dolor. Vbi ne-
cessariò pono locum adfectum, maximè
in inferiore, vbi intestina viscera, & mesē-
teriū locantur. Purulentæ ac cruentæ ma-
teriæ excretio signum vomicæ vel absces-
sus alicuius rupti est, qui in viscere latitare
nô potuisset, sine vehementi aliqua febre,
quam puris confectio excitasset. At nobi-
lissimus Dominus patiens, nec adstantes,
nec Medici ne lentæ febris aliquot vesti-
gium obseruarunt. Exiguus porrò abdo-
minis dolor, tormina ante egestionē nul-
la, intestina vomica caruisse indicant. Vē-
triculus dextrè adpetens, optimè conco-
quens, labem omnem à se remouet. Vnū
igitur mesenterium restat, ex quo, copio-
sa, purulenta, sine dolore, materia in alvū
deponi potest; adsunt vasa deferentia, in-
tercapedo est quæ continere potest mate-
riam. Hic itaq; hæsit vomica hæc conclu-
sa, causa multarum obstructionū in me-
Causa. senterii venis. Vomicam hanc peperit ca-
cochymia, qua his temporibꝰ totum sca-
tebat corpus, nec adhuc immune est, quā

Natu-

Natura per varia loca propulſare adgreſſa, ad cutim per anthracem, apoſtematoſum tuberculum, ſcabiem deniq;, at cum maior & vberior eſſet, eius proventus quã vt per hæc loca poſſet expurgari, à prouida Natura emunctorium aliquod maius quæſitum fuit, nec meſenterio vicino deiectionibus loco convenientius ac commodius invenit. In hoc igitur humor depoſitus, melancholiam refert, colore, qui in excretis conſpicuus, effectu, quod anthrax, pruritus à ſalſedine in ſcabie, edocent. Opera n. hæc ſunt humoris aduſti. Vita cogitabunda, laborioſa, mente, non corpore, animus ad iram facilis, bilẽ cum pituita mixtam in hoc ægro ſervari, ſigna ſunt. Humor itaq; extra vaſa collectus, in ſpatio, non ipſo corpore meſenterij hærẽs (hoc n. copia egeſtorũ edocet) facile corruptꝰ fuit, quod n. extra vaſa eſt ex humoribus corrũpitur & in pus mutatur. 6. aph. 20.) quem ſenſim Natura vegeta per alvũ depoſuit, vna cum humore illo fœculẽto, craſſo & ſordido, ſobole obſtructionum: Cruoris verò ſemper aliquid mixtum ideò eſt, quia venę rarò ſincerum humorem ac craſſum abſq; ſanguine deponere poſsũt. Huius cura apta vt inſtitui poſſit, primum

Prognostica. prognostica, pòst Medicamenta vt indicantur proponam. Morbus chronic⁹ est, quum in loco ciborum ad hepar distributionis, ideoq; inficiendo chylum, materiā feculentam auget, à qua obstructiones in mesenterio; & tantus excrementorũ prouentus, ac tàm varij coloris. Deinde cum non nisi per venas mesaraicas saburra totius corporis in intestina deponatur, tardior fiet ex iis purgatio. Morbus porrò sui *Indicatio.* ablationẽ indicat, vt focus materiæ morbificæ sui expurgationem. Quare initium *Cura.* faciemus ab referantib⁹ venarum mesenterii obstructiones, quæ sunt Ceterach, scolopẽdria, Capillus veneris, agrimonia, Absinthium, Cortices tamaricis, & rad. capparum; radices Cariophyllatæ & apij. His mundificatiua addi possunt, Veronica, Carduus benedict⁹, Fumaria; Ex quib⁹ Apozema, vel decoctum, aut vinum cum chalybe præparato fieri potest. Postea purgantibus, abstergentib⁹, & primas vias saltim euacuantibus agendũ: qualia Rhabarbarum, Myriobalani citrini & chebuli, Aloës item ritè præparata. Habet.n. hæc vim glutinandi, abstergendi vlcera, detergendi pus, & quia fabula illa de hæmorrhoidibus aperiendis multorum inhæret animis.

animis, contra quā Dioſcorides, Galenus, Fuchſius, omnesq́; chirurgicæ operationes, in quib⁹ vulnerarijs emplaſtris adhibetur, ſentiunt; poſſunt Pilulæ de Bdellio, vt qui myriobalanorum habent quatuor genera, vt optimè monuit Clariſs. D. D. Minderer. addi. Inſtituerē a. præparationē ALOES hoc modo. ℞. Aloës ſuccoteræ drachmā ſemisi, m̄erge in ſucco plantaginis & agrimoniæ vicibus quater, vt ſuccū imbibat, huic adde Rhabarbari electi & pulveriſati, Scrupulum vnū, Agarici noviter trochiſcati ſcrupulum ſemis, Maſtichis grana tria, Nucis myriſticę grana ſex, cū ſyrupo de plantagine ſimplici, quantū ſufficit fiant, pilulæ N. XIII. deaurētur. Vſus harum pilularum ſit poſt plenilunium ſecunda die; qui primus eſt ab æquinoctio veris; tertia ab vſu pilularum die, laudo ſequens Enema: ℞. Radicis plantaginis latifoliæ, tormētillæ, Conſolidæ maioris, ana Vnciam ſemis, Herbarum ſaniculæ, Scordii noſtratis, Abſinthij vulgaris, pyrolæ, rutæ murariæ, ana Manipulum vnum, ſeminis caruifeniculi, ana drachmas duas, Florum chamomeli, Manipulū ſemis, Coque in ſ.q. aquæ communis, colaturæ Vnciarum decem, adde Mellis roſari co-

lati,ſucci apii,plantaginis, ana vnciam vnam, miſce, fiat Enema. Detergit, expurgat, ſanat, & quod pilulæ in ſuperioribus, maiori hoc cum conamine in inteſtinis & meſenterio agit; mundando ſcilicet, detergendo, expurgando, glutinando. Videndum igitur quis vel qualis effectus has pilulas & clyſterem ſequatur; quod enim primò, vt creditu facilè, non proderit, reiterandum tamen erit tertio quoq; die, vt magna inde ſequatur vtilitas. His tandem vinum chalybeatum ſubiungerem, & balneum aquæ dulcis, ad abdomen calefaciendum & corpus humectandum. Arridet præ cæteris tale, quod Quercetani ſimile eſt, & ex de obſtruentibus Hepaticis & ſpleneticis conſtat. Cuius vſus in cachexia & cacochymia laudabilis. Diſplicent verò diuretica his mixta, ne materiam, quæ iam viam ad inteſtina adſuetudine quadam obſeruat, per iecoris cavam ad gibbam eius & renes, vi & contrario nixu moueamus, ac pertrudamus, vim faciendo Naturæ. Cuius cauſa Traumaticæ etiam potiones mihi in hoc caſu ſuſpectæ ſunt, vtpote quæ ex diureticis & calidis fundentibus conſtant, parumq; habent adſtringentia. Sed

vt &

vt & formulam vini chalybeati etiam indigitem. subiiciam aliquam pro meo judicio. ℞. Chalybis præparati cum sulphure ad modum Quercetani, Vncias quatuor, herbarum ceterach, Rutæ murariæ, capillorum veneris, Eupatorii Auicennæ, & Græcorum, Saniculæ, scabiosæ, cum toto, ana Pugillum vnum, Radicis, Filicis, Eringij, ana vnciam semis, Gariophyllatæ, vnciam vnam, apii, vnciam semis, vini albi generosi mensuras tres, infundantur in vase vitreo cooperto, in B. M. per horas viginti quatuor, postea agitentur & rursus stent per horas duodecim, tunc possunt addi aromata si placet, quorum tamen vsum ego hîc magnoperè probare nequeo, ob penetrationis vim summam, & calorem: Trochiscos igitur de Gallia moschata ad scrupulum vnum, aut seminis cardomomi minoris, drachmam vnã, cinamomi drachmam vnam & semis, quæ in hac dosi admitti possunt: agitentur rursus, & stent deniq; per alias viginti quatuor horas in eodem Balneo Maris, postea transcolentur calidè per manicam Hippocratis, bis. Dosis Vnciæ duæ, postea, tres, tertio, quatuor, & hęc erit summa dosis. Deobstruit,

Vinũ chalybeatum.

 sanat

ſanat vlcus, & à maiori cacochymia præcavet corpus. Vſus eius continuetur ſupra viginti vnum diem vel etiam plures ſi videbitur, ſubſequente motu corporis. Quæ Nobiliſſimo domino patienti adſignare rudiori calamo volui, ſubiiciens candidis cenſuris aliorum DEVS ſua gratia largiatur medicamentis & eſſe & perficere.

SCHOLION.

MIſſa eſt deſcriptio huius conſilij Vlmam ad Verbezium, Noribergam ad Beſlerum, & hîc ad Mindererum, Medicos excellentiſſimos & Doctiſſimos, quorum cenſuras, dum literæ erunt ſubiiciam, ſufficiat nunc annuiſſe ipſos & medicamenta profuiſſe. Meſenterij, quod in conſilio eſt, ea ne ſit ignobilitas, vt ſentina & cloãca corporis humani dici mereatur, fortè quidam dubitabunt. Cum Natura ei hoc munus officiumq; dederit, vt tanquam commune ligamentum inteſtina lumbis adnectat, ne vel temerè implicentur vel ob pondus deorſum ruant; vaſa cuſtodiat quæ intra geminas ſuas membranas feruntur, quæ fulcit & interſtinguit glandulis. At cum meſenterium

Bauch Anat. l. 1. c. 18 Laurẽt. l. c. 13.

rium demptis venis glandulis prægnãs
, ac adipe, ſuperuacuos humores facilè
cipiet. Maximè cum vaſa adferentia
es, ipſi proxima ſint, quæ venæ ſunt
eſaraicæ, in quibus rudis ac non elabo-
tus ſanguis, crudus, feculentus vè à viſ-
ribus depoſitus ineſt; aut qui ob diu-
rniorem moram corruptus. Meritò
itur, cloäca corporis, ſentina & ſedes
ultorũ morborum dici meretur. Hinc
elix Platerus, Febrium intermittentium, *Tract. 2. c. 2. p. 54. & seq.*
elancholiæ hypochondriacæ, maximè
levæ partis venis focum eſſe: ex eo *Tract. 1. c. 3. p. 115.*
iarrheas & dyſenterias fieri quando in
teſtina acres infunduntur humores, aut *Tract. 3. c. 11. p. 884. 887.*
us, maximè ſi abſq; dolore ſecedit & co-
ioſum eſt, ſenſim prodit ac diu durat. *Ibid. p. 890.*
Cui ſubſcribunt Senertus lib. 2. de Feb. c.
6. G. Horſtius in additamento ad Mi-
abiles Hiſtorias Marcelli Donati lib. 7.
. 5. Andernacus lib. de Vet. &c. Dialogo
. com. 1. Riolanus Methodo particula-
i, Fernelius lib. Patth. 6. c. 7. Patrem
multorum morborum vocat Syluius.
Quæ ſanè facilè perſuadent ad corpus &
vaſa meſenterii humores deferri noxios,
ab inteſtinis, hepate, liene, ob connexũ:
ſed an à circumferentia & toto, ad me-
ſente-

ſenterium eiuſq; vaſa propellatur materia, dubitabit forſitan aliquis, At ſi conſiderabit magnum & vberem prouentũ quem noſter æger, cacochymici humoris in venis habuit, qui vt cauſa remota quidem anthracis & ſcabiei, ibi fuit, noueritque nullam ſatisfeciſſe purgationem ſiue artis ſeu naturæ, niſi illam, qua materia depoſita fuit à venis in meſenterium, ab hoc in aluum non dubitabit vlterius. Id aliæ excretiones præpeditæ ſatis docent, vt menſtrua & bilis deiectio ſuppreſſa, tum oculi rubent, nares fundunt ſanguinem, aut cutis flauo tingitur colore, & vice verſa, vt aphoriſmus 17. lib. 6. edocet. Credibile itaq; ab externis ad interna vergi humores, id retrocedens Eriſypelas, ſcabies ſubitò deliteſcẽs, prauis inde ortis ſymptomatibus, vt dyſpnœa, diarrhea &c. edocent. At Vomicã ſine febre fieri, durũ erit ei, qui illud Hippocratis audit, dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, 2. aph. 47.

An Vomica fieri ſine febre poſſit.

At ſciunt confecto pure mitiora eſſe omnia; cum pus confectũ de ſe μιάσματα ſeu exhalationes mittat nullas, maximè ſi colligitur vomica ex fœculento humore,

putre-

utredine nondum participi, in loco i-
nobili & à ſede cordis longinquo, cuius
perationes ad vitam minus ſunt neceſ-
ariæ, qualis eſt meſenterium, quare à
orrumpenda vel corrupta ibi materia,
ut lenta aut vix vlla adeſt febris, quod
ydropicorum aqua & mucoſa ibi colle-
ta ſubſtantia, edocent.

Chalybis vſum deniq; in vino cur pro- CHALYBIS VSVS.
parim adnectā. Chalybs ferri purioris i-
gne repurgati ſoboles eſt; cuius vires au-
tores diſcrepantes adſignant: dum frigi-
dæ & calidæ energiam qualitatis ei tri-
buunt; quatenus adſtringit, reſerat, atte-
nuat, expurgat ac ſiccat, vt Rodericus à lib. 2. de morb. mul. c. 5.
Caſtro, Iulius Cæſar Claudinus, qui fri-
gidum prædominare ſcribit; Andernacus cap. pro prio Com.
é contra inter metalla calida & ſicca or- 2. dial 5.
dinis tertii ponit, quem ſequitur Weke- Antidot. ſpec. c. 5.
rus. Cauſa huius diſcrepantiæ eſt par-
tium eius diuerſitas: in qua etiam non
conueniunt. Mercatus enim ſubſtan-
tiam ferri facit duplicem, vnam puram ac
veram, alteram craſſiorem, & pernitio-
ſiorem, quæ futura eſt alimentum purio-
ris, 2. de Mul. adf. c. 18. & hanc dicit cor-
rumpere & fortiter alterare; illam pur-
gare. Rodericus à Caſtro id aliter ex-
primit;

primit; cocta & vtilia ferri principia, nimirum ſulphur & Mercurium in eius ſubſtantia inveniri ac in eius partibus penitioribus: cruda & excrementitia illa principia, naturam ad ſuperficiem truſiſſe. Additq; hanc rationem, quia hæc in primis ferri extinctionibus magis nocent, vnde illæ remouentur, & illarum exactiſſima trituratio inutilis, quia excitatur vis purgatoria & conturbans ſulphuris & Mercurii. Alteram cauſam aſſignant energiis & operationibus principiorum, ex quibus ferrum; vt ſulphur eſſe ferro inſtar patris, Mercurium inſtar matris; huius cauſa frigidum eſſe ferrum ſeu chalybem, eaq; qualitate vna cum terreſtri ſua natiua ſubſtantia operationes frigoris cauſare, condenſare, ac retinere quoſlibet fluxus. Illius verò calefacere, exiccare & interiores corruptiones ſanare. Rodericus à caſtro lib. 2. Morb. mul. 5. Ludouicus Mercatus lib. 2. Mul. adf. c. 18. At, vt pace horum autorum dicam, hallucinari mihi videntur in his principiis, neſcientes analogicè loqui chymiſtas, non ſulphur illis dici illud, quod metallicis tale eſt, nec mercurius quod ipſis argentum viuum; Ideoq; illa in ferro

Sulphur chymiſtarum quid?

ferro non contineri ruda & crassa, vt somniant, sed analogicè. Mercurius enim ipsis analogia quadam respondet AERI & AQVÆ. Cum non aqua tantum illa mineralis, quam vulgus, hydrargirum, aut argentum viuum, nominat, mercurius vocetur: sed omnis aqua, vel liquor, actiua aliqua virtute dotatus, Mercurius quoq; ab ipsis dicitur per excellentiam. Aëri verò ideò adsimilatur quod calori admotus ferè nihil esse deprehendatur, quàm AER aut VAPOR, qui statim in auras euanescit. Aquæ deniq; quod sit fluidus, nec proprio, sed alieno termino dum in sua natura est contineatur. Mercurius dicitur ob mobilitatem: docente Quercetano de signat. rerum internarũ. Et licet sit de natura aëris, tamen flammam non concipit, sed tali aëreæ substantiæ contrarius est, eod. adfirmãte de Prisca Medicina & Phil: & in defẽsione cõtra Anonimum c. 14. scribit, Mercurium esse liquidum, rarum, permeabilem: Sulphur ceu oleum molle, fluidum: Sal siccum, densum, stabile. Quare concludo cum Quercetano, libro modò citato c. 16. Tria ista chymicorum principia, non esse, salem, Mercurium & sulphur, vulgaria;

Mercurius quid?

garia;

garia; at aliquid Natura purius ac simplicius, quod tamen analogia quadam, sali, Mercurio, sulphuri vulgaribus respondet, nec immeritò cum vulgaria illa inter omnia mixta, simplicissima ac maximè spiritualia sint. Dicamus igitur crudas illas, rudesq; substantias in ferro non contineri, sed potius analogià quadam illis nominibus insignitas. Vt quod in ferro cremabile est & penè totum in fauillas ab igne abigitur, Sulphur vocari: quod permeabile & fluxile, Mercurium dici: quod densitatem largitur, salis nomine venire. Ex qua Anatomia vires chalybis magis patebunt. Ignem certé seu calorem vel, vt Quercetanus loquitur, copiam sulphuris, in chalybe latitare, collisio silicum cum eo edocent: posse inflammari, inflammando diminui norunt fabri: sed quomodo attenuet, reseret, purget, adstringatuè in humano corpore, Oedipo coniectore opus erit, ego Dauus sum. Pythius noster Quercetanus sali volatili armoniaco, quod ipsi Mercurius est, aciditatem tribuit, ob quã penetrare, dissoluere, aperire & crassos ac tartareos humores dissecare valet. Quale sal cum & insit marti seu ferro, huius

benefi-

beneficio, ſcilicet ob ſpiritus mercuriales
acidos illos & penetrantes, permeabit,
diſſecabit tartarea ac glutinoſa illa in
corporibus hærentia monſtra. Sulphu-
re nitroſo purgabit; aluminoſo ſale ad-
ſtringet: Sulphero oleagenoſo parum
efficax erit, & hoc cremando abſumitur.
Quæ in tripode huius Pythii de ſignaturis
rerum internarum videri poſſunt. Et
hoc fortè eſt, quod Mercatus ait, Abſter-
ſionẽ & repurgationẽ obſtructorũ mea-
tuum à chalybe, nõ fieri à põdere, ſed à vi
liquãdi, attenuãdi viſcidũ & craſsũ, quod
eſt obſtructionum mater, & hac ratione,
quia liquat funditq; ac abſtergit, non
vi purgat attractrice loco ſæpius citato.
Certè ſi oraculum Pythii noſtri, quod ab-
ſonum non eſt, auditur; niſi heterogenea
à chalibe ſeparentur, vix aliquid opera-
bitur eorum, quæ modò ſuperius dicta
ſunt. Itaq; etiam Mercatus & Claudi-
nus eius præparationem vrgent, quamuis
hic in medicum vſum abſq; pręparatione
ignitum ſaltim, aut limatum venire ait.
Ignitum chalybem extinguunt in liquo- *Chalybis*
re aliquo, qualis eſt Aqua, Lac, Vinum, *non præ-*
vt adſtringat fluxus ventris, tàm dyſen- *paratiuſus*
tericos quàm diarrheæ: Rondoletius

Meth: cur. c. 18. R. à Castro lib. 4. M.M. c. 14 Schönfeldius peculiari libro de dysenteria, c. 8. & 13. Helidæus in curationibus & Consiliis. Paræus lib. de peste c. 40 Altimarus de Med. hum. corp. malis c. de diarrhæa, Riolanus Part. Meth. Med. Aëtius Tetr. 3 f. 1. c. 48. Amatus Lusitanus Centur. 6. Curat. 2. & 11. Item Cent. 2. cur. 53. Valescus aqua ferrata diluit vina in dysenteria. Oberndorf. lib. de Morbo Vngar. vtitur brodio carnis chalybeato. Fontanonus lib. 3. c. 10. Marquartus in practica Med. Ferrata aqua, scribit, fit tripliciter, vel ferrum coquitur in aqua, vel chalybs extinguitur, vel aqua coquitur in vase ferreo. In Thessauro pauperum, Lac chalybeatum & supra & infra prodesse: Gattinara, Fuchsius &c. Antiquorum hanc sententiam euertere tentat. Fabritius Hildanus in libro suo de dysenteria, citatq; illud Cratonis Consil. lib. 5. consil. 22. Non detur potus chalibeatus [in disenteria] Non enim is adstringit, vt falso existimant Medici, sed turbat aluum. Serum autem lactis, in quo chalybs extinguitur per clysterem iniiciatur, qui aluum sistat. Ratione subiungit Fabritius lib. 1. Epist. 8 nimirum

An aqua chalibeata adstringat aut aperiat.

acrimo-

acrimoniam recipere liquorem illum ab ignito chalybe, vt omnia frigida, si comburuntur. Nam Galeno autore combustorum frigidum esse nullum. Extinctionem autem ferri siue chalybis igniti in liquore, videri esse quandam combustionem liquoris, eamq; metallicam quãdam retinere acrimoniam. Quod Felix Platterus in responsione ad hanc epistolam admittere non videtur; ferrum ignitum adfirmans idem facere, quod silices candentes in aquam conjecti, nimirum, quod tenuiorem & crudiorem partem absumant, eamq; minus serosam ac crudam, vt & decoctio aquæ, facit, reddant. In lacte, extinctionem chalybis ideò laudat, quia absumta parte serosa, lac crassius magisq; glutinans redditur, ob quod dysentericis & phthisicis conueniet. Huic posteriori Platterianæ sententiæ subscribit Montanus, Consil. suorum 177. vbi ait, casealem substantiam, quæ sola remanet post ferri extinctionem non parũ conferre ad alui adstrictionem. Vult itaq; Platterus potum incrassatum ab ignito chalybe tardioris esse motus minusq; aluum permeare, quàm crudũ & serosum. Tract. 3. lib. 2. c. 11. Atsi Cornelium Cel-

Extinctio chalybis in lacte, vt prosit.

ſum legimus lib. 4. c. 9. aquam chalybeatam deobſtruere lienem & abſumere audiemus. Idem Ioh. Langius 1. Epiſt. 48. Paulus Ægineta lib. 7. lit. Σ. ſentiunt. Exemplis hanc curam illuſtrant A. Beniuenius lib. Obſ. Med. c. 5. Ioh. Baptiſta Montanus Conſ. 249. 250. Andernacus Dialogo 7. com. 2. Platterus Tract. 3. lib. 1. c. 2. Reinerus Solenander Conſil. Med. ſ. 3. conſ. 6. & 8. 21. & 22. Non ſaltim extinguunt chalybem in aqua aut decoctis hi autores, ut firmentur viſcera & exiccentur ab humoribus ſuperfluis, ſed quia mirificè tales liquores ob chalybem deobſtruunt, vt habet Solenander conſ. 9 ſect. 4. vnde exclamat Beniuenius, TANTA IN HVIVSMODI chalibeatis INEST VIS ET VIRTVS CONTRA OBSTRVCTIONES LIENIS. l. c. Mercatus lib. de Mulier. Adf. 2. c. 18. primam extinctionem purgare, ſecundam adſtringere ſcribit, & ſic hanc diſcrepantiam conatur tollere. Eiuſdem opinionis etiam eſt Deodatus in Epiſtolis Fabritij 18. & 22. cuius rationes non piget ſubiicere; Laudat ille primò ferrum quod patriæ ratione bonum eſt, quale chinenſe eſt, Damaſcenum, Perſicum, hæcq; vt

omnium

omnium optima jubet aſſumere; iniuriã faciens patriæ Germaniæ noſtrę, quæ purum & perſectum dat: communi ſcilicet Medicorum errore, quibus proxima & patria ſordent, peregrina & Aſiatica arrident. Non videntes Græcos Aſiatica, Arabes Africana laudaſſe, vtpote viciniora. Deinde recens expetit, quod nō ſæpè in officina conflatoria igne excitatum fuit. Tertiò, exenterat ferrum & ait halonitrum, quod eſt pars ferri, purgare, extergere, reſerare, hocq; ab igne in actum traduci, ideoq; liquori iniectum vim hanc ſuam in illum deponere, ac ſpiritibus nitroſis ac calchantoſis impraegnare. Hac vi ab igne abſumpta, quod fit ex multiplici ignitione, ſpiritus vitrioli acidus vim nullam dabit, vtpote conſumptus, ſed (ob ſal aluminoſum, vt loquitur Quercetanus) exiccabit, vnde lienteriis & dyſenteriæ proderit. Quæ eſt diſtinctio Deodati. Verùm ſi Cornelium Celſum audimus, laudat is planè aquam fabrorum, quæ certè non bis teruè, ſed ſæpiſſimè experitur chalybem ignitum; & licèt diuerſa ferra in ea extinguantur candentia, tamē videmus ea ſiccari, firmariq; adſtrictione partes exter-

nas in ea lotas, intus ſumptam viſcera corroborare, lienem abſumere, exiccare, detergere: quo nomine etiam R. Solinander bis terue chalybem extingui jubet in ſuis decoctis, vt ea extinctione vigorem & efficaciam maiorem ad aperiendum viſcera acquirant. Vnde & Platerus, aquas has minus ad aperiendum vtiles eſſe ait, niſi ſæpius extinctio candentis chalybis repetatur. Cum enim lienes magni humidos morbos & intemperies cauſent, ideoq; ſiccans & adſtringens abſumensq; medicamentum requirent, imò & abſtergens: quod aqua ab vna aut altera extinctione candeſcentis ferri vix adipiſcet. Quod ſi modum vtendi penitius introſpicimus, facilè diſtinguere erit quomodo purget: nimirum adfatim & copioſa bibita, cum motu etiam violentiori. Parcius autem hauſta, quia incraſſata eſt aqua ab innumera extinctione in dyſenteria & lienteria proderit, cum minus fluida ſit. Agit & puluis chalybis rudis idem ob repetitionem & copiam, quâ à medicaſtris ſola tritura leuigatus & attenuatus in cacochymia & cachexia, maximè virginum ſine vllo emolumento, manente aluo adſtricta, exhibetur.

tur. Medicis vix vnquam ſine præparatione in vſum venit. Lauant igitur limaturam ferri prius, vel aqua ſimplici, donec pura aqua à limatura ſeparari poterit, idq; faciunt terentes digitis & fricantes liaturam: alii aqua marina, quam corrodere ferrum putant, vnde Libauius adſimilat rubigini quæ ab anchoris marinis colligi ſolet. Lauat & vino R. Solenander. Quidam immergunt chalybis, laminas puras in ſulphuris magdalionibus ſcintillantes, vt eo melius inſtar ceræ hiſpanicæ liqueſcat. Querc. pharm. Dog. c. 9. Veneti in Pharmacop lib. 1. c. 24. Corrodunt rurſus, aut Aqua ſtygia, vel forti, quæ per ſe vix elui poteſt à chalybe, vnde eius vſus intra corpus minus tutus; aut Aceto, qui magis placet, & hunc vel ſimplicem ſumunt, vel compoſitum ex ſambuco, vt Quercetanus; poteſt & pro ratione adfectu aliud acetum compoſitum admitti. Quidam corrodunt Spiritu vini. Quercetanus etiam ſimplici vino vtitur. Aceto montano ſeu ſpiritu vitrioli quidem corroditur, at potiùs in Venerem mutatur: mallem ego vti calchantoſo ſulphuris oleo. Corroſum & in puluerem groſſiorem factum ab

aceto rurſus exiccant, aut in ſola, aut ad ignem ; reuerberatur etiam, tandem calcinatur vel teritur. Corroſionis deniq; tempus aliis longius, aliis breuius. Vide Tyrocinium Beguini c. 15. Libauium in ſua alchimia lib. 2. tract. 1. c. 28. Quercetanum in Sclopetario. In pharmacop. Dog. c. 9. & 15. In ſpagirica. c. 3. Andernacum de Vet. Med. com. 2. Dial. 5. & 7. Venetos in Pharmacopœa propria lib. 1. c. 24. R. à Caſtro de M. M. 2. c. 5. F. Platerum Tract. 3. c. 2. 1. Cæſ. Claudinum, capite proprio de chalibe. L. Mercatum, de Mul. Adf. lib. 2. c. 18. R. Solenandrum ſ. 3. Conſ. 8. 9. 21. & ſ. 4. conſil. 9. Auguſtanorum Diſpenſatorium in Elect. de ſcoria ferri, chalibeato &c. & alios. Sua enim cuique præparatio & intentio. Vtuntur eo Medici aut in puluere, rariùs ſolo, ſed cum aliis mixto, vt videre eſt apud Quercetanum in ſua Pharmacop. Dogm. c. 15. item apud R. Solenandrum Sect. 3. Conſ. 7. 21. & Sect. 4. conſ. 9. apud R. à Caſtro lib. 2. M.M. c. 5. quilibet autem addit pro ſuo ſcopo, vt hic hyſtærica, ille hepatica & ſplenetica. Miſcetur etiam hic puluis aut cum

Conſer-

Conservis, quales sunt Acetosellæ, Acetosæ, fl. borraginis, Rosarum; aut cum speciebus hepaticis, spleneticis, hystæricis magistralibus, vt specieb. Diarrhodon, Diatrium santalum, Dialacca, Pulvere hystærico, item sociatur alijs simplicibus, vt Rubiæ tinctori cassiæ ligneæ, Fæculæ bryoniæ, radicis aronis, cremori tartari, quæ incorporantur nonnunquam cum Melle, Syrupo, aut saccharo, & fiunt Electuaria mollia & sicca, id est, tabulæ Autuntur præparato macerato, vel in decocto pro Apozemate, oxymelite, vel syrupo cuius exempla apud Iulium Claudinum videri possunt: vel in vino, vt F. Platterus & Quercetanus. Maceratur verò chalybs in loco calido, tempore æstatis, ad solis radios, vel ad ignem lentum, vel in stupha furnaria, vt loquitur Claudinus. Quercetanus, in consilio pro virgine cachectica extra ignem macerat; si musto inditur, in cella fermentari permittit Claudinus. Vas obduretur benè, donec dies viginti transierint, Claudinus saltim decem ponit, Quercetanus in Consil, pro virgine, octiduum requirit. Singulis diebus agitetur ac moueatur materia, monitore Claudino, quamvis Quercetanus

De Vino Chalybeato.

in Pharmac. Dog. Quercet, c. 9.

nus id non obſeruet. Præterito hoc tempore Quercetanus colat per manicam Hippocratis, quod non ſemper obſervat. Claudinus Platterum non transcolaſſe puto. Addit colaturæ Saccharum Quercetanus in conſilio pro virgine. Quæ de varijs modis, vt apud Dogmaticos & quibus ſpagiria non ſordet venit in vſum medicum chalybs adſcripſi, remittens lectorem in eius præparatione ad autores citatos: nunc quæ in eius vſu ſeu exhibitione obſeruanda ſint, paucis ſubnectam. Indicatur chalybis vſus ab obſtructionibus contumacibus, vnde cachexia, hydrops, icterus, tertiana notha in longum protracta, quartana ab obſtructionibus vteri & morbo virgineo, lienis ſcirrhoſo tumore, & melancholia hypochondriaca, vt docet Claudinus. R. Solenander, locis ſæpius citatis. Platterus Tract. 3. c. 2. R. à Caſtro l. 2. c. 5. Mercatus &c. Prohibetur à Plethora, à virium inſigni languore, ab hectica, ab atrophia, nimio fluxu ſanguinis, Febre ardente, & conſumentibus morbis, à non purgato corpore. Quantitas pulueris præparati eſt. à ℈js. ad ʒij. Conſeruæ ℥ß. Oxymelitis ℥ij. Vinum verò chalybeatum dat Quercetanus ab ℥j. ad

de croco & oleo ex eo hic nihil dicitur

Indicātia chalybem.

Prohibentia.

Dosis.

l ℨij Indies augendo doſin; ſemper e-
im à minori doſi auſpicandum eſt, &
aulatim augendum, donec ad ℨiv. per-
eniatur. Quomodo vti ægri debeant *Vſus eius quomodo.*
halybe à Claudino ſic docetur. Vinum
t cætera liquida calidè debent dari actu;
n obſtructionibus verò contumacibus
xhibenda ſunt medicamenta forma ſo-
lda, pro vt eligit æger. R à Caſtro alium
nodum docet vtendi. Præcedat vſum
halybis corporis purgatio; deinde in-
aleſcat eo die corpus antequam ſumit
halybem, nec chalybs ſine medicamen-
is exhibeatur convenientibus adfectui&
oco adfecto, quin purgantia nonnun-
quam ei addantur; ſumpto chalybe ſub-
equatur motus in robuſtioribus ad ſu-
dorem vſq; per horam vnam aut plures:
valido enim exercitio partes incaleſcunt, *An chalybis vſum motum corporis re-quirat.*
pori adperiuntur, & diſtributioni viam
dant facilem. Quamvis Claudinus non
ſemper motum requirat, quoniam multi
in lecto decumbentes vſu chalybis ſanati
fuerint; R. Solenander S. 3. Conſ. 8. ju-
bet epoto chalybeato pharmaco decum-
bere in adfectum latus, & ſi fieri poteſt in-
dormire, aut ſaltim ad horam vnam vel
alteram quieſcere. S. 4. Conſil. 9. exhibet
paulo

paulo ante cœnam. Cum pulvis ſumi ſiccus non poſſit, jubet ſuper bibere R. à Caſtro Vinum, vel aquam: R. Solenander, Vinum abſinthij vel apozema conveniens. Ego ventriculi cauſa aut vinum hiſpanicum, Malvaticum, aut Tramin-num ſumere jubeo; cum optimè proſint ventriculo. Sumpto denique pharmaco chalybeato Medicus obſervet quæ alvus reddit. Si enim fæces nigricantes ſunt, pharmacum operatur; ſi alvus adſtricta, aut excrementa ſanorum ſimilima, juvet naturam aliquo purgante. Quando agen-dum ſit, in vere ſcilicet, aut autumno: hyems enim ſuo frigore obeſt, & Æſtas calore. Quinq; horis ante cibum: R. Solenander tribus aut quatuor horis ante cibum. Semel in die. Matutino nos vti-mur tempore, etſi Solenander ante cœnam exhibeat. Continuetur eius vſus per dies duodecim, quindecim, viginti, triginta &c. provt exigit morbus, aut operatur medicamentum, cuius ſignum corporis agilitas & morbi abſentia. Quæ de vſu chalybis medico ad intra, ſtudio omittens quæ à chymicis habentur, Ad il-lud nunc quæſitum reſpondeo, cur vinum chalybeatum præ cæteris eligerimus.

Quando exhibēdus chalybs.

us. Quercetanus deſcribit vinum cha-
beatum quadam diligentia confectum,
uale legimus etiam apud Platterum &
laudinum, qui prius de chalybe Quer-
tano ſcripſére, hoc placuit eligere, cum
ni vis ſit penetrare & permeare venas
iam citò, qua etiam aptũ vehiculum eſt
alybi, ad reſerandos infarctus viſcerum
venarum. Immutantur verò ſocia in-
redientia pro intentione Medici, cum &
os alia quàm Quercetanus adjunxeri-
us, & ego in ſplenetico etiam helebo-
m nigrum addidi, à quo æger optimè
rgatus, multa nigra deponens. Corre-
um fuit vinum chalybeatum à Collegis,
, quo noſter æger vſus eſt, ℞. Chalybis
m ſulphure ſpagyricè præparati, Vn-
as quinq;, Radicis Filicis, Plantaginis,
ariophyllatæ, Eringij, ana drachmas
x, Fol. Ceterach, chamædrios, Capil-
rum veneris, ana Manipulum vnum,
aſuræ Eboris Vnciam ſemis, ſantali citri-
, Xyloaloês ana drachmas duas, cina-
omi acuti, cariophyllorum ana drach-
as duas, Granorum kermes drachmas
es, Vini albi generoſi libras ſex. Indan-
r in vas vitreum & macerentur in loco
lido, ad octiduum per minimum, ma-
teriam

teriam quotidie agitando cum baculo
deinde transcolentur per manicam &c.
Hoc vinum præcedente vsu pilularum d
Aloë insuccata vt supra dictum & clyste
reconducebat. Alvo itaq; egerens natu
ralia, venam libuit secare & sanguis ob
seruatus est corruptus.

CASVS QVARTVS.

ATRÆ MATERIA

vomitus & secessus innoxius.

Nigra juvenis quidam annorum vi
ginti deiecit per alvum ac per os re
jecit cum magno conatu. Mater adstan
tesq; perterriti Medicum in Consilium
seniorem vocarunt, qui ex rejectis peri
culum arguit, matrem id celare noluit.
Pavida me clàm vocans mater, promit ex
creta, tum quæ os, tum quæ alvus dedi
nigra instar cervisiæ crassioris nigræ vid
non atra vt pix, aut atramentum scripto
rium. Melancholicum itaq; succum fusc
deq; reiectum ex temperatura ægri, au ite
ro rejecti sapore, & ex levamine quod in
de æger habuit, coniectans, omnia salv
est

esse matri timidæ pronunciavi. Interim hunc succum digerentibus & venas mesenterij aperientibus vsus sum, quales fuére syrupus Adiantinus F. vncia vna & semis. de pomis, de scolopendrio de Melyssa hortensi, duarum radicum ana vnciam vnam. Brodij conservationis radicis Scorzoneræ vncias duas, misce, exhibens bis in die Vnciam vnam & semis pro vice: vsus his, mobilem humorem cum syrupo diasereos Andernaci, brodio cybebarum laxativarum ana vnciam vnam, Extracti Melampodij Scrupulum semis, Decocto florum & fructuum dissolutis facta potione, eduxi per alvum. Corroborando viscera & venas solis aprico dedi, quem alter abscondendum terræ prædixerat.

SHCOLION.

ATra sursum deorsumq; ferri non sine terrore Medico & adstanti est. Hunc huius insuetudo excretionis, illum aphorismus 22. lib. 4. Hipp. terret: Morbi quibusvis incipientibus, si atra bilis vel supra vel infra exierit lethalis, item 604. Coacarum

" carum prænot. Alvi excrementum ni-
" grum etiam cruentum malum, & 6 1 2.
" Alvi excrementum nigrum veluti ſan-
" guis & cum febre & ſine febre malo eſt:
Idem etiam, de excretione nigra in extenuatis loquitur, vbi eam lethalem dicit 24. aph. lib. 4. Sed noſtro ægro ideò innoxius fuit, quia nec morbus acutus, aut diuturnus præceſſit hanc excretionem;
4. aph. 23. nec æger extenuatus fuit, vlcus nec apoſtema vllum habuit, ſolas infarctas venas humore melancholico in meſenterio turgidas diu ſecum circumferens. Eſt enim ei temperamentum præter ætatem melancholicum, quod à patre ſubtriſti, & inter ſcyphos vix coactam habenti hilaritatem, hæreditario obtinuit jure, demonſtravit id faciei color ſubplumbeus. Itaq; Lienoſis, ſic enim tales vocantur, difficultas, inteſtinorum ſeu hæmatira dyſenteria, bona eſt. 6. aph. 48. Nec fuit ater ſanguis quod reiectum erat, cum nec pici, nec atramento ſcriptorio ſimile eſſet, ſed nigra quædam materia cerviſiam craſſiorem ſubnigram referens. Occaſio motus huius materiæ manifeſta nulla potuit dici, niſi vinum abſinthites, quo quotidiè vtebatur, cui Ceterach, ſcolopendrium,

rium, & Carduus benedictus infusa fuére, accusemus, cum vix eius bibat cyathũ ad Vncias quatuor, vel largiorem potationem aliquam, quum herilis in diuersorio celebri filius fuerit ad temonem sedens. Non fuit prima hæc excretio materiæ talis, facta semper bonis naturæ, quæ visceribus & sanguificationis instrumentis, in mesenterio hærentes remouit infarctus, vt Fernelius lib. 6. c. 10. Patholog. suæ habet. Vidi in senatorii ordinis viro melancholico talem excretionem, sursum deorsum materiæ nigræ subcineritiæ, non sine delirio, ab vsu acidularum, præuia etiam frequentiore purgatione & venæ sectione; nec mirum talem excretionem promouit etiam vinum chalybeatum in eodem, anno præcedente, cum maiori alleuiatione. Nam ab illa excretione nec tensio in abdomine, sublata fuit, nec vertigo, sed corpus pallebat & nigrescebat.

CASVS QVINTVS.

DEIECTIO NIGRA VT Pix & sanguinis vomitus absq; noxa.

VOcatus fui ad quendam ægrum, qui copiosum sanguinem rubrum, statim concrescentem evomuit, cum lypothimia. Huic igitur debili, imbecillo, lipothymijs prostrato confortans & roborans adstringendo præscripsi. Deiecit verò etiam materiam atram picis instar. Laboravit jam quatriduo diarrhæa atra, quam prior Medicus purgante ex Rhabarbaro & Melampodio extractis promouere incepit, at superueniente vomitu sanguinis rubri cum lipothymijs, stilum ego vocatus in absentia alterius Medici inverti, & naturam leviter adstringentibus roborare volui.

Cum jam vires essent robustiores, atra crassaq; deiectio non cessaret, multas obstruaiones in mesenterij venis latitare non

on malè auguratus ſum, quare ſyrupo
eritiuo & vino purgante vſus: Viſce-
bus robur Tragemate addidi, melius ha-
ere cœpit & conſueto officio fungi. In-
dinatè ſatis vixit, itinere vltimo rheda
ectus materia hæc commota prodijt.
ündinis Francofurtenſibus cum inter-
ſe vellet, acidulis Swalbacenſibus ſua-
mus vti attereretur.

SCHOLION.

VOmitus ſanguinis rubri ſtatim con-
creſcentis, cum pauco ſero & excre-
enta alvi nigra, in memoriam mihi re-
ocarunt 25. aph. lib. 4. Sanguinem ſu- „
ernè quidem efferri, qualiſcunq; ſit ma- „
m: infernè verò bonum ſignum ſi ni- „
ra ſubeant." Quem tamen aliter legit „
alesius, ſanguis qualiſcunque ſupra „
ierit malum; infra verò bonum, & ni- „
ra ſubeuntia malum. Quam lectionem „
ribit in commento conuenire cum ſu- „
eriori 21. aphoriſ. Deiectiones nigræ „
ualis ſanguis niger & ſponte proceden- „
s & cum febre & ſine febre peſſimæ: „
uod & aphor. 612. Coacar. prænot. „
abet. Nigræ ſiquidem deiectiones, fri- „

 gido „

gido & tenui ſudore corpus diffluere fa
ciunt docente Hipp. 618. & 633. in præ
not. Coac. Quod & noſtro ægro accidit
quamvis potius id vomitui rubei ſangui
nis adſcripſerim. Fiſcherus τὰ μέλανα, i
his duobus aphoriſmis, de diverſis di
vult: in 25. aph. per μέλανα intelligi τ
αἱματα ὑποχωρέοντα, id eſt, ſanguinea à Na
tura recedentia in 21. aph. μέλανα voca
ὑποχωρήματα, id eſt, excreta: ideoq; Hip
pocratem hîc intelligere illa nigra, qu
excernuntur, aut ob orgaſmum & co
piam, ſeu proventum, qualia ſunt melan
cholia ſuperaſſata, bilisvè atra, quævè a
igne aliquo latente corrupta ſunt: per a
lia verò nigra, illa intelligi, quæ ſua cop
naturam gravarunt, hepar ac lienem op
preſſerunt, ſed ob robur Naturæ per vi
convenientes, quales ſunt hæmorrho
des deiici, quæ deiectio ideò convenit
quia corpus à multis calamitoſis ſympto
matibus vindicat. Illam verò malam
quia à calamitoſis ſymptomatibus con
comitatur. In hoc verò ambo conſen
tiunt quod excretio ſurſum mala ſit, o
cauſam nimirum, quæ eſt vaſis aut rup
tio, aut eroſio, aut apertio; quod & de
deiectione ſanguinis æquè dici poteſ

Eg

go sanè deiectionem minus periculo-
m talem esse, quia à Natura pro ea
isa condita sunt, è quibus sine noxa de-
oni potest. Fugit autem Natura vomi-
um sanguinis, cum non ita conferentia
conuenientia vasa habeat ventriculus
l talem vomitum. Deiectio porrò ni-
a non semper est formidolosa, vt &
nguinis vomitus docente Salio de Af-
ct. partic. c. 15. Cuius verba hæc sunt:
on debet Medicus quæ adspectu & fa- „
a graviora videntur, cum tamen peri- „
ulo vacent formidare; cuiusmodi sæ- „
ius evenit, ex deiectionibus nigris, qui- „
us adparentibus ægri astantesq; pariter „
colore illo terrentur, & id magis ob a- „
noris. 21. l. 4. Nam, inquit, vbi istæ „
cretiones in morbis acutis non contin- „
unt, materiaq; educta non sit bilis atra, „
d verè humor melancholicus, qui est „
nguinis fex, quandocunque veniunt, o- „
ni carent discrimine, ad bonumq; ter- „
inantur, exonerata per hanc à gravi „
ateria Natura ipsa. Videantur casus su- „
riores, Marcellus Donatus hist. mirab.
o. 4. c. 9. R. Dodoneus c. 26. Fel. Plat-
rus lib. 3. obseruationum titulo de vo-
itione. At quia vomitus sanguinis &

dejectio eiusdem à morbis interdum co
mitatur gravibus, accidentia calamitosa
inducit & vires prosternit; itaque ad æ
grum hunc accedens, frigida sudantem
oculos torquentem, & anima deficien
tem cum suppresso ac cespitãte pulsu
volui ei talia præscribere, quæ sanguinem
leviter cohibent & vires refocillant. Qua
lia sunt, ℞. Aquæ bursæ pastoris, Plan
tag. pimpinellæ sanguisorbæ, ana vn
ciam vnam & semis, Vini Cotoneorũ
Malvatici ana Vncias duas semis, Ta
Manus christi perlatarum Vnciam vnam
bulliant leviter mixta, refrigerata da
℞. Corallorum rubrorum præparatoru
scrupulum semis, Corneoli præpara
grana sex, Margaritarum præparatarum
grana novem, Lapidis hæmathitis præ
par. Scrupulum semis, Boli armenæ præ
par. Terræ Silesiacæ ana scrupulum s
mis, Nucis myristicæ leuiter tostæ, gra
na octo, misce fiat puluis: quem sæpiu
sumsit in aqua præcedenti ad scrupulu
semis, Regioni cordis hoc scutum ap
plicavi. ℞. Theriacæ Andromachi m
diæ ætatis drachmas tres, croci grana
duo, aceto de rubo Idæo irroretur,
ducatur super alutam pro scuto cordial
H

His vomitus quievit. Postero die cum admodum sitiret præscripsi Iulebum. ℞. Vini ribium Vncias duas semis, Iulebi rosati Vnciam vnam semis, Syrupi de limonibus Vnciam semis, Syrupi florum tunicæ, drachmas sex, syrupi de Rubo Idæo, vnciam semis, Spiritus vitrioli gut. nouem. Misce. Cumq; lipothomia non planè eliminata esset, aquam confortatiuam, qua noctu vterentur, ordinavi, ℞. Vini Granatorum acidorum Vncias duas, Vini cotoneorum, vncias tres, Vini Malvatici, vncias duas; aquæ stil. pimpinellæ sanguisorbæ, Plantaginis ana vnciam vnam, Manus christi perlati vnciam vnam semis, coque leviter, circa finem decoctionis adde stil. rosarum vnciam vnam & semis, & finito decocto, aquæ cinamomi, vnciam semis, spiritus vitrioli gut. quatuor, misce. Cum verò adhuc materia nigra, licèt parcius transiret alvum, præscripsi hunc syrupum.

℞. Syrupi Adiantini Fernelij, de Scolopendrio F. ana drachmas decem oxysacch. comp. Vnciam vnam, spiritus vitrioli guttas tres; misce, bis sumpsit

in die, Ventriculus nauſeabundus & ſyrupum hunc, & cibos eructans firmabatur hoc linimento. ℞. Olei abſinthij, Stomachici Cratonis, ana vnciam ſemis, Nucis myriſticæ ſcrupulum ſemis, ceræ parum fiat linimentum. Cum jam quarta à vomitu dies præterijſſet, Tragemate tali vſus eſt cum vino. ℞. ſpec. diarrhodon abbatis Scrupulum vnum, ſemis, Aromatici roſati ſcrupulos duos, diambræ ſcrupulos duos, 5. coriandri præparati ſcrupulum ſemis, cornu ſubulonis, ſcrupulum vnum, corallorum rubrorum præparatorum, ſcrupulum ſemis, Tab. Manus Chriſti perlatæ cum oleo cinamomi Vnciam ſemis, Sacchar. roſati tabulati Vnciam vnam & ſemis, miſce, fiat Tragema. Sexta die à mea prima viſitatione, qui nonus fuit morbi ceſſavit nigra deiectio. Quod ſi quis quærat, vnde hæ nigræ deiectiones, ac ſanguinis vomitus, huic ex Plattero reſponderem à venis meſaraicis, ob illuviem in illis contentam, reſeratis, tetrum in inteſtina ſanguinem deiici: ab illis vero quæ ventriculo vicinæ ſunt, eructari in ventriculum ſanguinem, qui vomitu, vi

Nigra deiectio vnde.

ill

ille deiectione reiicitur. Eiicitur itaque talis, qualem illæ venæ continent, humor nimirum modò serosus, modò inquinatus, aut niger: qui concrescit ob moram quam in intestinis aut ventriculo contrahit. Excidit è venis denique aut ob copiam, aut ob vitium, quod vel à sero vel bile mixtis provenit; aut à corruptione maligna. Petrus Salius citato suprà loco, spleni infarcto aut obstructo adscribit; quamvis & hepatis vitio fieri dicat: cuius sententiæ etiam est Marcellus Donatus, qui & alimento id tribuit. In nostro ægro copia alimentorum in causa fuit, quam hepar nequivit concoquere, nec distribuere. Multa bibens & multa vorans mala plurima cacans, quid mirum? Saburram igitur residuam cum jam fortiores starent vires, sequenti vino expurgauimus, ℞ radicum quinque aperitivarum ana drachmas duas, pimpinellæ vnciam semis, Scorzoneræ germanicæ drachmas duas, herbarum absinthij Manip. semis, chamædrios, chamæpyteos, ceterach, Adianti nigri, scolopendriæ ana Pugillum vnum, Florum Centaurei minoris pugill. semis,

Genistæ, pugil. semis, stœchados, buglossæ, borraginis ana Pugil. semis, Foliorum senæ mundatæ vnciam vnam & semis, Rhabarbari electi drachmas tres, Turbethi gummosi, vnciam semis, calami aromatici drachmam vnam, seminis feniculi anisi, ana drachmam semis, misce, cui adfundantur mensura vna semis seu libræ tres Vini albi, stent per noctem infusa, Dosis cyathus vnus, manè hora vna ante prandium & hepati vigorem his rotulis addere conati sumus. ℞. Specierum aromatici rosati, imperatoris ana drachmam semis, Diarrhodon abbatis drachmam vnam, Trochiscorum de Eupatorio, scrupulum semis, Croci martis grana septem, sacchari albi cum aqua taraxaci dissoluti q. s. fiant
Rotulæ.

CASVS

CASVS SEXTVS.

VOMITVS SANGINIS copiosus & grumosus lobos hepatis referens, periculosus sed innoxius.

PRobatæ Virgo vitæ, texturæ raræ, corpore gracilis, facie pallida, ante & post tempus menstrui primum morbis multis obnoxia, dispnæa, pallore, ventriculi imbecillitate laborans; remorata his temporibus menstrua habuit, vnde in professo Diui Petri & Pauli anno 1621. euomuit materiam atram, sanguineam, copiosam; à clysmate adplicato deiecit similia, vires vacillabant prostratę; cordi epithema hoc apposui ℞. stillatitij fl. Tunicæ, melyssæ, violarum, nympheæ, ana Vnciam vnam, Aceti de rubo Idęo de rosis ana drachmas sex, specierum pro Epithemate cordis scrupulũ vnum, misce. Hepar inungebatur hoc vnguento. ℞. Olei rosati completi vnciã vnam semis, Vnguenti santalini drachmas sex, spodii ex ebore scrupulum vnũ, misce.

misce. Intrò exhibui in iusculis & potu consueto, quantum cupiebat cuspis cultri pulueris stegnotici sequentis. ℞. Corallorum rubrorum præparatorum, Nucis myristicæ leuiter tostæ ana scrupulum vnum, Margaritarum præparatarum, Corneoli præparati, Granorum kermes, Lapidis hæmatitis præparati, ana scrupulum semis, misce, fiat puluis. In potu fuit Iuleb, cum à vino tota abhorreret. ℞. Vini granatorum acidorum Vncias tres, Syrupi è succo violarum vnciam vnam, misce. Non diu eo vsa. Cum verò obstructiones mensium scirem hui⁹ mali causam esse, videremq; vitalis roboris imminentem ruinam, venam secare ausus non sum, ideoq; syrupum saltim aperitiuum præscripsi. ℞. Syruporum de duabus radicibus vncias duas, florum tunicæ, melyssæ hortensis, è rubo Idæo, è fragis ana Vnciam semis, cum spiritus vitrioli guttis septem, Misce. Vsa est ægra manè & vesperi ad cochlearia duo seu Vnciam vnam pro vice. Quarta rediit vomitus, cum maxima virium jactura, quibus opposui aquas confortantes, ℞. Aquæ stillat. Tormentillæ, plantaginis, pimpinellæ sanguisorbæ, florum tunicæ, violarum,

Puluis stegnoticus.

Violarum, nympheæ ana Vnciam vnam, Rasuræ dentis apri syluestris, hypopothami ana Scrupulum semis, corallorum præparatorum Scrupulum vnum, Confectionis Alkermes Mesuæi sine ambra & moscho, Scrupulum vnum, Tab: Manus Christi perlati, Vnciam vnam, misce, ad vitrum: capiebat cochleatim in virium prostratione. Subiunxi sexta die clysma reuulsionis ergò, at nihil sanguinis aut similis materiæ subductum fuit: nec ab ea dolor in ventre mitigatus est, & cordis debilitas perdurabat. In maxima igitur hac debilitate, in qua & motus corporis leuissimus lipothomias causauit, cibo refectorio & vino aquato & sacchar o dulcorato vsa est, quamuis vomitus brodiũ gallinarum & cibum semper sequeretur. Vinum autem semper in stomacho acescebat: è contra Ceruisia, quam cum adpetitu hausit, innoxia in ventriculo retinebatur, quin & ea reficiebatur. Paulo itaq; deteriorem potum Naturæ amicum detrahendum haud esse vides. Et vt mutari reficientia possint Tragema statim tertia die præscripsi. ℞. Lapidis hæmatit: præpar: Ætitis præpar: ana scrupulum semis, Terræ sigillatæ veræ, Boli armenæ

præpa-

præparatæ ana ſcrupulum vnum, Corallorum rubrorum drachmam ſemis, Margaritarum præparat. ſcrupulum vnum, Nucis myriſticę ſcrupulum vnum, Tabularum manus Chriſti perlatarum Vnciam vnam, miſce, de quo ſumpſit ſaltim in die ſemel circa veſperam cum pauco vino. Rediit octaua die circa veſperam vomitus ſanguinis cum grumis inſtar loborum hepatis, cum maximis lipothymiis, pallore faciei tali, vt vix inter linteorum colorem & faciei diſtinguere licuerit, debilitate pulſuum, paucitate reſpirationis, vt jam iam agoniſare crederent; ad vires igitur reficiendas & materiam per vrinam derivandam ac ſanguinem bonum retinendū hanc emulſionem ordinaui. ℞. S. Melonum decorticatorum drachmas duas, ſeminis ſumach, plantaginis ana drachmā vnam, phyſticorum decorticatorum, Amygdalarum dulcium decorticatarum ana drachmas tres, aquæ ſtillatitiæ caponum, Vncias tres, plantaginis, Vncias duas, fiat Emulſio, cui adde Manus Chriſti perlatæ vnciam ſemis, corallorum rubror: præparatorum ſcrupulum vnum. miſce: Capiebat cochlearim refectionis ergò. Sequenti die, quia omnia reſpuebat,

at, aliud confortans præſcripſi, vt muta-
. confortantia poſſent. ℞. aq. ſtillat.
lantaginis, Roſarum rubrarum ana Vn-
iam vnam ſemis, Vini Maluatici, Coto-
eorum, Granatorum acidorum ana Vn-
ias duas, Sacchari roſati tabulati, Vnciã
nam, coque parum, bulliendo; refrige-
atis adde ſpiritus vitrioli gut. duas, miſ-
e. Stomacho enim omnia evomenti
onſulere placuit, Clyſma rurſus præ-
criptum, ob ſummam debilitatem ægræ
emum poſtera die adplicarunt. Cumq;
omitus continuò duraret, Theriacam
ndromachi recentem ad drachmam
emis ſub noctis principium ea die dedi.
Vires debiles ſemper impediére purgans,
uod tamen decimo nono exhibitum
uit, ℞. Balſami alöetici ſcrupulum vnũ,
Gummi ammoniaci præparati ſcrupu-
um ſemis, Extracti Rhabarbari ſcrupu-
um ſemis, cum Syrupo de cinamomo q.
. fiant pilulæ N. vij. ſumſit ſaltim pilulas
res, quibus aluus aliquo modo aperta
uit; biduo poſt deglutiuit reſiduum &
xcreuit bilioſa ac pituitoſa ſufficienter,
omituſq; omninò ceſſauit. Reliquam
orrò curam dedicauimus cibo & potui
eficientibus vires, cui & Tragema addi-
di,

di, Viſcera corroborans, ℞. ſpecierum diarrhoden abbatis, incompletarum, ſcilicet ab aſaro ob vomitum, ſcrupulum vnum, Aromatici roſati inconpleti ſcrupulum ſemis, ſpodii ex cornu cerui vſto, ſcrupulum vnum, corallorum rubrorum præparatorum, ſeminis coriandri præparati ana ſrupulum ſemis, Panis ſaccharati biſcocti drachmas duas, Sacchari roſati tabulati. q. s. Fiat Tragea. Vſa eſt etiam toto illo tempore quo vinum reiecit Scuto ſtomachico tali. ℞. Cerati ſtomachici, Emplaſtri diaphenici Calidi ana Vnciam ſemis Gummi takamacæ drachmam vnam cum oleo maſtichino malaxetur & ducatur ſuper alutam, pro ſcuto ſtomachali. Tandem colophonidis loco præſcripſi potum ex hepar, meſeræum lienem aperientibus ſimplicibus, herbis, & radicibus. Cumq; Natura eſſet debiliſſima corpuſq; haud ita benè nutrietur, menſes, vtpote ſanguinis copioſi fœtus, prouocare nolui. Sed Rhabarbaro in ſubſtantia poſt trimeſtre iuſſi vti; cum iam corpus nutritum abundanter videretur, ſanguinemq; in maiori adeſſe copia, ita vt menſtruis ſpatiis poſſet expurgari, venam in tali iuſſi pertundere ac ſanguinem

detra-

[d]etrahere, à qua ſectione ſingulis menſi[b]us ritè purgatio proceſſit. Attamen o[c]tauo à ſectione venæ menſæ, finita pur[g]atione menſtrua incidit rurſum in ſan[g]uinis vomitum fœculenti & craſſi, ex [m]eſæreo eructati, ſine magna virium pro[ſt]ratione, vt ſuperiori anno, cui nihil a[l]iud quàm Rhabarbari puluerem cum [M]yrobalanis citrinis in vino exhibui, [q]uibus ſubiunxi refectoria ex cibo & [p]otu.

SCHOLION.

VIrginis huius vomitus, ob menſtrua ſuppreſſa minus noxius fuit ob aphoriſmum 32. lib. 5. Diuini noſtri Senis, [M]ulieri ſanguinem euomenti menſtruis [e]rumpentibus, ſolutio. Vomens ſiquidem [m]ulier, bonis naturæ rebus vomit, quam[u]is locus & Naturæ lege & euentu in[c]ommodus, at declinandum maius ex [d]uobus malis eſt. Menſtruus enim ſan[g]uis, cuius eſt non ſuperna, ſed infera per[c]epere ſępe mulierem præcipitat ad inte[r]itum, dum partes vitam conſeruantes [o]pprimit. Ita Natura oppreſſa onere, er[r]abunda menſes nonnunquam pellit ea [e]tiam per loca, quæ ſcopo minus inſeruiunt. *Duretus in Holl. 52.* *L. Mercatus de Mul. adf. 7.*

uiunt. Vbertas igitur ſanguinis, euacuationi deſtinata irritat Naturam, quæ errabunda in opere ad ventriculum & inteſtina ſuperiora ex meſenterii vaſis ſanguinem deponit, qui in ventriculum depoſitus excluditur vomitu. Salutaris verò eſt vomitus talis, iuxta aphoriſmum lib. 7. 37. Quicunq; ſanguinem vomunt, ſiquidem ſine febre, ſalutare: ſi verò cum febre, malum: curare autem frigidis ac adſtringentibus oportet. Itaq; & noſtræ ægræ vomitus ſalutaris fuit, quum caruiſſet febre; ſignificabat enim hunc ſanguinis vomitum, non ob vlcus, abſceſſum, inflammationem putredinemuè proceſſiſſe, ſed à Natura robuſta, cui vbertas ſanguinis onus fuit, & periculum minabatur. Saburra enim fuit, non floridus, nec vtilis ſanguis, quæ in meſenterii & pancreatis venis circa hepar hærebat, anxium ſpiritum reddens & coctionis opus impediens. Lipothomias verò cauſauit motus ad loca ſenſibilia fœculentæ materiæ, vt nigredo eius ſua caligine terrorem & timorem incuſſit, vt cum Hippocrate noſtro loquar, lib. d. morb. Virginum. Cura, vt videre fuit, ad hunc

uncaphoriſmum accommodaui ac me-
icamenta frigida & adſtringentia eſſe
olui. Videatur etiam Langius de caſu
mili 1. Epiſt. 40. Quid porrò illud fue-
t quod lobos hepatis referebat, inda-
andum. Certè portiones de hepatis pa-
enchymate deponi, aut reiici ſupervi-
ente homine vix credibile vt & R. So-
enander 6. ſect. conſ. 2. vult, quamuis
chenkius plura recenſeat exempla ex
Iatthęo de gradibus, Marcello Donato,
ulio Alexandrino, Montuo, Hercule
axonia. Caſpar Hoffmanus, ex vſu vi-
riolatorũ ait ſe vidiſſe fruſtulatim excre-
ũ hepar 5. Epiſt. Craton. 28. Mercurialis
n iiſdem Epiſtolis lib. 2. Epiſt. 8. vix fi-
em adhibet, cuius verba ſunt; Excerni "
ruſta ſubſtantiæ iecinoris mihi certè res "
reditu dura eſt, ſed quæ tamen & veterũ "
& recentium Medicorum clariſſimis te- "
timoniis confirmatur. Quod Natura "
es miras & nobis ignotas interdum ope- "
etur, facilè qui Medicinam faciunt, "
quotidiè explorant. Ego ſanè à iecore "
non ſemel vidi per aluum magnam ſan- "
guinis copiam eductam. Sed fieri poteſt, "
vt corroſa iecoris ſubſtantia, atq; in fur- "
furum formam redacta, vna cum ſangui- "

An lobi hepatis reſecti.

„ ne excludatur. Frusta verò maiora non-
„ nunquam videri, quàm vasorum per quę
„ transeunt amplitudo ferat, est sanè præ-
„ ter naturam & ἀδυνατώτατον, perinde ac
„ si camelum per acus foramen per-
„ transire quis dicat. Quæ Mercuria-
lis. Cui subscribere videtur Germaniæ
nostræ lumen, venerandus senex F. Plat-
terus p. m. lib. 3. obseruationum, dum
„ scribit. Opposui me omnibus, nec hepa-
„ tis, nec lienis substantiam vomitu fuisse
„ reiectum, ostendens non posse hæc visce-
„ ra, nisi extrema horum & ventriculi esset
„ corruptio, quod viuente homine fieri ne-
„ quiret, in Ventriculum peruenire. Nec
ego mihi imaginari possum frusta hæc &
lobos hos à substantia hepatis fuisse se-
cretos, & vomitu postea reiectos, cum
magni ac crassi fuerint, quos vasa illa quæ
ab hepate ad Ventriculos repunt, capere
non potuissent. Taceo, quod separatio
eorum sine putredine, nec hæc absq; fe-
bre fieri haud potuissent Grumi itaq; san-
guinis condensati fuerunt, & qualis do-
cet aptè Platterus Tract. 1. lib. 2. c. 14. vbi
scribit; Crassitiem sanguinis sæpiùs fuis-
se causam in cachecticis, quò minus men-
strua fluerent, ita vt instar corallorum al-
borum

orum & nigrorum ſanguinis quidam
rumi in ventre condenſati videantur.
crasſatum igitur ſanguinem, lobos hos
iſſe, planè adfirmo, qui in concauitate
iqua, à ſero derelictus, condenſatus po-
ùs, quàm putrefactus fuit. Qui copia
a preſſit Naturam, & ab adfluente ſan-
uine ſeroſo ſimul promotus ad ventri-
lum, vomitum talem cauſauit. Nec
ienus is à Naturâ huius virginis fuit, cui
ucoſus, & fibroſus ſanguis eſt, qualem
quenti añō reiecit, qui ita fibroſus fuit,
ſi membranis conglutinatus eſſet. Ab
emorrhoidibus internis maximè & ve-
s meſenterii ſanguinem in inteſtina de-
ni, ibiq; potius in grumum concreſce-
, quàm in pus verti notum eſt, haud ita-
e negabimus idem in ſuperioribus fieri
ſſe inteſtinis. Relinquo tamen aliorum
ntentias integras. Nam vt Reuſnerus
Willichii libro vrinarum c. 19. docet,
pus ſecedere ab hepate poteſt, etiam ca-
nculæ per vrinam & ſeceſſum: quam-
s non concludat illud, id ſine noxa fie-
Nobilis ſiquidem viſceris læſio, ſi-
detrimento eſſe nequit, quamuis ca-
exiam potius, quàm ſubitaneas mortes
ducat. Præterea puris ſubſtantia

mobilis, & humorosa est, lobi sanguini minus. Vomitu itaq; ac secessu de hepatis excerni substantia aliqui sine maxima noxa, & calamitosis symptomatibus vix mihi persuaderi patior, nec grumos hos lobos fuisse hepatis audacter & constanter adsero. Sectione venæ deniq; in talo post quinquemestre, sanguinem menstruum prouocare volui, quia sanguinem menstruum in corpore, sano superfluum humorem sciueram esse. Virginis autem nostræ corpus inadpotentia & parco Cibo absumtum repletione prius, quàm euacuatione opus habuit. Frustra enim euacuari tentatur absens.

CASV

CASVS SEPTIMVS.

BASILICÆ IN DEXtro brachio apertio ſpontanea in hydropico.

VIduus quidam annorum triginta ſex, honeſti generis, rei lautæ (cui præterita æſtate vxor ex hæmoptoica paſſione phthiſica, tandemq́; hydropica facta, mortua eſt) phthiſi, morbo à parentibus hæreditario, & hectica laborans, ob vitam minus temperantem, Lyæo ſæpiùs litans, ſimul in hydropem incidit, ita vt ſcrotum cum abdomine aqua repletum eſſet, domi itaq; ſe continuit, & à me hydroticis tàm in vino infuſis, quàm in potionibus dilutis purgatus, ita vt frequentioribus deiectionibus ſcrotum depletum eſſet, abdominis tumore remanente. Huic 17. Decembris anni 1621. baſilica brachij ſiniſtri aperta ſpontè fuit, ſanguis effluxit floridus, qui ſtatim concreuit, Chirurgus vix ob pulſationem arteriæ ſupprimere potuit, ſe-

quenti nocte rursus spontè adperta fluxit paululum, sed statim arte occlusa. Facies tum fuit icterica, superuixit aliquot septimanis, succubuit tandem dyspnœa, tussi, hydrope, exspirans circa finem Ianuarij 1622.

SCHOLION.

APertio basilicæ eo in loco, vti à chirurgis tunditur, rari quid est, in eo maximè cui vena tusa nunquam est. Natura sanè suppressa auxilium quæsiuit, at anceps & periculosum reperit; quod plus nocumenti quàm emolumenti dedit. Viscera enim labefactata, bonum sanguinẽ haud coquebant, vnde potiùs cacochymia & serum in abdominis spatio premebat naturam, quàm sanguis bonus & copiosus. Si diarrhea serum exclusisset, haud aberrasset. Error itaq; Naturæ in excretione sæpiùs damnum, quàm bonum causat.

CASVS

CASVS OCTAVVS.

VMBILICVS SANGVInem diu leviter sudans.

NOvella nobilis duodecim annorum, ab incunabulis habuit vmbilicũ qui sanguinis guttula leuiter indusium seu linteum proximum commacularet, sine vlla alia noxa, nisi quod color ei sit pallidior, Sanguinis verò ea paucitas est, vt nō transsudet super stratum etiam tenue linteum.

SCHOLION.

VMbilicum radicem fœtus in vtero hærentis esse, initiati philosophiæ & Medicinæ non negant. Est enim ille vasorum tàm naturalis quàm vitalis facultatis instar inuolucri, Victum & vitam fœtui ex vteri hepate per venas transfundens; cessante hoc opere, ligamentum in jam natis & adultis fit, & quidem vena fulcrum hepatis, arteriæ vesicam & arterias iliacas firmant. Dehiscit sed rariùs in hydro-

hydrope vena, aqua in hepate genita pe
eam vt effluat. Sanguinem verò transfu
dari rarissimum est, & in ligamentum
vmbilicarem venam nondum coaluisse
signum. Præter succum & Plantaginis
folia vmbilico admota, nolui medica-
mentum esse, certus, tractu temporis
dum omnia ligamenta & nerui in robu
abeunt, hoc symptoma cessaturum. Ne
falsus.

CASVS NONVS.

NATI MODO SANGVI-nem fundens largius vmbilicus & adulti ad hæmorrhagiam pronæ nares cum sugillatione.

PVer quidem sanguinem ob non ritè ligatum vmbilicum recens natus copiosum fudit: mater remotis fasciis infantem commaculatum videns, perterrita in febrem & phrenesin incidens vitam morti cessit; puer non dete-
rius

ius habens; hæmorrhagiæ narium dum adoleſcit maximè ſit obnoxius; ætatis nono copioſa fuit, vt adſtantibus terrori eſſet. Ideoque adhibitis refrigerantibus & ſanguinem ſiſtentibus medicinis, narium ſtilla deſijt, at fœces cum ſanguine fluenti & concreto prodiére, mixtæ, ſuggillataq́; ſeu maculæ ſanguineæ rubræ, poſt cœruleæ per cutim paſſim efflorué-re, in facie, pectore, dorſo, artubus, quæ tandem flavæ factæ diſparuére. Sequentibus annis, cum ſimilis hæmorrhagia ac ſuggillatio adeſſent, ſequebatur ſcabies: quæ dum curatur mundantibus ſanguinem & purgantibus corpus, promouetur hæmorrhagia. Quare vndecimo anno ætatis venam adperui commodè, teneram haud metuens ætatem.

SCHOLION.

VItæ Victuſq́ue, quæ in ſpiritu vitali ſanguineq́; figuntur via vmbilicus fœtus in vtero eſt, ſuperiori vt patuit ſcholio. At hoc excluſo onus; quare obſtetrices ſedulæ, intus repreſſo aliquo modo theſſauro adhuc contento in vmbilico, ligant ne quid pereat. Spiritus enim

&ali-

& alimonia est, quæ in vmbilico sunt infantis, intra corpus hæc recepta etiam debilem recreant infantem, cui cibus & spiritus per os nondum familiariter ingressa sunt. In vegeto, verèq; plethorico superflua plus noxæ quàm emolumenti adferent, cum superari coquendo non sint, sed doloris circa vmbilicum, dispnœæ, & anhelantis spiritus causa, itaq; si quid ibi residuum efflui sine noxa potest, nec verenda semper imbecillitas, aut mors, vt vult Bonaciolus, & Fabritius. Subscribit his noster casus; Effluuium enim, copiosum hoc sanguinis, matrem non filium sustulit. Nares porrò eius in crescente ætate circa æquinoctia sanguinem fudisse beneficio Naturæ fuisse factum credo. Sed quum copiosior, largior & præter modum frequentior esset, in hac tenella ætate & gracili corpore, sistentia & refrigerantia medicamenta & cibos exhibui. Libra enim Medicinali non fuit minor. Sic violentia humori facta, seroso, acri, tenui & impedito ne per nares fluat nimium, reliquias ad cutim deposuit, vnde maculæ illæ sugillationesq; ortæ sunt, quæ ob acrimoniam bilis in scabiem seu cutis vlcuscula scabiosa

Lud. Bonac. c. 8. C. Bauch. 1. Anat. 11. Mercat. lib. 4. adf. mul. c. 4. Paraeus de hominis gen. c. 17. c. 8. Cent 1. Obs. 52.

psa abiére, sanguinem deniq; emisi hac ate, gnarus ætatem non indicare sanguinis detractionem, sed signum esse virium, metiri quantum emittendum.

CASVS DECIMVS.

Vmbilicus IN ASCITIDE sponte apertus.

IVuenis quidam mechanicus Thobias Ruef nomine, asciticus in nosocomiũ nostrate, quod publicis Eleemosynis aget, receptus fuit, cui vmbilicus mirè mebat, hydromphalos dici meruisset, rtus pellucens, à remoto emplastro od chirurgus eo mané adposuit, apertus fuit, stagnauit statim serum sanguine ctum, copiosum, post clarum instar rvisiæ albæ, ad libras triginta circiter mensuras Augustanas quindecim. Videbatur æger sibi melius habere, ob spiritum liberiorem. Superimposito emplastro Diapalma & sitamentis lineis inhibi præcipitem fluxum aquæ reliquæ, æ tamen ea nocte abundanter transsudauit.

davit. Obstaculis manè remotis, aliæ effluxére mensuræ octo seu libræ sedecim. Ita vt intra biduum supra viginti quinq; Augustanas mensuras seri per vmbilicum fuderit. Exhibitis confortantibus hepar stomachum melius nō habuit, sed quinto ab effluxu die abdomen antea laxum & depletum quasi rursum inflatum renitebat & turgebat; vna cum vmbilici tumore, Copia seri magna ab hydrotico medicamine per alvum secessit, qua tamen tumor abdominis, & dolor in eo nec absumptus, nec mitigatus fuit; imò nec anodynis nec narcoticis ad minimū temporis spatium cessit. Non odie à recidiua, chirurgus ab ægro rogatus vmbilicum turgentem secuit, effluxére aliæ duodecim mensuræ, Vrina toto tempore decubitus crassa, rubra, pauca, sæpiùs sanguinea. Doloris in abdomine cessatio nulla, Sexta ab hac apertione expiravit.

SCHOLION.

VMbilicum aperiri in hydrope Forestus lib. decimo nono, Obs. 33. duobus exemplis docet, mulierum, quarum altera superstes mansit, cessit altera fatis: huic

ic ſerum rubrum inſtar loturæ car-
um effluxit, illi ſincerum.
Benivenius puerum introducit, cui a-
a ex vmbilico prorupit. c. 42. Marcel-
Donatus hiſtor. lib. 4. c. 21. plures ad-
nat hiſtorias, & ſubiungit, hinc colligi
ram eſſe Auicennæ ſententiam, recen-
tis ex mente antiquorum cap. de Aſ-
ide, quod aliquando aqua in abdomi-
accervata extra fluat, dilatatis venis ab
pate ad vmbilicum pertingentibus, per
as embrio in vtero materno nutrimen-
m ſuſcipit; non vt perperam Iacobus
Partibus interpretatur, per quas eva-
ari ſolet infantis vrina. Nam vas hoc
veſicam non ad hepar terminatur. At — *Bauch. Anat. 1. c. 11*
c hoc vas vrinam evacuat ex veſica,
m vrachus in homine impervius ſit,
am in fœtu, vnde nec per eum vrina in
n excluſo fluit, multò minus in hydro-
cis dehiſcit. Aliæ autem viæ ſunt ex
ibus fluit ſerum in hydropicis per vm- — *Bauch. l. c. & Platter. Tract. 3. c. 3.*
icum, vas ſcilicet illud quod ex caua
patis parte prodit & inter duas perito-
i membranas ad vmbilicum provenit,
excluſo fœtu ligamentum hominis eſt,
c dehiſcit, hoc dilatatur, hoc aquam
hepate eructat, imò & alias ſaburras.
Vidi

Puris per umbilicũ excretio.

Vidi enim in asthenodochio nostro cœlibis cuiusdam, quæ textoribus à con-suetis muneribus erat, vmbilicum eru-ctasse puris viridioris mensuram vnam & semis, id est, libras tres, fœtidi, ex quo non deterius habuit. Abdomen nunquam renitebat, paululum circa regionem vm-bilici dolebat, ab effluxo pure, cum ante de dolore illius loci non conquesta esset, sed de lenta quadam febricula & pigriti alvi, cui eccoproptica opposita sunt, quarum operatione hic fluxus, post flu-xum deopilativa ac mundativa dicta da-bantur, & rursus apertus vmbilicus plu puris fœtidi eructavit, mortua tandem. Cuius cadaver secare ob certas causa non licuit. Retinet etiam sæpiùs abdo-men serum copiosum, quod ex vmbilico fluit, & hoc vas minus est, quàm vt in i omne recipere possit; ideoq; sibi viam per peritoneum ad superficiem cutis vsq facit, colligiturq; sub cuticula, eamqu elevat in vesicam magnam, quod & in volucro vmbilici accidit, vt aqua reple-tum in vesicam attollatur. Per hanc viam ægro nostro Natura serum expurgavit quam imitari artificem Medicum A. Lau-rentius jubet; & sanè si natura eò vergit imi-

Aqua abdominis ad umbilicum vt veniat.

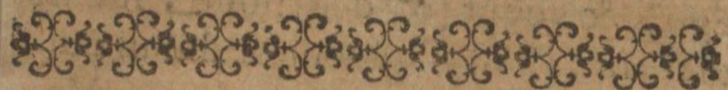
Paracenthesis an in vmbilico faciēda.

nitanda, quod in tinctore quodam, cui
mbilicus in vesicam sublatus fuit, egi; &
fluxit sat aquę, primò commodè tulit, at
uia viscerũ dispositio mala erat, ob nu-
er passam Gallicam luem, aliter ominari
ussus sum, subscripsit euentus. Rectè e-
im Conciliator ait, hac euacuatione se-
um quidem elici, non verò tenorem vis-
eribus restitui. Qui enim ab hydrope
orreptus est, ac superstes esse volet, bo-
is visceribus pręditus sit oportet, & con-
entis viribus, 2. Porrhet. 95. Licet enim
ulti seruati legantur in Schenkij obser-
ationibus, plurimos tamẽ mortuos ibi-
em reperies. Balduinus Ronseius Epistol.
Medicinal. 2. jubet serum exiens observa-
e; Loturæ carnium simile, spem sangui-
cationis bonæ omnem tollere. At lim-
idum, inodorum, viscera, labe aliqua in-
gni carere, indicat: fœtidum & subcru-
ntũ è contra. Idem Felix Platerus Tract.
c. 3. Nostri ægri Serum primum quod
fluxit subcruentum fuit, secundũ sub-
itrinum, reliquum, loturæ carnium si-
mile; & viscerum hoc erat labefactationis
diciũ, cui vrina rubra, pauca, sanguinea
ubscribebant. Cum enim hepar suũ offi-
ium non facit, vrinę cruentę sunt, aut ob
M impedi-

impedimentum facultatis hepatis aut ob alienationē sanguificæ facultatis, vt Duretus in c. 52. Hollerij docet. Doloris deniq; acerbi in abdomine, non distentio, sed corrosio fuit causa ab acri humore, maximè in recurrente morbo, vt docet D. Senex lib. de internis adfect. Quamdiu in superiori ventre aqua Interc⁹ extiterit, acutus dolor detinet. Cum verò ad inferiorem ventrem deuenerit, id melius habere videtur. Deinde progrediente tempore impleto ventre eadem quę prius patitur. Materia itaq; hæc acris corrumpit viscera, peritonæum, mesenteriū & quicquid in abdomine sensile etiam est, vnde à corrosione tali, acerbi hi dolores orti sunt, qui medicamentis nullis cedere voluerunt; cum & tot euacuationibus venter non depleretur, sed magis turgeret; certum signum viscera fissa fuisse. Itaq; aqua intercus, quæ curationi cessit, vbi recurrit spem tollit. aph. 460 Coäcarum. Cum grauis sit morbus, ex quo pauci euadunt. Internorum Adf. lib. Sectionē deniq; docet vel iuxta umbilicum, vel retro Ilia, lib. de Adfect. de qua re passim videri possunt practici.

Doloris causa.

DECAS

DECAS III.

CASVS PRIMVS.

THERIACÆ VSVS in hydrope.

VOCATVS ad quandam ægram quæ ex febre erratica incidit in hydropis ſpeciem anaſarcam dictam. Totum enim corpus inprimis abdomen, inſtar aſciticorum tumebat, vterum eam & adſtantes & Medicus ſibi planê perſuadebant gerere, pedes etiam tumidi fuére. Medicamentis variis agitata, decoctis ſudoriferis & purgantibus, at abſq; fructu; cum nullus mador, nedum ſudor ab vllo decocto ligni promotus ſit. Credidi purgantia ſudoriferis mixta impediiſſe. Itaq; remotis his, primò purgaui corpus infuſione Rhabarbari, Senæ, Agarici in aqua betulæ, cuius expreſſo Gummi laxatiui grana ſex adiecta eſſent, & correctionis ergò Syrupi de cinamomo drachmæ tres.

Egit & vomit ¦& deiectione suum officium. Post aliquot dies exhibui pulueris Gum̄i laxatiui grana vndecim, Manus Christi cum oleo cinamomi scrupulum semis misce, sumsit cum vino, à quo deiecit copiosum serum & pituitosam euomuit materiam. Purgato sic corpore, sudorem vsu Theriacæ promouere tentaui, cui addidi sulphuris olei guttulas aliquot: exhibui magnitudine iuglandis minoris, cum vino generoso. Vsus eius erat per plures noctes continuè, sub ingressum lecti. Nocte prima incaluit, ab ea corpus totum, altera madebat cutis, sequentibus noctibus corpus sudore totum difluxit copioso: tandem Natura absq; adminiculo huic operi huicque Euacuationi studuit, vt inde omnis tumor desineret. Venit verò sudor semper circa gallicinium. Purgaui semel adhuc quod in venis latitaret reliquum extracti Cucum. agrestis Scrupulo semis, Gummi laxatiui granis nouem, cum syrupo cinamomi formentur pilulæ, ne recidiuam pateretur. Et sic tota curatio feliciter intra tres septimanas absoluta fuit. Coronidis loco crocum Martis cum

hepaticis

hepaticis conseruis & speciebus, hepati robur vt adderetur, exhibui.

SCHOLION.

GVmmi laxatiuum plura habet nomina; aliis gummi gamandræ, aliis gummi gita dicitur. Reudenius Gummi de Peru à quibusdam vocari scribit, gũmi de Goa quidam nominarunt. Nullus tamen hactenus, quod sciam, hoc gummi ritè descripsit, quin ipse Reudenius in Epistola propria de eo ieiunus est: fallitur primò in solo natali, cum è noua India & regno Peru prouenire putet: illi verò qui Orientalem Indiam visitarunt ibi in vsu esse ad cacochymiam & inflationes corporis à diuturniori mora in mari adfirmant; vt Mercator Augustanus, qui diu Bantami vixit mihi coràm dixit. Ego sanè haud me falli puto, dum pro eo succo concreto habeo, qui est apud Carolum Clusium lib. 4. Exotericorum c. 8. & numero est vndecimus: cuius hæc sunt verba. Succum vndecimum, sic enim „ adpellandus potius videtur qàum resina, „ ad me mittebat anno à Christi Natiuitate „ sexcẽtesimo supra millesimum tertio, idẽ „ Petrus Garetus, ex Sinarum regno recens, „

Gummi laxatiuũ.

in epistola.

" vt scribebat, allatum, cum à Iacobo van
" Nek classis præfecto, tum ab aliis, qui ip-
" sum comitati fuerant. Erat autem val-
" dè purus, nullisq; sordibus infectus, fului
" coloris & paululum saliua vel aqua tin-
" ctus, prorsus flauo colore inficiebat. Illo
" vti incolas intelligebam ad aqueos hu-
" mores sine molestia euacuandum. Dosin
" verò esse à quindecim ad viginti grano-
" rum pondus. Initiò ob coloris adfini-
" tatem & facultatem, Aloës succum esse
" existimabam, propterea aliquantulum
" degustabam; nullam tamen amaritudi-
" nem deprehendebam, sed post temporis
" momentum magnam acrimoniam in
" gutture mihi excitabat, vt mihi suspicio-
" nem moueret Euphorbii succum esse pos-
" se; hunc autem succum Gittajemou
" adpellari dicebat Iacobus van Nek Clas-
" sis præfectus. Quæ Clusius. Omnia
" hæc in nostro gummi laxatiuo obseruan-
" tur.

Purum est, sordibus nullis infectum, coloris fului & saliua aquauè tinctum fla-
" uo colore, id est, sulphuris inficit. Con-
" cretum esse & arte quadam in vnum con-
" densari ipsa forma & substantia gummi
" edocent. Vtimur & nos in euacua-
tione

tione ſeroſi humoris: non tamen in ea, qua incolæ, doſi; nec mirum, ſumus etiam in vſu radicis chinæ, chinenſibus parciores. Colore aloën non adæquat, niſi ad extra, vbi color obſcurior eſt, inſipidum eſt, nec admodum acre, cum non mordentem ſed exiccantem guttur vim habeat. Placet & nomen Ghittaiemou, cum gallicum I. in ſono, G. pronuncietur, vnde facilè prodiit Gitta gummi. de Goa vocabatur, ideò quia à Ieſuitis Goâ Indiæ orientalis Auguſtam miſſum fuit. Gutta gamandra, fortè ob vocis ignorantiam. De Peru gummi falſo dicitur, vt ſupra oſtenſum; nec eſt gummi Anonymum ad Podagram, quia hoc occidentalis, illud orientalis Indiæ eſt, eodem Mercatore teſte, qui multis annis Bantami vixit, oſtenſum agnouit vires eius ad ſeroſos humores ducendos dixit, & gitta vocauit. Laxatiuum ego gummi communiter voco, adſuetum nomen gummi ne prætercam. Vires, quas hactenus obſeruare licuit, adſcribam. Euacuat ſine moleſtia ac torminibus, inprimis humores ſeroſos, ac bilioſos tenues; idq; citò, non diu moram in corpore trahens; ſupra & infra corpus diſturbat, eiiciendo

Gummi.

Vires.

vomitu, quæ in ventriculo ſunt, maximè craſſam & tenacem pituitam; deiectione verò cum ſero bilem purgat; & id characteriſmus coloris optimè depingit. Rariùs tamen alios ſuccos humoresve reſpicit, & ſaltim ex accidenti eos prolicit, ſi nimirum à ſero mouentur. Quare Reudenium miror, qui Medici Vinariæ cymbam Medicam ad quietis & felicitatis portum Gummi Gittæ vſu dirigi ſcribat. Cum vnius medicamenti vſus felicitatē nullam in arte pareat, multò minus quietem in animo & functione det. Siquidem rationalis Medicus, in vno experimento aut Medicamine vix acquieſcit, ſed in dextra adplicatione, quæ ex cognitione optima morbi & inuentione medicaminis conuenientis & congruentis prouenit. Aures enim adhuc vellicat D. Iacobi Zuingeri p. m. dictum verè aureum, coràm mihi & alio dicentis, Pādoram in cornu ſuo innumera ad ſingulos medicamenta morbos habere, quæ facilè expromi poſſint, at difficilius eſſe morbum cognoſcere, eiuſq; Idæam, vt in vno quoq; indiuiduo eſt obſeruare. Haud igitur omnibus morbis & temperamentis abſq; diſcrimine Gittaiemoú conuenit,

cum

cum & benigna Sena quibusdam caput offendat, Rhabarbarum sua siccitate officiat, ambo in multis adfectibus noceant. Præterea quibus facilem vomitum Natura negauit, iis & hoc gummi haud conueniet. Quare vt aut vomitum impedirem, aut stomacho adpropriatum magis redderem, exhibui patientis huius patri, hydropico sic correctum. ℞. Aquæ betulæ, Vncias tres, spiritus vitrioli gut. tres, in hac aqua acida infunde per noctē Rhabarbari electi drachmam vnam, manè leuiter coletur & exprimatur, in hac infusione colata dissolue Gummi laxatiui grana octo, syrupi de cinamomo drachmas tres, misce, fiat haustus; à quo materia crassa, tenax viscosaq; per vomitum reiecta fuit, ac serum copiosum deiectum, ita vt iam ab aliis derelictus, reuiuisceret. Fuit autem sæpiùs repetitus haustus hic, interdum addidi Brodium laxatiuum cybebarum ad Vnciam vnam & semis, ad grana nouem gumi laxatiui, & tunc nil vomuit, solùm deiecit Serum copiosum ad ventris vsq; depletionem, quibus subiunxi roborantia hepar, & sic DEVS plures adiecit annos vitæ eius. Soleo & aliter exhibere, *Correctio.*

modò in puluere, cum vino odorato, maluatico, aqua acetosæ, aut cum conserua rosarum pallidarum, quibus addo spiritum vitrioli; aut cum tabulis manus christi cum oleo cinamomi. Modò conficio tabulam cum saccharo in aqua acetosæ dissoluto, quam inungo oleo cinamomi; modò cum lenienti aliquo syrupo aut brodio, cum quibus multum agit, magisq; deiicit, exhibeo: rariùs cum selectiuè purgantib9 excepto Rhabarbaro, Sena, infusis: in forma pilulari parum agere manifestè deprehendi. Corrigentia eius sunt spiritus vitrioli, quod & D. Minderer obseruauit, oleum cinamomi, eius aqua & syrupus. Quamuis nec hæc impedire eiectionem materiæ hærentis in primis viis per vomitum semper possint.

Corrigentia.

Dosis.

Dosis nobis non est ea, quæ incolis Sinarum regioni, sed multò minor, nimirum à granis quatuor, ad tredicim usq;. Memini me granis quatuor cum drachmis duabus syrupi de cinamomo in hydropico sine molestia, sine torminibus, absq; lipothomia, sine vomitu, dicam ne propter vitrioli spiritum, cuius guttam vnam addidi, aut propter pauca grana gummi hæreo, euacuasse mensuram vnam seri

aut

aut paulò plus felicissimè. Ad plura grana non licuit: ob summam debilitatem, assurgere. Pueris annorum quatuor in asthmate grana tria in oxymelite exhibui, & pituita stertorem hactenus causans reiecta fuit, nec alia nisi vomitus molestia adfuit. Consueta dosis in hydropicis fuit grana nouem & vndecim, nisi admodum robustus sit æger, quæ cum aqua betulæ & syrupi domestici ã. ℥ij. exhibeo, sæpius cum solo syrupo de ciñamomo ad drachmas duas. In febre tertiana Gummi grana octo, plus minusvè, cum syrupi rosati laxatiui vncia vna semis, & aquæ endiuiæ quantum sufficit, offero. In ictero gummi grana sex addo Rhabarbari drachmæ vni, facio irrorari aqua ciñamomi, & propino aut in vino absinthii aut aqua acetosæ, vel alia cichoracea; Et vt pituita abstersa eiiciatur cum aliis serosis & biliosis humoribus gummi grana octo vel nouem cum tartari cristalli: cremore, & lenitiuo aliquo iungo. Cothurnum haud omnibus pedibus aptum hactenus credidi, sed vt pluribus accommodari posset, procuraui. Cuius autem arboris, fruticisuè, herbæ, aut fructus succus sit, nemo quod scio ha-
ctenus

ctenus patefecit, quos, etiam magnos Medicos, de hac re consului, tacuére; Clusius ipse silet. Materialista quidam nostrâs Lathiridis Indicæ succum esse credidit; quum & nostræ baccæ vomitum causent. Clusius succum Euphorbii putauit, at ardor Euphorbii non est in gummi; nec vlla suspicio de Antimonio esse debet, cum purus sit. Et hæc sunt quę de hoc gummi annis his sedecim, quibus eius vsus apud nos est, obseruaui.

Theriaca an prosit in hydrope.

Theriacam verò quare exhibuerim, & qua vi profuerit, subiiciam. Ne quis putet, vt quidam solebat, me sine autoritate & ratione eam hîc exhibuisse. Videbit H. Stapedium, veterem Theriacam in hydrope exhibuisse, 6. Consil Scholzij 77. Brüelum in curatione hydropis, Casparum Peucerum c. 16. de curat. Morb. p. 552. qui Mithridatium, Theriacam, Electuarium è baccis lauri in Anasarca laudat, Augustani nos in Dispensatorio in scholio ad Theriacam eam cum asari decocto Anasarcæ & hydropi prodesse, dicimus. Subscribit carmen, in quo aquoso ab Andromacho morbo dedicatur.

Inua-

Inuadit quoties hydrops mala corpora, liuor
Inficit, hac fies liber ab Antidoto.

Frequens est medicamentum in senibus & iuuenib⁹ in asthenodochio Eleemosynario Augustæ in anasarca & inflatione à cacochymia, quæ ex nimio aquæ frigidæ potu, aut ceruisiæ albæ contracta est. Hoc anno profuit & iis qui post diuturnas diarrheas inciderunt in hydropes. In tympanitide etiam multum conduxit, maximè si euacuantium vsus ritè præmissus fuit. Datur interdum cum vino sublimato, cuius hæc est descriptio. ℞. Spiritus vini destillati & rectificati Mensuram semis, seu Vncias sedecim, Theriacæ Andromachi veteris Vncias quatuor, vel plus, agitando sæpiùs, donec tinctura quædam in vino est. Hoc repetitur singulis diebus, vt vis eius in vini spiritum hac commotione descendat. Datur cochleare vnum noctu dormiturienti & manè euigilanti; in refrigeratis, inflatis, & qui dyspepsia, Anasarca, Ascitide & Tympanitide laborant. Sed scias decumbere hîc vtplurimum pauperes, & quos diæta mala & humida, aër subterraneus, qualem textores in cauernis suis subterraneis

Nuper addidi aliquot Vncias spiritus iuniperi, cum maiori fructu.

raneis

Quid sudorem in Theriaca moueat.

raneis sentiunt pessumdedit. Sudorem Tidicæus Theriacam mouere scribit, quia calorem viscerum fouit, & œconomiam eorundem labefactatam refocillat, digestionem iuuat & flatus discutit. Adscribit diaphoresin autem primariò trochiscis viperinis. Uerum mouet & mithridatium sudorem, quod his trochiscis caret. Erit itaq; alia quædam vis, quæ diaphoresin hanc producit. Platerus noster, verus Germaniæ Æsculapius, communis multorum Germaniæ medicorum præceptor & promotor, qui addictus opinionibus nullis, suas ex media produxit praxi, narcotica etiam simplicia in Ascitide exhibuit ad sudores mouendum, vt videre est libro Obseruat: 3. p. 594 vbi drachmas sex syrupi de papauere cum aliis, vt sudores vehementius mouerentur exhibuit; & subiungit, experientia compertum Narcotica sudores prouocare, quo nomine & antidota opiata, vt Theriacam & Mithridatium sudores mouere alibi ostendimus, quæ Platterus, qui in sequentibus scribit: Unde versus dilucu-lum vehementer sudauit. Et pag. 682. Antidotis illis Narcoticis, si admistione narcotica ipsorum vis augeatur, exhibitis,

Narcoticorum vis ad sudandū.

tis, euenire ſolet, vt ſudores copioſiores ſpontè erumpant, Theriacamq́; & Mithridatium, opio dempto ſudores minimè mouére alibi docuimus, idq́; euentus docuit. In lib. 3. Praxeos Tractatu. 2. c. 13. Sudores mouere Narcotica, alibi ſe oſtēdiſſe ſcribit; eodem libro c. 2. in cura Hecticæ, Narcotica minimé frigida eſſe & potius corpus inde incaleſcere, alibi oſtendimus, Quod non memini me legiſſe, niſi ibi iñuat, vbi de temulentiæ cauſis loquitur lib. 1. c. 3. recordor quidem me in conuerſatione priuata & publica ſæpi⁹ repetitam hanc opinionem audiuiſſe, at quomodo fulcirit haud ſcio. Ex quibus manifeſtum ſudores moueri à Narcoticis velle Platterum, vnde in cura luis venereæ Narcotica commiſcet, in primis Theriacā decoctis ſudoriferis, Conciliare enim ſopiendo dolores ſomnum & ſudores promouere, vt exemplum habemus in obſeruationibus eius p. 682; non itaque Theriaca & alia opiata diaphoretica ſunt ob commixta ac ſociata copioſè calida, ſed ob narcotica. Nam & ſyrupum de papauere ad drachmas ſex, cum Rob Ebuli & ſambuci ana Unciam vnam, ſpiritus Iuniperi drachmas ſex miſtum in

Electua-

Electuarium, ſudores verſus diluculum mouiſſe, ſi æger inſtar nucis moſchatæ quatuor vel quinq; horis poſt cœnã de eo ſumſiſſet, ſcribit. Et addit his Antidotis vim diaphoreticam augeri, ſi aucta ſunt à narcoticis. Videbitur autem abſurdiſſima hęc opinio iis, qui narcoſin à frigiditate quarti gradus prouenire ſibi perſuadent. Proprium ſiquidem Diaphoreticorum eſt calida eſſe; cum caloris ſit attenuare, digerere, rarefacere, vnde ſudor.

Cuius qualitatis narcotica.

At opij amaritudo, teter & feriens nares odor, pruritus ab eius ſumptione in cute, algorem negabunt in quarto gradu. Delirium, oculorum rubor, iactatio corporis ab vſu Hyosquiami ſuntne fœtus frigoris? ipſum animi deliquium, tremor, pruritus, motus conuulſiui, malignitatis teſtes firmiſſimi. Summus ardor & ferè intollerabilis qui vniuerſam corporis ſuperficiem adurit ab vſu Mandragoræ oris etiam ariditas & linguæ, æſtum potiùs quàm frigus edocent. Imaginaria igitur Narcoticorum potius erit frigiditas. Ipſe vini Spiritus, nulli ſanæ menti dicetur frigidus, ac hic balbutiem, ſoporem & narcoſin inducit. Frigidiora hyoſquiamo

Frigida nõ eſſe.

quiamo

quiamo plura sunt, vt semperuiuum maius &c. hæc nullam inferunt narcosin, etiam in quanto maiori multo, quàm Narcotica exhibita. Sin verò ideò negas eã inferre, quia illorum frigiditas in substantia aquea hæret, ex qua vapores copiosi ad cerebrum non eleuantur. At ex humidis plus vaporum, quàm ex siccis eleuatur. Narcotica quin exigua mole exhibentur, vnde ex eis vapores copiosi esse nequeunt, & quod effluuium ex opio est, graue illud odoratu est. Odorata autem & quæcunq; odorem spirant, calorem habent. Fumi igitur & halitus ex narcoticis prodibunt, qui magis participabunt de Natura Aëris, qui non frigidus, sed calidus & humidus est. Quod optimè docet odor opii, effluuium Mandragoræ, quod etiam ab extra somnum Lemnio conciliauit, videatur cap. 2. herb. Biblicarum eiusdem. Huc fortasse chymici respexere, dum Narcotica sulphuris fœtidi beneficio talia dixerunt. Sapor opii amarus acrisq́;, qui linguam & palatum exulcerat etiam leui mora, odorq́; grauis Matthiolum mouerunt, vt calidissimum dixisset, ni maiorum autoritas eum à vero abduxisset. ADEO INHÆRET ANI-

Natura euaporationum ex Narcoticis

-mis Nostris Antiqvitati Reverentia. At ego superioribu motus argumentis, & firmatus autorita te præceptoris, imaginariam illam frig ditatẽ vanam iudico, quæ & à calidissim illis, qualia Euphorbium, castorium, Py rethrum, piper, Zedoaria &c. sunt, co rigentibus aut frangeretur aut pessunda retur. Spiritus Vini, quo fortissimo, a narcoticorum essentiam extrahendam vtuntur, quem aromatibus calidis alte rãt, elicit quidam narcoticam illam vin at eam non frigidam. Itaq; minima illa dosis, & exigua moles qua exhibentur narcotica, actio porrò illa multa, effica ac valida, aliam quàm frigidam faculta narcosin introducere, & peculiarem, lon geq; à frigiditate alienam virtutem esse demonstrant. Sed quæ hæc Idiosyncra sia sit, non musti, non fermentantis Ce uisiæ natura exprimit, quæ in cellis diu tius morantes attonitos reddit. Hæc e nim vaporum copia id faciunt, illa in ex gua mole, paucum effumantis materi halitum ferunt. Collimabit propiu ad spiritus vini naturam, quæ vi non co pia, soporem & stuporem quendam tan menti quàm corpori adfert. Est ea in

Narcoticorum à frigida aliena facultas.

vin

vino illud quod ſomnum cauſat & temulentiam, hinc aquoſa vina innoxius bibũtur, & acida fortioribus minus inebriant. An verò hæc vis narcotica talis ſit, quæ animales ſpiritus in cerebro diſſipet, quęqui poſſet? Vapores enim & fumi à vino in cerebrum ſublati nõ refrigerando & humectando, ſed calefaciendo & ſpiritus rarefaciendo vel diſſipandò ſopores cauſant. Quod calor externus, aut ſolis, aut hypocauſti aut anni temporis edocent, quæ in ſomnum cerebrum non aliter ac motus externus ſeu labor multus prolicitat. Labor autem ſomnum cauſat ideò, quia in labore multi vires à principio neruorum, id eſt, cerebro defluxere, vnde inanitum cerebrum ſui refectionem quærens ſomnum inducit. Ita & ſpiritus à calore externo diſſipati ſui reſtaurationem, quæ in ſomno fit, ſattagunt. Ex meraco vino delirium & vigiliæ, non ob ſpirituum diſſipationem, ſed ex eorum accenſione & calefactione prouenit. Cui accedit naturalis quædam craſis cerebri & ſpirituum, ob quam facilè inflammantur; idem & in febribus accidit, quando acres fumi febrilis fomitis ad cerebrum ablegantur, qui cere-

Somnus Vndè.

A Labore.

Vinum Vt Vigiliæ cauſet.

brum vellicant, ſpiritus accendunt, ſubtiliant, agilioreſq́; reddunt, vnde Vigiliæ & delirium. Si verò vapores pauciores, minus acres à febrium fomite ad cerebrũ ablegantur, coma potius ſoporq́; fit, quia eis ſpiritus incraſſeſcunt, coëunt ac pauciores fiunt. Idem etiam videmus in vſu narcoticorum fieri. Conuenienti enim quanto ſoporem, indecenti, vigilias, inquietudines cauſant. Demulcent ſiquidẽ narcotica ritè exhibita vim naturalem expulſoriam nervoſi generis, ita vt ea quieta, retentrix operetur, quæ coctioni maxime inſeruit, qualis in ſomno fit in cerebro actio Quæ è contrà ab acribus & quæ inimicitias iurarunt ſenſibus perpetuas excitatur ita fortiter, vt retentrix ab opere ſeuocetur, & expultricis œſtro cedere cogatur, quod fit ſi aut maiori adſunt copia, qua & narcotica nocent, & infeſtant ſenſiteria, vel quando occulta quædam craſis cerebri & nervoſarum partium eorum vim in nulla doſi ferre poteſt. Monialis enim quædam Epileptica, & quædam alia nephritica, à decenti Laudani opiati vſu in vigilias, deliria, & inquietudinem inciderunt. Eadem enim Narcoticorũ operatio eſt, quæ vini;
quod

quod vt à homine bibitur, ita & vigilias, ſoporem, deliria, affabilitatem, ploratus, cachiños, agilitatem, ſegnitiem, ferociã, beneuolentiam, comitatem, ruſticitatem &c. cauſat, quod & maſlac orientalium & bella donna Italorum edocent, quæ pro vt præparantur aut adſumuntur agunt. Noli porrò credere vim ſtupefaciendi Narcoticorum me calori adſcribere, qui noui calida eam impedire, ſed vi alicui PECVLIARI quæ in eis latitat, quæ in multo quanto ſpiritui animali & neruoſo generi bellum intentat; in pauco eis prodeſt, inſtar antidoti eos demulcens, vt coadunati reſarciantur & refocillentur, qui modi à dolore prouocati & ex cerebro eliciti, à facultate expultrice vi protruſi, delaſſati ac defatigati, debiles & conſumti ſunt; vnde evigilant alacriores & vegetiores illi, quibus ſomnus in maximis doloribus à narcoticis conciliatus fuit, ita vt Natura debilis à dolorib. ſeſe aliquo modo recolligiſſe videatur, vt aptè pronunciauit F. Platterus Tract. 2. p. 618. Quid igitur miri, ſi ea quæ ſpiritus coadunant, reſarciunt, vires refocillant, concoctionem promouent, qualia ſunt Narcotica ritè exhibita, in

Narcotica vis vnde?

quiete somni, ex accidenti sudorem mouent, dum nempe calor fortior in somno ab interno ad extra comitibus spiritibus & sanguine serum secum ad cutim rapit & per poros eius diffundit: cum quo & maligni vapores rapiuntur, & à roborante facultate Antidoti in quo Narcotica sunt natiui spiritus reficiuntur, & pellente eius vi maligni eiiciuntur, vt vult Theodorus Zwingerus in Epist. Cratonianis 20. lib 1. Concludo itaq; Narcotica somnum non refrigerando inducere, sed acres euaporationes spirituali sua facultate figere & eorum motum impedire, antipathia quadam pellere, & inconuenienti dosi per quandam sympathiam neruosum genus demulcere, retentricem eius excitare, expultricem consopire, ita vt cerebrum, ab hoste vellicante & infestante liberum, sentiens inanitionem spirituum ac sui defatigationem, ob demissos ad dolentes partes spiritus, colligat se & humiditate sua ab hepate per sanguinē missa fruatur, qua vti lacessitum à doloribus nequiuit, & ita animali facultati somnum naturalem inducit; quæ sunt Galeni de somno verba, Lib. de causis symptomatum. Fit igitur vnio & refectio in somno

somno & quiete, quam Narcotica faciũt, „
spirituum animalium. At sudor fità natu- „
rali vi, quæ in somno æquè suos spiritus
ac animales resarcit, quem promouet co-
ctio decens tum ventriculi, tum hepatis,
qua absoluta, calor ad extra fertur & di-
stributioni inuigilat, secumq; rapit icho-
res quos per cutim fundit. Actiones has
comites narcoticorum calidi illi & sto-
machici iuuant, ipsaq; Natura narcoti-
corum calida procurat, vt superius ostẽ-
sum satis ex Plattero & aliis rationibus.
Videntur autem sociata narcoticis medi-
camẽta stomachi potiùs causa, flatibus vt
opponantur, aut tetrum vt odorem cor-
rigant, aut saporem amarum emendent
addita esse; quàm vt calore frigus narco-
ticorum frænent. Cuius opinionis e-
tiam F. Platterus est, c. 13. Tract. 2. pra-
xis. Qui magis laborandum putat de
apta permistione ingredientium cum o-
pio vt lotum per totum commixtum sit,
quàm de admixtione multorum calido-
rum, nisi fiat ob causas modò enarratas.
Sic in Pilulis suis narcoticis minus sapo-
rem respicit & tantum addit piper ob ven-
triculum, crocum cordis gratia, castoreũ
cerebri aut vteri causa, cum integræ de-

Sudorem vt Narcotica moueant.

Corrigentia.

narcoticæ qualia.

Platterus vt narcotica corrigat.

glutiantur. In electuario & has partes respicit, & simul corrigit saporem & odorem, speciebus diambræ, vel diamoscha, Aromatici moschati, ciñamomo, santalo rubeo, oleo cariophyllorũ, cinnamomi &c. In tabulis addit moschũ. Quæ omnia & cordialia & stomachica sunt, amica Naturæ, quam sibi conciliãt, & cum opio familiari societate iungere student. Diluit opium in vino maluatico semper, aut in vini spiritu aut liquore, vt videre est loco citato. Philonium Mesuæi & Romanum eodem modo correctum est, & plané secundum hunc scopũ. Adsunt siquidem stomachica, flatus discutientia, odoris & saporis corrigentia; qualia sunt, Zedoaria, semen dauci, feniculi &c. quæ flatus discutiunt; Euphorbium pyrethrum crassam materiam incidunt; Piper stomachicum est, crocus, Xylocasia cardiaca, myrrha putredini resistit, Castoreum cæphalicum est, hystericum, carminatiuum, Nardus & ciñamomum præter hæc grauem emendant odorem. Quæ omnia dolor Colicus indicat. Ingrediuntur itaq; indicata à morbo eiusq; causa; non à basi compositionis, quod est opium, requiruntur, qualitatem frigidam

Philonia

frigidam ſuam vt emendent, quum correctio frigoris nulla exoptetur. Sic videmus Philonium Perſicum ad fluxum ſanguinis imoderatum deſcriptum eſſe, quare adiunxerunt multa adſtringentia narcoticis, Idem & in Requie Nicolai obſeruatum eſſe patet: ad vigilias enim, quæ à calore febrili, & ad dolores ex ardore, deſtinata eſt, non corrigitur illa multis calidis, niſi ſtomachicis, Nuce moſchata, Zinzibere, ciñamomo &c. ſed recipit plura frigida, vt ſemen papaueris albi, Scariolæ, lacturæ, portulacæ, pſyllii, roſæ, violæ, quæ omnia febris æſtui oppoſita ſunt; quædam etiam febrilis cauſæ focum vt hepar reſpiciunt, vt ſpodium, ſantala. Certè horum præſentia opus haud fuiſſet, ſi narcotica frigida eſſent gradu quarto. Sed ad Laudana Neotericorum ſi reſpicimus, odoris ſaporiſq; gratia commixta eſſe multa, vt ſunt Moſchus, Ambræ, Diambræ ſpecies: ſtomachica & cordialia præter hæc pauca, vt crocus, margaritæ, coralli: ſuccinum, ambra moſchus ob caput ingrediuntur. Mumia cui inſeruiat neſcio, Theodorus Zvvingerus de mumia ſe non multum laborare ſcribit. Abominandum ſanè bar-

Philonium Perſicum.

Requies Nicolai.

Laudana opiata.

Mumia medica.

mentum abominandum. barbarorum carne tabida &aloë, myrrha commista, aut pice & asphalato cõpacta Christianos ægros cogere vesci, cum linteamina sæpè ita compacta viderim, vt verear ne & hæc ab avara pharmacopeorum manu medicamẽtis im̃isceantur. Sic mihi ad luxũ multa addita esse videntur, vt unicornu, Os de corde cerui, margaritæ & si quæ sunt alia prætiosa, otiosa magis, in his compositionibus, quàm negotiosa, ne laudabilis effectus fiat sine nummorum multorum profusione. Sunt enim quidam Medici eius demẽtię, vt si prætiosa etiam cum iuditio negligãt, magnum famæ naufragium se fecisse putent, principibus digna in curando se medicamenta præscribere fabulantes, qui absq; dubio melius & citiùs curassent, si pro Indicante rusticalia præscripsissent. Vt verò Laudanorum vrbis nostræ etiam nota sit descriptio, quam correctiorem illâ, quæ est in Dispensatorio, dicimus, eam subiicio. ℞. Opii mundi Vncias duas, Succi radicis hyosquiami, Vnciam vnã. Mumiæ veræ, vnciam semis, Adfundatur vini spiritus rectificatus tantum vt digitis tribus supernatet, sæpiùs in die agitando, sic fermentent diebus quindecim,

cim, poſt lento igne euocetur ſpiritus vini, vt remaneat in fundo vaſis craſſamentum: poſt ℞. Specierum diambræ Vncias duas, ex his para tincturam cum ſpiritu vini ſimplici, cuius ſeparatæ tertia pars craſſamento adfundatur, digerantur ſimul vſq; dum grauis odor opii expirat, quod ante ſex ſeptimanas vix continget, ſemper interim agitata, paulatim inſpiſſentur, ſpiritui vini expiranti paulatim miſce corallorum rubrorum, præparatorum, ſuccini albi præparati ana drachmam ſemis, croci ſcrupulum vnum; Sic remoueantur ex loco calido in frigidum & macerentur triduo, adiiciendo ſucceſſiuè tincturam ſpecierum diambræ, & euocando paulatimq́; exiccando materiam: huius medietati adde Moſchi grana quinq; Ambræ grana quatuor, vnicornu, quod tamen quidam non ineptè omittunt, Scrupulum ſemis. Alteram partem reſerua cum ſolo monocerte (ſi vis nugis nil demere) ſine moſcho & ambra pro mulieribus. Solers hæc compoſitio docet emēdare tetrum opii odorem ſociando benè odorata, & digerendo euaporatione quæ fœtent. Familiaris præſtantiſſimis Medicis noſtratibus,

olim

olim maximè Iohañi Vdalrico Rumlero, cuius memoria ſit inter benedictos. Præparant & alii ſine ſpeciebus diambræ. ℞. Opii, Caſtorei, croci, ana partes æquales, extrahantur cum ſuff. quantitate Spiritus vini rectificati, vinum per balneum abſtrahatur, remanebit in fundo eſſentia. Huius ℞. eſſentiæ Vncias duas adde corallorum rubror. ſolutorum, Margaritarum ſolutarum, ana drachmam vnam, ſuccini albiſſimi, oſſis de corde cerui ana ſcrupulum vnum, Vnicornu ſcrupulum ſemis, Moſchi grana quatuor, Ambræ grana ſex, reducantur ad debitam conſiſtentiam. Et hic autor quia in pilulis exhibet non multum de correctione odoris opii laborat. Certè ſolertes & ingenioſæ ſunt compoſitiones, ſed ſi veterum penitius introſpicimus, eos videmus compoſuiſſe Narcotica diuerſa, quæ & dolores, & morbum & cauſam ſimul ablegarent, ob ſocia ingredientia, vt Philonium Romanum Colicæ, Confectionem Archigenis, fluxui ſanguinis in hæmoptoica paſſione, & hyſtericis euaporationibus dedicarunt; vt & ſuperius de aliis locuti ſumus narcoticis compoſitionibus. Neoterici videntur magis luxui ſtudere,

cludere, quàm causam simul indicantem
& morbum ipsum cum dolore respicere,
id quod veteres maximè collimarunt:
non calida opio iungentes tanquam cor-
rigentia frigiditatem, sed quia morbus
eiusq; causa requirebant talia, quæ vel at-
tenuando crassa, incidendo viscida, dis-
cutiendo flatulenta, cum narcoticis ope-
rarētur. Neglexere vbiq; pretiosa, excepto
Philonio persico, in quo Margaritæ & Le-
mnia adest terra; at superius dictum illud
Philoniũ hęmorrhagię dedicatũ esse. Ma-
gnatibus fortè qui primò descripsit, Lau-
danum adoptauit quos putauit sine sum-
ptu curandos non esse, quosq; sciuit fide-
le cornibus illis monocerotis fictis, cum i-
dem spodio aliquo fossili præstari possit.
Aut fastuosus quidam Ambrax, cui præ-
tiosa vendibilia non erant; quiq; nefas
putarat absq, defraudatione aut saltim
emunctione pecuniæ ægrũ mori aut cu-
rari. De vino porrò quid dicemus, estne
illud opii correctiuũ, aut eius menstruũ?
Illud quum stuporem propria sua vi in-
ducat haud erit, vt exemplo Spiritus Vini
Platerus Tractatu 1. p. 66. edocet: quin
rigorem acquirit à vino forti aut tali spi-
ritu narcoticum, vt videre est in opera-
tione

Plinius de his loquens compositionibus auaritia commenta vocat. 22. lib. Nat. hist.

Vinum an opii correctiuum.

tione cicutæ, quæ in vino pota toxicum eſt irremediabile, Dod. Hiſt. ſtirpium pemptade 3. lib. 4. Menſtruum igitur erit, ob analogiam quam habet cum narcoticis, quum humor ſit congener, aptus, familiaris, conueniens, quo elici vis narcotica poteſt, imò acui. Elicit citò, quia tenuitate permeabile eſt, facilius caput petit ac genus neruorum ſic elicita narcoſis, quia via vino familiaris eſt. Quem, qui imprægnant ſpeciebus diambræ, ſi ob odorem ſaporemq; faciunt, benè, ſi ob luxum malè. Prodeſt enim vinum generoſum, heterogeniis omnibus vacuum ſuperbibitum ſaltim, cum ſpiritus frigidos calefaciendo excitet, calorem ventriculi ad coctionem incitet, ipſoſq; ſpiritus ſuo corpore reſarciat & vim narcoticam in omnibus adiuuet. Vinum igitur generoſum, eiuſq; ſpiritus prolicitator virium narcoticorum eſt, acuens eorum vim, & in ſtupefaciendo ſimul operans, optimum vehiculum omnium medicamentorum ad genus neruoſum. Platt. Tract. 1. p. 371. At vini & narcoticorum ſi quod eſt virus, corrigit ac debilitat acetum, teſte Plattero Tract. 1. p. 67; & alii, Quercetanus Dogmat. Pharmac.

Alias eſt remedium omniũ venenoſorum medicamẽtor. Galeot. lib. de doctrin. promiſcu. c. 10.

Galeotus lib. de Doctrin. promiſcua vino theriacam exhiberi putat ideo, quia vinum calida refrigeret, algida calefaciat, humida ſiccet & ſicca hũectet, quae etiam Theriaca facit. c. 4.

mac. &c. c. 24. ait in Aceto tam vulgari, quàm montano, in ſucco acidulo limonum, ſimilibuſq; quæ vim & proprietatem vitriolatam participant, conſiſtere veram Opii correctionem, at menſtruum eſſe non ait. Et hæc de Narcoticis ſuccinctè. Ex quibus patet Theriacam beneficio opii validius cum Trochiſcis viperinis ſudores mouére, cuius gratia & Mithridatium, cui Trochiſci viperini non ſunt, ſudores proiicit. Oleum ſulphuris Theriacæ addidi ob diſpnœam, & dyſuriam, ad quæ ſulphuris oleum maximè vt diaphoreticum & diureticum prædicatur. Antequam hoc ſcholion ſatis longum concludam, ad illud quæſitum reſpondebo, quare ſudorifera purgantibus mixta inualida fuiſſe dixerim. Sudoris & alvinæ purgationis materias indicationes habere contrarias vulgare eſt; quum per aluum craſſa, & vtplurimum primæ & ſecundæ coctionis excrementa, per ſudores tenuia & ſecundæ ac tertiæ coctionis excrementa euacuari debeant, quamuis illa ſine ſero immorigera ſint. Pręterea motus ſunt contrarii actioneſq;, in ſudore motus fit à centro ad circumferentiam materiæ peccantis, in purgatione ad ab-

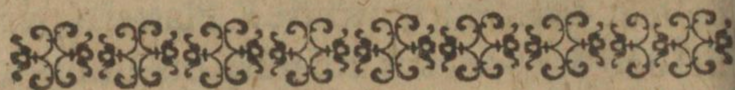
Acetum correctiuũ virus narcoticorum.

An Sudorifera & purgantia miſcenda.

ad abdomen à circumferentia tanquam ad centrum mouetur. Quin sudorifera attenuando, fundendo, propellendo agunt; purgantia aluum, abstergendo, stimulando, attrahendo operantur. Contrarias igitur vides operationes & indicationes. Præterea quod sudorem indicat, in habitu corporis iuxta cutim in venoso hæret genere: quod purgationem, in primis viis iuxta aluum intestina, meseræum, ac portæ venam. Quare haud mirum, Natura, ab ambobus iunctis stimulata ac irritata, si nulli effectum dat lætum, sed fortiori sequitur & obediens est. Sunt tamen multa decocta sudorifera in vsu, quibus purgantia pharmaca miscentur, de quibus prædicatur ab autoribus felix successus. Sicq; miscentur decoctis lignorum Folia senæ, Agaricus, Rhabarbarum, Hermodactyli, veratrum, Coloquinthis; quod ita Marquardus excusat, Licet soluentia alterantibus non sint
" miscenda, & propterea quidam damnăt,
" si solutiua simul vsurpantur: tamen quia
" fit interdum vt ab intemperie nondum o-
" mnino victa praui humores gignantur,
" quos euacuare debem⁹, ideò laudo si ad-
" ministrentur aliquando solutiua, non
quidem

quidem quotidiè, sed vel omni quarta,
tertia vel quinta die, quamvis & illud suc-
cedere multoties viderim. At hæc loca
habent circa initium teste F. Plattero, vt
sit loco præparantis cui purgans mistum
est, & postea per intervalla, vt in obser-
vationibus eius videre est. Idem facit
Quercetanus in cons. pro lue venerea.
Capevaccius lib. de ead. lue, negat esse
miscenda sudorifera cum catarcticis, ne
Natura eodem tempore diversis motibus
adfligatur. Ægra nostra vivum fuit hu-
ius rei exemplum. Retulit tamen Cl. &
excellentiss. Rumlerus, cuius memoria
sit in numero benedictorum, se diapho-
reticis catarctica in lue venerea miscuisse,
& sudore finito, alvum motam fuisse:
quod Quercetanus in sua pharmacop.
c. 8. docet, Vbi tamen Rhabarbarum, &
ritè, reiicit in decocto diaphoretico Em-
pyrici Germanici. Rumlerus noster Her-
modactylis & Turbetho vsus est. At pro
diversitate morborum & quantitate pur-
gantium & diaphoreticorum medica-
mentorum, vnum alterius actionem im-
pediet. Verum quidem est alvi vacuatio-
ne sudorem impediri, & insuetum su-
dorem à cibo euacuationem alvi indica-

re, si sumenti cibum à multo somno id non eveniat. 4.aph.21.

CASVS SECVNDVS.

ARSENICI AMVLEtum, Pestem quo eliminari somniant, loco terræ Silesiacæ sumptum.

VIr doctrina tertius vix vlli, imprudentia sororis cui tabellam terræ sigillatæ germanicæ adferre imperavit, sumpsit pulverem tritum ex pasta illa, quam ex arsenico conficiunt, pro pestis amuleto; iuxta enim posita erant. Non impigros statim hospitis infesti effectus sentiens, illud quod res erat suspicabatur: non antidotum, sed venenum exhibitum fuisse, nec pars reliqua pastæ seu tabellæ id refutabat. Mihi res quo sit loco exponitur, auxilium flagitatur. Præsens exhibui Oleum amygdalarum dulcium recenter expressum (quod officinæ nostræ quotidiè parturiunt) ad vncias

quatuor,

quatuor, cum cristalli præparati drachmis duabus, hausit adfatim. Hospes hic novus priorem infestum domo exuit vomitu. Cum verò venenis idem cum dæmone commune sit, fœtorem vt recedentia, id est, noxium relinquant, Theriacam primum omnium Alexipharmacorum dedi. Conualuit, nec vllam noxam vlterius sensit, factum est anno 1615. in fine.

SCHOLION.

AMuletorum seu periaptorum in Medicinam genera duo irrepsére. Physicum vnum, Metaphysicum alterum: hoc magicum dicitur, & in chartis sacra, absona, barbara, horrisona fortè ficta nomina habet, quæ aut legi nequeunt, aut solum intelligi ab illis qui ab inferis prodiére: vel characteres ostendit ac figuras annulis, laminibus, ex omnibus metallis ferro excepto, aut sinceris aut mixtis inscriptos: item in lapidibus prætiosis, aut cristallo, æthite cerannia &c. imaguncula certo quodam siderum posita, & facie cœli incisa & sculpta, non sine precibus superstitiosis. Effectus quorum prædicantur innumerabiles ad mor- *Amuleta.*

bos curandos, & felicitates, idq; vi quadam magnetica & astrali, qua propter sympathiam quandam sidera cœlumq; ipsum devincta sunt numis, annulis, chartis, picturis, literis, dicam nugis? vt non possint aliter, quàm prouocata & de cœlo deducta, energias suas in morbum, in felicitatem, in animum, mentem, corpus effundere, & eructare compatiendo homini, & oppugnando morbum, iniurias, infortunium &c. Sed miseret me conditio hæc siderum, quæ obstetricare chartis, characteribus, nominibus, picturis, sculptis, phantasiis, bestiis, insectis, metallis coguntur, & nugivendulorum opinionibus seruire. Quis enim ille furor esset, qui hæc excellentia corpora agitaret, vt inuita ad placitum characterum &c. suas energias proferrent? Quæ est cum aratris, canibus, draconibus, Leonibus, anguibus & tetrioribus sculptis pictisq; sympathia cœlestibus? Chaldæi has nugas in credulum populum primò introduxere: Ægyptii superstitiosi fouére: Græci logodædali imitauère: ad Europæos christianos propagatæ sunt superstitioso seculo; nunc fulgére dedecus, nisi in senio mundi delirare non sit flagitium.

tium. Medicum ratione vtentem, non dicam Christianum harum pudeat nugarum anilium, sciatq; signatos de DEO fugiendos esse. Non enim plus horrisonis vocabulis, futilibus sculpturis tribuat, quàm verbo DEI, DEOq; Verbo nec maius in Natura vinculũ credat, quo homo cum DEO vincitur ac CARO NOSTRA ad dextram DEI, nec imagine hominis signaculum maius, cum icon quasi sit numinis; hæc est coniunctio illa magna inferorum cum superioribus, quæ firmior fit, si nos templa DEI sumus, expurgata fide, excelsa spe, charitate polita, & virtutibus Christianis exornata, sonoraq; precibus deuotis. Sicq; nobis deuincta erit Trinitas, Angeli Ecclesia triumphans. O pulchra inferiorum cum superioribus compinatio. At quid erit Theologizare, hoc si non est. Christianum autem hæc decent, non illa superstitiosa, cum Philosophus ab iis abhorreat, qui occulta esse in Natura multa adfirmat, & plures rerum euentus nouit, quàm rationes, hæc tamen extra Naturam esse & præstigia potius. Imò ipsi notum Amuleta physica plus promittere, quàm præstare, & ad-

pensa efficacia dici, de assumptis nullum sciri effectum, vt de Lapide Nephritico quem alligatum carpo calculos pellere opinantur: Assumptum verò nullus nouit quicquam effecisse. Sic miror euaporationes Radicum Peoniæ, Visci quercini, Vngulæ alcis, si modò ab hoc prodeunt, gestatorum ad cutim, plus operari, quàm ipsa assumta substantia. De arsenici Zenexto, cuius mentio in hoc casu fit, quid dicam plura habeo. Videntur primò varia haberi apud autores: vnum ex solo veneno arsenicali, vt. ℞. Arsenici albi & flaui ana quantum vis, fiat puluis cum albumine, oui fiant placentulæ, vt moris est. Garnerus Epitome sua de peste c. 10. Mindererus in militari sua Medicina, cum mucilagine gummi tragacanthi componit. c. 4. Alterum quod plura venena continet, vt Goclenius duobus Arsenicis bufonem tostum addit, alii sic ℞. Arsenici cristallini drachmas duas, Auripigmenti rubei, argēti vivi ana drachmam vnã, misce calore lini cum sulphuris drachmis tribus semis, cum frigidum fuerit vngatur oleo iuniperorum & succini, hæc mixtura diuidatur ad placitum. Castellus Tractatu proprio de peste c. 17.

Zenexta Arsenici varia. 1. Simplex.

Compositũ cum venenis.

c. 17. vbi ſubiungit, eſt amuletum contra peſtem præſentiſſimum. Tertium eſt, cum Alexipharmaca arſenicali veneno iunguntur, & hæc triplicia rurſus. Primum cum arſenicale venenum ſolum iungitur alexicacis, Vt ℞. Arſenici criſtallini Vncias duas, Diptamni Cretici, croci, camphoræ, ana drachmas duas, Euphorbii drachmam vnam, cum Tragacanthi infuſo in aqua roſarum q. s. fiant rotulæ, N. quatuor, ſerico inſutæ, quo quidam Medici Auguſtani vtebantur, mutuantes ex Mercuriali lib. de peſte c. 23. Quercetanus addit radicem Angelicam & Zedoariam, lib. de peſte cap. 5. Heurnius pro Diptamno, Zedoariam ponit, & crocum ac camphoram in minori doſi, lib. de peſte c. 8. Garnerus l. c. operoſas compoſitiones huius paſtæ habet, & adiungit multa cordialia tum compoſita, tùm ſimplicia, quæ ibidem videri poſſunt. Secundum, plura venena & alexipharmaca iungit, qualia Garneriana, & hoc ſequens. ℞. Pulueris Buffonis exiccati vnciam vnam ſemis, Arſenici citrini, criſtallini ana drachmas ſex, Pulueris diptamni, tormentillæ ana drachmam vnam ſemis, margaritarum præparatarum, ſantali citrini, ana ſcrupulos duos,

3. Compoſitum cum alexipharmacis.

1. (margin, beside "Primum")

2. (margin, beside "Secundum")

croci drachmam semis, hyacinthi, smaragdi ana scrupulum vnum, cum mucilagine Gummi tragacanthi vel Arabici q. s. fiat massa. Senertus lib. 4. de. Feb. c. 7. Duncanus Lidelius lib. 3. de Feb. 5.
3. Tertium, quod ex iisdem ferè componitur, sed capsulæ inditur, cui certæ sculpturæ in positu siderum conuenienti incisæ sũt tum capsulæ, tum amuleto: potestq́; vocari amuletum physico-metaphysicum, vide somnia de hoc Crollij in sua Basilica p. 237. & Iohannis Rhenani apud Senertum.

Cui parti adplicari debeat.

Tria hæc amuletorum genera regioni cordis, in sacculo linteo, aut serico raro rubro adplicari volunt, si venenum pestilens in aëre vagum, supra indusium, vt maior pars sentit. Heurnius omnibus pulsus regionibus adponit.

Argumentorum de amuletis examen. A dissimilitudine.

Quod si hæc amuleta eo ordine pensitamus, vt hîc adposita sunt, & examinamus fautorum rationes, multa anilia videbimus. Prima enim, quæ ex solis venenis conficiuntur, similitudine non agent (vt vult Goclenius, qui ait non esse extra methodum, cum simile trahat simile venenum) quum agens & patiens proportionata esse debeant. Arsenicum autem caustica vi est deleterium, quæ est in terrestreitate; pestilens

pestilens virus non terrestre est, sed spirituale, inflammans, dissipans, humores inquinans, quod tandem vim causticam adsciscit cum corrodit. Deinde omne agens illo sit validius, quod pati debet, cum in omni actione reactio sit patientis. Arsenici verò saccus ad cutim pendulus minus validus est, vt pote qui ob viscositatem tragacanthi vapores de se nullos emittit, & ob remotum calorem cordis in actum nondum deductum est; quod internum venenum seu haustum iam est. Actualia verò potentialibus validiora sunt. Vagum in aëre & illud validius ob vehiculum & calorem solis. Porrò cordi adpendére vt adsuescat veneno, cum cõsueta minus noceant Medico Christiano & phisosopho sensato indigna sunt; verendum enim esset, ne adsuefaciendus hostis hospes, hospitium demoliretur. Quod nec ipsi fautores Amuleti volunt, dum mediante indusio adpendunt, & sudantem remouere iubent, Crato Epist. 1. 7. Gerardus Columba lib. 2. de Feb. c. 17. Quartò, in peste timorem & metum prohibent quia cordis pulsum contractum causant; vnde debilitas Cordis eiusq́; vires fracti. Certè ob amuletum magis con-

Ab ineptitudine agendi.

A noxa.

Ab inimicitia cum corde.

contrahetur Cor, diastoleq; imbecillis erit, ob fugam veneni. Natura enim inimica aduersatur omnia, si itaq; diastole fortior esset, attraheret magis, quàm expelleret; quod tamen Goclenius non vult admittere. Quintò, nescio quid arsenici pasta latitans ad regionem cordis agat sub tot indumentis, quibus aër vehiculum seminarii pestiferi excluditur, vt se inuicem tangere non possint; Aëri igitur exponatur & ori aut naribus admoueatur, vt externum virus arceat, aut ad se rapiat, vt & Columba vult. Etsi ex corpore trahere vir9, & à corde seuocare venenum amuleta dixeris; tamen nihil agēt scias, nisi à calore euocentur in actum, at calefactum arsenicum rodit cutim, quod Crato docet 1. Epist. 7. & in actum productum cor fatigat, debilitat, eiusq; spiritus disturbat, quod exemplo cuiusdam ex lusu pilæ incalescentis docet F. Alphanus Medicus salernitanus, vt citat Columba c. 17. lib. 2. de peste feb. Noxa itaque & virus non Medicamentum & solamen multò minus alexiterium erit, vt Droëtas citante Senerto docet, à quo cor nihil emolumenti feret. Nec me mouent vltimò artificiosę signaturę & sympathici

A posit*u*.

chara-

characteres, arrha cęlest[illegible]um impressionū nugivendulorum, credentium repuerascere astra, crepundiis his vt gaudeant, aut cum Ioue mœcho œstro quodā moueri in hęc terrena, characterismis fauére, vt sponsus sponsæ, at superius hæc futilia satis tractata sunt; has nugas, anilia deliramenta rationalis Medicus, vt vir prudens, caballistis relinquit, vt Arcadiæ municipium iis redimant. Sunt tamen quidam, qui etsi cum sapientibus, iis partum tribuant, plebi tamen & credulis studere cupiunt, eaq; adpendunt quæ minus nocent, vt argentum viuum in nucis auellanæ inclusum cortice, per quem effluuium transit nullum, confidentiam potiùs ægro vt excitent, ne animus nil habeat cui fidat. Adeò terrena animis nostris terrestri corpori inclusis placent. Sic Medicus in Anglia Augustano cuidam ob maris ęstum, quem in naue transfretanda sensit, febricitanti, aiebat se ex cemeterio sumsisse os quoddam, illudq; in brodio nescio quo coxisse, ac in paroxysmi principio exhibuisse, de brodio haustū, vnde largior vomitus & Cessatio febris. Fassus postea Medic⁹ se vomitoriū exhibuisse, hæc verba subiecisse saltim, vt

Sentiendū cum sapiētibus, interdū delirandum cum vulgo.

nausea-

nauseabundus fortiùs vomeret. Sic ego cuidam Asthmatico de incuba striga premente pectus conquerenti, exhibui Syrupum de Veronica, de hyssopo, cum oxymelite squillæ, ac oleo sulphuris ad aliqua cochlearia; & adpensa nescio qua herba prędixi valere hęc cōtra pressuras nocturnas incubarum, credidit & sanatus est, dū validius expueret. Multum enim facit cōfidētia in re omni. Quæ de amuletis breuissimè, qui vult vberiora citatos legat autores. Pasta porrò illa quam noster æger sumsit, an ex solo arsenico; an verò cū alexiteriis mixta fuerit, intelligere non potui, cū aliunde dono habuerit. Horrēda sane non fuerunt illa symptomata, qualia Matthiolus in Dioscoridem lib 6. com. 29. prodidit; subitò verò & ante meum aduentum oleum commune hausit, vt hostem opprimeret, à quo euomuit; cui ego amygdalarum dulcium oleum recenter expressum statim subiunxi, monitore Matthiolo l. c. & Foresto ex Guainero lib. 30. Schol. 8. Est autē recēs semper in nostris officinis, cum modò natis infantibus cū saccharo cando exhibeatur, adultis in gutturis & faucium asperitate, pectoris siccitate & tussi inani, cum

um syrupo florum borraginis, vel è suc-
o violarum, aut saccharo cando rubro,
lbo, violaceo. Huic dedi ad vncias qua-
uor, cum drachma vna cristalli, quod *Cristallus.*
rsenici bezoär creditur. Forestus ex
Guainero l. c. & Matthioli l. c. vbi præ-
tantissimum remedium vocat. His alvus
perta fuit, & vomitus promotus. Ci-
um dedi pinguem; à potu abstinuit ali-
uandiu, quia sine siti fuit. Simplex igi-
ur amuletum haud fuisse reor, sed alexi-
erijs mixtum, quod præter asperitatem
n gutture, à qua proditum fuit, dedit
oxam nullam, licet eius breuior mora,
b assumptum oleum commune cum
ingui brodio à quo vomitus, fuerit, cui
ccessit statim bezoarticum proprium
um oleo amygdalarum dulcium, mul-
um conduxerit. Non moueor Cratonis
b. 5. Epist. 15. Cristalli vsum tutum
on esse; cum experientia testetur, Lac
us vsu augeri, quod & Matthiolus ad-
rmat c. 116. Ne verò quis hæc sociatis
gredientibus adscribat, vnum & alte-
um exemplum subnectam, Simplicissi- *Tragea*
num: ℞. Cristalli præparati, vnciam se- *Lacaugēs.*
is, seminis feniculi drachmas duas, cin-
amomi drachmam vnam. fiat pulvis.

Com-

Compositum magis. ℞. Cristalli præparati vnciam semis, seminum anisi, feniculi ana drachmam vnam semis, corallorum solutorum drachmam vnam semis, Margaritarum solutarum scrupulos quatuor, cin̄amomi electissimi drachmam semis, Sacchari albissimi vncias tres semis, Folia auri N. vndecim, Fiat Tragea. Non igitur semper Quis, sed Quæ dicat videndum. Nuper cum quædam generosa virgo loco pulveris hysterici consueti per errorem sumsisset arsenici pulverem quo glires interimuntur, licèt paucum, statim tamen gulæ ardorem sensit, curata fuit similibus pinguibus, oleagenosis, sine purgatione, nec deteriùs passa, etsi alexiteria non habuerit juncta, vt hoc amuletum. Theriacam subjunxi, vt œconomiam naturalem refocillarem. Noxas denique quas adferat arsenicum qui scire vult, legat Amatum Lusitanum Cent. 2. 65. Forest. 18. Obs. 28. & 3. schol. 8. &c.

CASVS

CASVS TERTIVS.

QVIDAM AQVAM fortem bibens liberatus brevi.

AVrifabri famulus herilem filium minorennem in conclaui patris operiens, allocutus, vt ex proximo vitro sublimati vini clàm daret haustum; haud abnuit puer, & ex vitro quamuis ignarus, quod pater pridiè aqua forti impleuerat haustum porrexit, sensit miser statim in gutture adustionem: consultus jussi vti eum vnctuosis, vt oleo olivarum copiosè, à quo vomuit, & hanc mixturam, ℞. Syrupi ex succo violarum martiarum vncias duas, mucilaginis seminis cotoneorum extractæ cum aqua rosarum vnciam vnam, misce: Sumsit, eoq; die cum sociis spatiatum se contulit hilaris, cervisiam hordeaceam bibens: videbatur sibi & aliis satis sanus, cum nullum diu incommodum sentiret, ideoque nec consilium amplius flagitauit. Monachium tandem

tandem ſecedens poſt aliquot menſes febri lenta & tuſſi vexatus rediens, aliis medicamentis curatus in patriam diſceſſit ſanus.

SCHOLION.

AQVA fortis Scheidwaſſer.

FOrtis aqua, cauſtica, chryſulca & ſeparatoria dicitur, quæ ex acribus & corroſiuis, certa proportione commiſtis, violentibus ignibus deſtillatur, habens vim validam igneamq; in corrodendo. Eſt autem alia communis, quæ ex alumine & halinitro fit, quibus additur vitriolum interdum, vt in Diſpenſatorio Auguſtano; alia fortior, pro vt habet vel ſalem armoniacum, vel ſublimatum hydrargirum, cinnabarim, æruginem, gypſum, calcem viuam, arſenicum, alumen pulmoſum, fel vitrũ, ſulphur rubeũ &c. vt videre eſt apud Libauium lib. de Alchimia 2. c. 27. Matthiolus lib. 6. in Dioſ. c. 29. ſcribit. curam huius aquæ difficilimã eſſe, quod illico in totum diffundatur. Communis aqua etſi acris ſit, adeò vt argentum diſſoluat atq; ipſum ab auro ſegreget, obtunditur tamen nonnihil eius acrimonia à parte terreſtri aluminis liquidi,

quidi, halinitri, & arenæ: quæ enim nondum per ſublimationem ita rectificata eſt, vt omnem terreſtreitatem exuerit, alioqui nõ ſecus ac aqua vitæ arderet, nec ſua acredine aliud quàm ſuperficiem cutis eroderet, leuis ſiquidem vt eſt, ita & facilè euaneſcit, quod & mulieribus, quæ eadem pro pſylothro vtuntur, longo vſu nimis quam cognitũ eſt, Ronſeius Epiſt. Med. 9. Curam is inſtituit vnctuoſis, vt muicilagine ſemine cotoneorum, altheæ, gummi tragacanthi illicita liquore roſarum, cum melle roſarum & violarum pari pondere mixtis, quod continuè lambere iubet. Quibus Gargariſmata adiunxit, ex decocto ſeminum cotoneorum, altheæ, cucumeris, florum roſarum, violarũ, verbaſci, pulmonariæ cõmunis, ſaniculæ, cardui benedicti; colaturæ addebat Oxymel: ſquillę Vncias duas; quibus curam feliciter ab ſoluit, quàm inchoauerat vomitorio ex ſemine raporum in oleo communi; & glande, qua aluum aperuit. Foreſtus lib. 15. Obſ. 30. Mucaginẽ ſeminis cotoneorum fuiſſe puero exhibitam, qui ſimilem biberat aquam refert. Æger noſter, famulus aurifabri, hoſpiti huic noxio, quem ab effectu ſtatim no- Cura.

uerat, in ipso introitu quasi negauit hospitium, vi vomitum prouocans oleo sumpto copioso, syrupus à me ordinatus ardorem compescuit, & cum grauius non sentiret malum, non alia nec petita, nec data sunt medicamenta. Fortè nec opus habuit, cum non in maiori dosi hauserit, quàm solet vinum sublimatum, & statim ab ipso haustu euomuerit, & ex vnctuosis & refrigerantibus melius habuerit. Placuit verò hoc medicamine, corrosiuo malo obuiam ire, certus ei veneni inesse parum, vel nihil, aliàs æquè Theriacam, vt Ronseius, qui vnicornu grana iunxit, dedissem. Incidit autem in febrem, non ob hunc haustum, sed ob vitam satis dissolutam, quam maluit bibonibus dedicare, quàm laboribus, quæ multiplici purgatione, tandem curata fuit.

CASVS

CASVS QVARTVS.

ARGENTVM VIVVM *Cyatho vini clam infuſum & epotum, diutiùs in corpore morans tandem tranſiit per penem.*

MVsico cuidam noſtrati nobilibus & baronibus à cõſiliis mappæ, tempore quo frigēt piſcatores, lanii triumphant, ſapientia dormitat, thronum moria occupat, à quibuſdam baronibus clàm invinum enulatum, aut reibolicum ſatis copioſa argenti viui quantitas iniecta fuit, eiq; oblata; hauſit is adfatim, genio cum aliis indulgens, reliqui cachinantes conſpurcationem fruſtra caligarum expectant, quam alias ob viam lubricam & motum eius celerem facilè cauſat. At quia prius oſtreis cum oleo coctis ventriculum impleuerat, exitus argenti viui tardatus per poſticũ fuit:

& cũ largiter biberet, rursusq́; ostreis vesceretur, oleumq́; hauriret non deterius habuit. Attamen nox à primo somno musico dolore & inquietudini molesta, Generosis ob periculum quod musico posset accidere, anxia. Aurora eo tempore licet tardigrada, tamen ambobus adfulsit fausta. Argentum enim viuum cum vrina penem musici non sine magno ardore permeauit, & hunc à dolore, illos à timore liberauit.

SCHOLION.

Hydrargirum an Venenum.

IOcus hic apud Nobiles & Generosos frequens ad incrustandas caligas, at ad penem transmeasse rarum est. Venenum adsumptum nisi copia non est, licet Dioscorides interna exedere dicat. lib. 5. c. 70. & lib. 6. c. 28. videatur historia, quam ad hoc caput Matthiolus recenset. Labitur autem citó è corpore, modò non quiescat adsumens, vt docet Auicenña. Goritienses mulieres pro extremo remedio parturientibus ad scrupulum vnum exhibere ait Matthiolus; Contra Vermes Brassauolas dabat, vt apud Matthiol. lib. 5. c. 70. ad Dioscoridem videre est. Quod Lemnius vt anceps medicamentum non admittit.

admittit. Lac potum & sæpiùs vomitu reiectum, aut vinum absinthii, decoctum apii, aut seminum hormini, aut origanum aut hyssopum &c. remedium esse Diosc. c. 70. lib. 5. docet. Matthiolus in comento ad cap. 28. lib. 6. omnia medicamenta quæ venenis erodentibus conueniunt opem ferre his qui sumserunt. Cum itaq; pinguia, qualia butyrum ac oleum, huius veneni antidota sint, haud mirum eis præmissis retardatum fuisse exitum: dantur enim illa, intestina vt obliniant, muniant, & à vi corrosiua defendant. Retardata itaq; argenti viui à lentis & viscosis mobilitas, vinum generosum secum in venas rapuit mesaraicas, & quia copiosũ, ad vesicam secum duxit, ex qua cum vrina penem transiuit. Vino enim tanquam vehiculo vsus generoso, ad vrinam motum est, quum bibonibus mingere frequentius familiare sit. Permeare argentum viuum venas & in cauam recipi historia Scholzii quam lib. 7. de venenis ex Fossilibus refert Schenkius notum. Leuinus Lemnius lib. 2. c. 52. de occul. Nat. &c. obseruatum scribit, incisa vena aliquot drachmas argẽti viui profluxisse in inunctis. Platterus tamen non substantia nec

An venas perme et argentum vivum.

per suffitum, nec per inunctiones corpus subire putat, sed viribus tantum eo deductis id quod præstant moliri vult. Tract. 1. cap. 3. lib. 2. Lemnius sanè ait annulum aureum in ore inuncti albidum fieri, & hydrargiro tingi: sed nos indagamus hîc vt hydrargirum ex ventriculo peruenerit ad vesicam. Ex ventriculo autem ad vesicam nulla alia via est quàm per venas portæ, & cauæ. Et licet in homine viuo omnia sint permeabiliora & transpirabiliora, tamen per vias consuetas, venas nimirum transiisse credibile, cum illæ in viuis latiores quàm in mortuis, vt frustulum radicis apii incoctæ iusculo emictum apud Julium Alexandrinum, & frustum fungi masticatum parum cum vrina reiectum, vt Nicolaus Florentinus: item semen anisi & acini granorum alkakengi, quæ per venas mesaraicas, hepar, emulgentes & renes ad vesicam vsq; transmearũt, cumque vrina exierunt, teste Fabritio Hildano Cent. 3. obs. 72. edocent. Tardius verò eò meauit, quia via insolens, & solo largiori potu raptum tanquam vehiculo in venas venit, suo pondere ob quod intestina perreptat citò, eas turgidas sanguine subitò non ita transire valuit.

Vt ex ventriculo ad vesicam peruenerit.

Inquie-

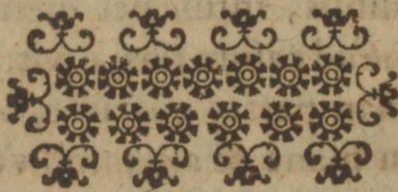
Inquietudines & dolores insueti hospitis frigidi per tot egregia loca motꝰ causauit, qui horribilationi lōgiori & tremori maximè respondebant. Ardorem leuem in pene excitauit titillatio potius, quàm acrimonia, cum subitò euanesceret. Rarus certè casus, iocus frequens, gratulatione dignus quod Medico non egue-rit.

Scribit Scholzius euacuatum fuisse argentum viuum ex venis succo pimpinellæ, quod si diuretica vi id effecit, eiusdem efficaciȩ erit vinum generosum, cum quo & ingressum venas & renes est. Sic Dominus Doctor Rumlerus p. m. decocto vsus est diaphoretico & diuretico, vt mercurium nimis illitum in cura Luis venereæ propulsaret. ℞. zadicis Enulæ campanæ, vncias duas, radicis feniculi vnciam vnam semis, coque in vini quartariis quinq; id est, libris duabus & semis medicinalibus, infusa per diem naturalem, coque ad casum tertiæ partis, diuide colaturam in partes quatuor, bibat partem vnam manè & alteram vesperi, ac sudet coopertus, & exibit sudor citrinus, qua potione vtendum donec talis color non videatur amplius. Quod obseruare

Qua Vinū argentum Viuū secum ad Vesicā deduxerit facultate.

Decoctum expellens Mercuriū.

licuit, vbi & aluum optimè depleuit, & vrinas mouit. Quidam Theriaca eius loco vtuntur. Diuretica & diaphoretica haec sunt, quæ confirmant me in ea opinione, quod vinum diuretica sua vi secũ argentum viuum ad renes deduxerit & vesicam. Pinguia siquidem edulia nihil remorassent, & adytum ad anum minus impediissent, cum in illo mendico, quem Wierus describit lib. 4. de præstig. dæmonum c. 26. butyrum, quo munierat intestina adfatim haustum argentum viuum motu non priuarit in intestinis, sed tales motus in abdomine causarit stupẽdos, ob anum obice occlusum, vt adstantes à Dæmone id fieri crediderint. Huic autem argentum viuum, vt butyrum effugeret, non in venas abiit, multò minus per vesicam exiuit, sed remoto obstaculo per aluum.

CASVS

CASVS QVINTVS.

DE ADSTRICTIONE Gulæ, à potu vini malvatici, in quo radix consolidæ maioris infusa fuit.

IOcus hîc musico factus mihi in memoriam revocat alium rustico à cuiusdam mercatoris filijs factum. Infuderunt illi per noctem radicem symphyti majoris vulgò Schwartzwurtz / aut Wahlwurtz / in vino malvatico, manè exempta radice, rustico, qui ipsis à quotidianis laboribus erat, obtulerunt, ille sumto poculo hausit adfatim, at cum paulò post sibi præcludi fauces sentiret, & maxima cum difficultate deglutiret, heriles filios de veneno exhibito accusavit, de quo strangularetur, qui quamvis scirent venenum non esse radicem hanc, tamen jurgia patris rescìscentis metuentes, si rusticus deterius haberet, vndique poscunt opem. Suasu igitur cu-

jusdam acetum in potu dant, rusticus à strangulatu, heriles filij à metu jurgij paterni liberantur. Risus dramæ adplausus fuit.

SCHOLION.

COnsolida major seu symphytum majus, sic ob glutinandi, consolidandi seu adstringendi vim nominatur: siquidem vulnera recentia superposita, constringendo glutinat, siccandoq; conjungit, quemadmodum & minutim concisas carnes vna cocta radix cogit in vnum. Fernel. lib. 6. Meth. med. Fuchsius lib. Hist. stirp. c. 264. Plinius & Galenus enterocelas cohibere scribunt. Tragus lib. 1. c. 79. Gelatinam symphyti majoris prodesse in fractura ossium & carne vulnere divisa. Cum igitur sit eius facultatis, nimirum, vt arctet & constringat latiora, haud mirum si & rustico ob glutinositatem idem fecerit. Noverat serva illa sponsa hoc secretum, quæ ante nuptias vsa est solio aquæ, in qua hæc radix decocta fuit, vt antrum virginale amico olim Polyphemo pervium angustius arctaret; in quod cum & hera insedisset inscia, maritus jam matrem subitò virginale clau-

claustrum recepisse miratur, metamorphosin hanc à balneo provenisse suspicans, sponsam enim arctatorio medicamento fortè vsam fuisse: inquirere igitur incipiunt, reperiunt in sacculo radicem, quam pharmacopœo ostendunt, nomen & facultatem audiunt, scortum sponsam esse pronunciant, quæ sponso pro naturali antro virginali artificiosum arte leonina obtrudere conabatur. Miror adstrictionem validam, cum balnea hæc ad minimum triduum præcedant nuptias, nec calidam præterlabentem vrinam curare, sed acetum, quod penetrat & subtilium est partium. Et hæc fortè causa, quum acetarijs non fruatur Poliphemus sponsalis, quod distinguere inter antra artificiosa, & naturalia virginum nesciat.

Ioco vni inter seria locum dabit
benevolus lector,
amicè.

CASVS

CASVS SEXTVS.

THERIACA INFANTI *exhibita lethalis.*

INfantem primi anni diſpnœæ ob ſuffocantes catharros obnoxium Caſſiæ drachmis duabus mater purgare voluit; puellam igitur filiam ad pharmacopeum miſit, vt ſex cruciferis eam redimeret, tanti enim venit tum temporis: quæ ob ætatem nugis magis quàm Medicinæ intenta theriacam petijt, cuius drachmas duas, tanti tum temporis æſtimatam, accepit: hac à matre infanti reſpuenti ad medium vi intruſa, deterius infans habuit, mater guſtans jurgia paravit puellæ, quæ inficiebat præter Caſſiam ſe attuliſſe nihil. Pharmacopœi famulus interrogatus Theriacam petitam ſe dediſſe adfirmavit, & negationi puellæ adſtantium adfirmationem oppoſuit. Medicamentum antidoto nocenti ſyrupus Limonum oppoſitus fuit, cum antidotum antidoti non ſciatur. Infans ſuffocatus expiravit

piravit brevi: Totum enim corpus lividum agonisantis erat, cum spiritu alto, mortuus absq; Epilepticis insultibus. Memini me audivisse rixantem quandam rusticam cum famulo myropolij ob interfectam filiam à pulvere quem muscis necis causa offerunt, illam adfirmantem se pulverem ad lumbricos, hunc ipsam ad muscas necandas petiisse. Licet & in medicamentorum nomenclatura & vsu, vt in bello, non peccare.

SCHOLION.

VEtus Medicamentum Theriaca, ab omnibus Medicis magnis decantatum laudibus, quod magno & labore & sumptu paratur, diuq; ad multiplices & varios vsus adservatur. Constat autem ex varijs multiplicibus tùm è ponto, tùm è terra simplicibus petitis, calidissimis simul atq; fumosis aromatibus: quorum vis est non tantum ignis instar calefacere ac consumere, digerere, attenvare, & penetrare; verùm etiam ad cutim materiam propellere, materias crudas concoquere, nativum calorem excitare & augere, venenis resistere, ea oppugnare, ac deniq; vincere; vt Galenus docet. Magnam

igitur

igitur hæc Anitidotum aſſertoremq; Sanitatis & vitæ conſeruatorē noxiā fuiſſe, & ſi ea, quæ mortem inferunt, lethalia dicuntur, lethalem vel toxicum mirum eſſet, ni Galenus noſter pueris exhibendam non eſſe dixiſſet. Flammæ enim inſtar illorum calorem accendere, ac humiditatem conſumere, ac ita mortem accelerare. Adeò nihil eſt tàm ſanctum, nihil eſt tàm ſanum, cuius vſus aut intempeſtivus, aut nimius obeſſe non poſſit. Alia tamen fuit ratio in noſtro infante, quàm in puero Galeni, qui longo tempore febrierat, ac macilentus erat & viribus debilibus: noſter verò ſucculentus fuit, ac craſſus, catharroſus, anhelans, ſtertens ex muco ſeu pituita ſine febre; quæ etiam à Theriaca curantur, vt habet carmen.

de Ther. ad Piſonē.

Hæc anhelanti pectore tollit onus,

& rurſus,

Nec ſinit, vt membrana, leves quæ pectore ab imo
Sepſit pulmones, victa tumore premat.

Spiritum itaq; ſublimem & ſtertentem ſublevaſſet Theriaca ſuo calore, vi incidente & concoquente materiam craſſam pituitoſam, ni eius doſis nimia fuiſſet: pondus enim drachmæ minori infanti

anno

anno nimium eſt. Obfuit igitur non ſaltim calore, quo fudit materiam craſſam. Tam ſubito enim inſtar ignis depabulaſſe humidum radicale non credo, cum & in morte obeſum corpus ac craſſum permanſerit: quam ad extrema protruſit, & quia fuit calor multus ac violentus, etiam calorem nativum debilem conſumſit ac commovit, vt major minorem flam̃am, & movet & extinguit ac diſſipat. Cui accedit, quod calor Theriacæ in hac doſi in infante fluxiles reddiderit humores cerebri; qui ad pectus ſubitò deſcendentes infarctos antea pituita pulmones ſuffocarunt. Videant igitur ex hoc exemplo, vt, qui adſtant ægris non oſcitanter ex pharmacopolio medicamenta petant, ac quid petendum ſit aut benè cogitent, aut manu Medici ſignata pharmaca auferant; pueros enim & rudem plebem ad hæc loca ablegare vt adferant pharmaca, quorum nomina peregrina vt plurimum, ineptiæ ſunt. Videat etiam Medicus ex hoc exemplo Antidota toxicum eſſe in inepta adminiſtratione; ne igitur omnia intempeſtivè confundat, & quæ roborandi, confortandi ergò dantur, etiam in minori doſi, non purgantibus miſceat in ma-

jori;

jori; Elixir vitæ ſiquidem Matthioli ad vnciam vnam ſemis, aut etiam duas ad diluenda fortiora purgantia, qualia ſunt Oxymel Iuliani ad vnciam ſemis, extracti Melampodij Quercetani ad ſcrupulos duos, extracti polypodij & cnicophar-maci ana drachmam vnam, aſciſcere dementiæ eſt. Licet enim profuerit Empyrico illo ſpagirico, qui ſe ſomniabat dogmaticum, in ſyncope ad vnciam ſemis Aqua vitæ, Matthioli, tamē cum purgantibus his peſſumdedit multos ſuos ægros, vt qui repleto erat cerebro ob catharrum paralyticus fieret, alter qui ſimili repletione laborabat apoplecticus, & tertius qui cacochymicus fuit & podagricus, à vomitu, totius corporis pruritum ſentiret, ac laſſitudinem cui icterus, diſpnœa, ac tandem mors ſuperveniret. Videat igitur Dogmaticus Medicus, vt in exhibitione Antidotorum & præſtantiſſimorum Medicamentorum & tempus morbi & doſin medicamenti obſervet; quin cui morbo conveniant benè ponderet. Non enim Medicus damnum inferre debet, ſufficit quod morbus infert, vt Senex noſter Divinus monet: nec augeat ſpirituoſis medicamentis vim trahentem purgantium,

gantium, maximè illorum, quæ non ſine furia agunt.

CASVS SEPTIMVS.

CINGVLI MERCVRIALIS *vſus in ſcabie lethalis.*

SENEX quidam podagricus ſcabie laborauit, cuius tædio vſus eſt cingulo mercuriali, à quo quidem ſcabies receſſit, at virus mercurii in corpus receptum infecit palatum, gurgulionem & fauces exulcerauit, ſerpentes faciendo aphthas & fœtidas, ſaliuationem copioſam & ſpumantia labia anhelitus tetrè olens, qualia accidentia ab inunctione & ſuffimigio mercurii prouenire ſolent: dentes vacillabant, gingiuæ tumidæ, buccæ exulceratæ, tenſio in neruis & tendinibus colli, duritieſq; , maxillarum imobilitas, vnde maſticatio impedita, deglutitio deprauata, appetitus proſtratus, febris lenta hectica , lipothymiæ multæ.

Vires debilissimæ: Vocatus, vix causam horum calamitosorum symptomatum audire licuit: præscripsi tamen quantum potui assequi malũ, dum adstans quædam enarraret, talia medicamenta. ℞. Radicis liquiritiæ rasæ, Vnciam vnam semis, Florum papaueris, rheados, Rosarum rubrarum ana Pug. vnum: coque in Mensura semis aquæ stillatitiæ centumnodiæ, ad casum quartarii semis, colaturæ expressæ adde Mellis rosati Colati Vnciam vnam semis, Rob dianucu drachmas sex, spiritus vitrioli gut. duas Misce, fiat gargarismus, post vsum huius lambebat de hoc syrupo, ℞. Syrupi è succo violarum Vnciam vnam. Rob diamorou Vnciam semis: misce. Pro Rheumate hunc syrupũ. ℞. Syrupi de siliquis drachmas sex, de Liquiritia Vnciam vnam, de papauere compositi, vnciam semis, Tabulæ diatragacãthi frigidi ʒij. misce fiat lambitiũ. Cumq; rem ipsam verè exponeret & mihi & adstanti alio medico, Gargarismus talis fuit præscriptus, quem chirurgus adhibuit, expurgando vlcuscula faucium & gingivarũ &c. ℞. Ligni Guaiaci, Vncias duas, Corticũ eiusdem Vnciã semis, Radicis polypodii drachmas sex, pimpinellæ drachmas

mas tres, enulæ drachmas duas, liquiritiæ rasæ drachmam vnam, passularum minorum Vnciam semis, Dactylorum, ficuũ ana paria numero quatuor. Herbarũ maluæ, bismaluæ ana pugilum vnum semis, Origani, anethi ana pugillũ vnum: Seminis lini drachmas duas, bombacis drachmas tres, Fiat decoctio in aqua plantaginis bursæ pastoris, Consolidæ regalis ana libram vnam, ad casum librę; colaturę adde Mellis rosati colati Vnciam vnã semis, syrupi myrtini compositi, de Rosis siccis ana drachmas sex, Diamoron vnciam semis, misce. Bibit item decoctum ligni, vt ℞. Chinæ ruffæ ponderosæ, Vncias duas, salsæ pariliæ Vnciam vnam semis, sassafrasij vnciam semis, Passularum vncias sex, cinamomi vnciam semis, infunde in mẽsuris duabus aquæ fontanæ per horas viginti quatuor in loco calido, deinde coque ad casum libræ vnius semis; colaturã refrigeratam bibat. Vinum ob acrimoniam ferre nequiuit. Ad corroborationẽ vsus est sequẽti aqua. ℞. Cõfectionis Alkermes Mesuę drachmam semis, aquę stillatitiæ, florum Tunicæ, borraginis, Cerasorum nigrorũ, ana vnciam vnam semis, Caponũ vncias duas, Manus Christi per-

latæ drachmas ſex, miſce. Bibit decoctum quotidiè bis teruè, fauces purgauit chirurgus, vlcuſcula videbantur exterſa, cibum tamen capere nequiuit, conquerens ſemper de inappetentia ſum̃a, de dentibus vacillantibus, & de gingiuarum vlcuſculis, de abundantia pituitæ, quæ ex ore ſpũans effluxit, quam precib⁹ flagitauit per clyſma educi; præmiſſo itaq; clyſtere, ſubiunxi leue pharmacum, ℞. Extracti Cnicopharmaci drachmam vnam, cremoris tartari ſcrupulum ſemis, Vini Maluatici vnciã ſemis, diſſoluatur pro exiguo hauſtu, purgatus & ſibi melius habere viſus eſt. At quia neruoſæ partes à principio morbi in collo, in maxillis tẽſæ, nulli inũctioni cederent, ſpaſmum tetanum im̃inere & periculum vitę prædixi, & cum̃ ob hoc renuerem purgantis vſum, clàm idẽ purgans repetiit, ſine tamen noxa. Tandẽ octaua ſeptimana huius morbi, ob dolores podagricos, indefeſſos labores, atrophiamq; ſenex obiit totus emaciatus & paululum conuulſus.

SCHOLION.

PErdoctè Minderer⁹ noſter libro Threnodiæ Medicæ capite decimo quarto, de

de abuſu mercurialium vnguentorum, ac clade ſtrageq; ab eis diſſerit, vbi etiam de cingulis mercurialib⁹ hæc profert. Agyrtæ, impoſtoreſq; Medici aſtuto velo tegere adgreſſi ſũt, vt ſub alia ſpecie hominibus nocere poſſent: etenim cingulis [mercurium] & monilibus incluſerunt, quæ ſcabioſorum & cutis prurigine laborantium hominum lumbis circumdederunt ac carpis mannum adplicarunt. Atq; hæc quidem cingula & armillæ tetrum illud argenti viui virus in corpus geſtantis eiaculabantur, quod adeò per vniuerſum eius habitũ peruadebat, vt fœtentes protinus ſaliuæ per ora fauceſq; defluerent, collum intumeſceret, pedes vacillarent, ac viſcera nobilia magis coinquinarentur, quam cutis prius fœda ſcabie, quam hoc periculoſo & noxio medicatiõis modo depellere nitebantur, turbata fuerat. Cladem & noxam immiſſam à mercurialibus cingulis graphicè ſanè depinxit: ſũt tamen quidam Empyricorum qui non, niſi purgato corpore & ſanguine detracto iis vtantur, prohibent ſudare in eis, & poſt decimum quartũ præterfluenti credunt. Genuina hydrargiri proprietas eſt ab vlceribus & membris externis pituitam ar- *Hydrargiri proprietas.*

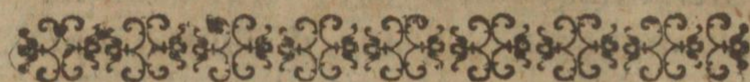
 cere,

cere, ad caput, adenes faucium ſalivales, pariſthmia, & oris per poros ac gingiuas, ceruicem & guttur præcipitare; teſte Lãgio lib. 1. Epiſt. 43. Cum itaq; noſtrum ægrum ſcabies in ſenio vexarit: ſolet autem mors ſuis clientibus adfricare ſcabiem ſenibus vt plurimum, ob abundantiam ſalſorum, crudorum humorum, haud mirũ ſi aphtæ putridæ, fœtidæ in faucibus, in palatu ab hydrargiri vſu protruſſę ſint, virulentiaq́; infectæ, compages & vincula neruoſa, dentium mandibularum laxata, à qua maſticatio fuit impedita & ob faucium inflammationem ſeu Eryſipelas virulentum, deglutitio. Et quia hydrargiri eſt, hepati, cerebro, neruis, oſſibus, dentibuſq́, ſubſtantia ſua tota noxium eſſe, vt omnium tonũ vitiet, ac peſſundet, haud mirum in ſene noſtro valetudinario, cachectico viſcera hęc vitiata fuiſſe, mortẽq́; cauſaſſe, cum nulla medicamenta profuerint; Historia. Cum quidam anno præterito, vt ex veſtib⁹ abigeret pediculos, inunxiſſet extincto ſaliua mercurio veſtes, in ijsq́; incaluiſſet, in ſaliuationes inſtar inunctorũ vnguentis mercurialibus incidit, cum vlceribus oris, qui curatus fuit. Compoſitio cinguli non eſt admodum artificialis:

Mercu-

Mercurius enim saliua, aut sæuo extinctus albumine oui excipitur, & illinitur supra gossypium, quod in cinguli modū suēdo cōficiunt. Hac historia monētur illi qui hydrargyro crudo, vel sublimato, vel extincto in vnguentis contra scabiem vtuntur, vt cautè agant, cum & Langius eius vsum tutum in vlceribus cum Emplastro neget, quale exemplum in nosocomio obseruare licuit. Ex tali enim inunctione damnum illatum fuisse novi in quadam puella cacochymica scabiosa, quæ repercussa scabie intumuit tota cū spiritu sublimi. Cum his vnguentis aliud nil fiat, quàm humoris pituitosi & salsi motus vna cum virulentia hydrargiri ad caput ad palatum, (quod Lemnius docet anello aureo in ore detento inuncti hydrargiro albicante) vbi noxas adfert pessimas. *suendo* *Historia.*

CASVS OCTAVVS.

SVFFOCATIO EX HAlitu cloacæ.

CVM ij qui cloacas ſterquilinij humani extergunt ac expurgant, ſuperioribus annis quandam aperirent, non adeò refertam, ſed quæ caruit aëre libero; quidam de eorum numero per ſcalas deſcendit, ac ſubitò præfocatus miſer cecidit, reliqui boatu ſolito eum prouocantes & excitantes, ſurdo imò mortuo clamabant. Candelam itaque accenſam immitunt, quæ ab exhalatione extinguitur. Stupidi animal venenatum, aut aliud noxium ibi habitare credebant, conſilium itaq; à Conſule poſtulãt, tempus interim labitur, hæret miſer in loco fœtido, ſine ſpiritu ſuffocatus, dilatatur tandem locus, & vulcanus cornu incluſus intromittitur, viſitur miſer mortuus & exportatur.

SCHO-

SCHOLION.

AErem conclusum maximè in sterquilinij loco, vbi evaporationes crassiores plurimi sunt, densum & crassum esse nemo dubitat. Hunc aërem igitur seu evaporationem crassam, densam, fœtidam, ingratam & nasum ferientem, copia fugasse animales spiritus & intra cerebrum coarctasse atq; coagulasse, vt ob paucitatem & crassitiem ad nervos non descenderint, vnde motus sublatus fuit, ac respiratio, itaq; miser suffocatus perijt. Nam si ab internis evaporationibus ab Vtero, Ventriculo id accidere potest, ab externo maligno, fœtido, putri idem posse contingere nullus initiatus Medicinæ negabit. Hausta itaq; adfatim evaporatio hęc tetra, putris, crassa, replebat tam Cerebrum eiusq; ventriculos, & in vnum cogebat spiritus animales, incrassabat, atq; ad motum inhabiles reddebat. Quare ab officio suo desistentes, motus nullus fiebat animalis. Cum & respirationis organa vt pulmo eius copia repleta essent, ob quod cor moveri non poterat, suasq; fuligines efflare, vnde suffocato calore natiuo & extincto spiritu animali

miser in ipso sterquilinio, quamvis sua in professione animam efflavit.

CASVS NONVS.

APHONIA EX *Crapula.*

QVidam mercator novellus nostrâs Dionysio diligentiùs litans, subitò ex hoc sacrificio, cum jurgia vxoris jam parata volitarent, planè conticuit, & id verè, ac vt alter Zacharias, qui ex angeli aspectu hic fortè ex dæmonis (noverat enim mulierem esse inter herbas spinosas) mutus, nutu tabulam petijt, ac tremens responsum adscripsit, veniam cum lachrymis petens. Vxor cum adstantibus stupefacta, ploratu viciniam replet, ministrum Ecclesiæ propè habitantem vocat, qui ex scriptura pœnitentiam agnovit, ex odore vinum olfecit, præmisso Decalogo ad Evangelium properavit & aphonum consolatus est. Manè vocatus nec febrem, nec stuporem, nec mentis consternationem, quæ apoplexia aut paralysis dicitur, cernēs, apho-

niam hanc crapulam & alios animi motus protulisse coniectabat. Cumq; venæ turgidæ essent, ipseq; crebriores ad Divi huius sacellum profectionis quotidiè fecisset, alvo spontè soluta, venam jussi aperire, & post horas duodecim vox rediit. Interim Divi huius sacrificia studiosius faciens, obmutuit tandem ad creditorum monita, nec verbum vllum de solutione proferre potis erat, præter illud tetrum Accordo; quamvis in Divi sui pomærio satis aliàs sonorus fuisset.

SCHOLION.

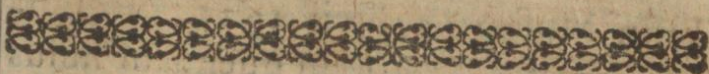
Hippocrates 5. aphoris. 5. Si ebrius quis repentè obmutuerit, convulsus moritur, nisi febris ipsum corripiat, aut vocem recuperet ea hora qua crapulæ solvuntur. Hanc aphoniã dicit Heurnius fieri à crassis vaporibus, qui carotidas arterias ac plexum choroidem intercipiunt, vnde sensus & motus non planè tollitur, vt in apoplexia, sed stuporem quendam præbet. Platterus ob vim narcoticam, quæ in vino est hoc fieri censet, vt eius historiæ in Observationibus & rationes in libro 1. de Mentis consterna-

tionis

tionis causis docent. Æger noster non ita stupidus jacuit, pes & manus vt negarent officium, quin sedebat, ambulabat, scribebat, sola lingua iners jacuit, quamvis deglutiret. De talibus non loquitur Hippocratis aphorismus. Vicesima quarta, quæ fortè hora solutionis crapulæ, vox redijt. Scholiastes quidem omnes longius tempus solutionis narrant, vt tertium vel quartum diem, quem numerum detracto fortè sanguine minui. Egregium plenitudinis deplens est venæ sectio, revocansq; à cerebro obruentes humores. Narcotica vini vis satis superius ex mente Platteri in examine Narcoticorum producta est. Probat in se talem vim esse quotidiè, apud illos, quibus volupe est largius vini Spiritum bibere, aut potando abligurire copiam vini meraci. Si itaque cerebrum debile est, facilis fit balbuties, quod Platterus & experientia docent: imò obmutescentia, vt Ronseus 10. Epist. ad notat.

***

CASUS

CASVS DECIMVS.

BALSAMI SVLPHVris noxa.

IVvenis sartor viginti annorum conquestus mihi est, se de oleo sulphuris terebinthinato, seu balsamo sulphuris rubicundo ita inflammatum fuisse, vt in paraphrenesin inciderit. Miser expuebat purulenta, febre laboravit hectica circa gradum tertium, diarrhæa vexabatur copiosa. Ad me consilij causa cum vrina venit, multorum Medicorum opem se implorasse aiebat; ex nulla autem deterius habuisse, quàm ex fœtido illo oleo. Ego præscripsi conservas ex floribus Nympheæ, papaueris erratici, fl. violarum, cum puluere Anonymi ad phthisin. Et quia de diarrhæa conquereretur maximè, addidi Seminis Melonum & papaveris albi, ac terram sigillatam. Evomuit potum omnem excepto acidularum, quas proprio motu bibit, ad mensuram vnam Augustanā, in die, vnde Diarrhæa mitior facta est; quæ mihi præsens retulit in

lit in Musæo 14. Iunij 1621. Et subjunxit mater, textorem quendam huius olei guttis duabus manè in brodio & totidem vesperi sumptis fuisse ita inflammatum, vt in ea febre, magna scilicet, extinctus sit. Mortuus est & prior æger hydropicus 6. Augusti eiusd. anni.

SCHOLION.

HAc decade varia congesta sunt, vbi innocua noxia, & nociva innoxia fuisse monstravimus. Placuit itaque hoc casu finire eam. Notum est Sulphur tussientibus, suspiriosis, phthisicis & Asthmaticis conducere, vt veteres, Dioscorides lib. 5. c. 124 Hippocrates, Galenus, Myrepsius, & neoterici plurimi, inter quos Quercetanus Sulphur Balsamum pulmonum vocauit, quum ad omnes pulmonis & thoracis adfectus præstantissimum & efficacissimum sit. Videantur omnes ij autores quos citat Vnzerus lib. proprio de sulphure, sect. 1. de vsu in medicina sulphuris. Quam sententiam annihilare videtur Crato lib. 1. Epist. 11. quum scribit. Sulphur nostrum, quomodocunque præparetur, etiamsi sudores

res propellat & ſiccet valdè, maximè hu- „
manis corporibus eſt noxium. Imò vina „
fumo ſaltim imbuta non ſine periculo bi- „
bimus. Lib. 7. Epiſt. 4. Sulphurata vina, „
ne putes ſalubria, ſcribit, atque in eo vul- „
gi opinionem ſequaris, nec tibi perſuade- „
ri ſinas, vſum ſulphuris innocuum eſſe. „
Certè vſtum ſulphur nihil ab Arſenico „
differt. Fateor me cum multis in errore „
fuiſſe, de ſulphure in peſte & phthiſi ex- „
hibendo. Nolim te in eo hærere. Et ſe- „
quenti 5. Sulphur inchoatum eſt arſeni- „
cum, atque multiplici fuſione dum al- „
beſcit, efficitur. Niſi enim ineſſet, non „
fieret, ſatis eſt certum, etiamſi vis venena- „
ta tanta ei non inſit, quanta eſt in iſto ar- „
ſenico, quod ex auripigmento ſublima- „
tione conficitur, & vulgò omnibus eſt „
notum tanquam venenum. Noxium eſt „
tamen; neque periti Medici de vulgari „
ſulphure in Aſthmate loqui arbitror, et- „
iamſi imperiti ita intelligant. Multa di- „
cuntur de floribus ſulphuris, & aliis nu- „
gis, ſed meræ ſunt fallaciæ. Sulphur quò „
magis per ignem albeſcit, eò propius ad „
arſenicum, quò verò magis rubeſcit, ad „
auripigmentum accedit. Epiſt. 10. Sul- „
phur magna vi diaphoretica præditum, „
ac pro- „

" ac propterea in pestilentibus morbis plu-
" rimum auxiliari scio. Interdum verò ita
" resolvere corpora vt statim concitant
" non semel observavi. Vtcunq, certè &
" quomodocunq; tractetur sulphur, disce-
" dere ab ea omnem qualitatem noxiam,
" nondum potui mihi persuaderi, vel vt v-
" terer adduci. Certè nulla corporibus no-
" stris cum istis medicamentis est familiari-
" tas, neque vlla ratio quæ cum periculo
" ijs in morbis profligandis vtendum sua-
" deat, cum tutiora sint in promptu. Epist.
" 11. De sulphure scio & fateor, quæ scri-
" bis, cum valdè exiccet, atq; omnes par-
" tes corporis penetret, in vlceribus pecto-
" ris summam efficacitatem habere, cathar-
" ros etiam exiccare, verùm cum insigni vi
" diaphoretica præditum sit, interdum vi-
" res planè exhaurire edoctus sum. Possem
" tibi duos Medicos nominare, qui ex illius
" vsu interierunt. Alijs etiam nocuisse a-
nimadverti. Itaque nunquam exhibere,
nisi in robustioribus corporibus in peste
volui. Autor] persuadere vult vsum sul-
phuris maximè esse nocuum corporibus
humanis. Primùm, quia potenter siccat:
Secundò, quia vehementer sudores mo-
vet: Tertiò, quia partes corporis pene-
trat:

Rationes Cratonis quib⁹ sulphuris vsū noxium demonstra

trat: quartò, quia neruosis partibus obest, vt ex vino sulphurato colligitur. Quintò, quia inchoatum est arsenicum, & fit perfectum multiplici fusione; quò enim magis igne albescit, eò magis ad arsenici naturam accedit; ad auri pigmenti verò, quò magis rubescit. Minus tamen nocet, quàm verum arsenicũ, quod ex auripigmento fit. Sextò, quia noxa ab eo separari quacunq; præparatione non potest. Septimò, obseruata est eius noxa vis resoluens vt corpora & vires concitant ac exhauriantur, vt duorum Medicorum exemplis docet. Octauò saltim robustis posse exhiberi. Vt verò huius autoris mentem benè intelligamus, examinemus Naturam sulphuris: Duplex Sulphur est, fossile vnum, factitium alterum. Hoc est frequentius, excoquitur ex aquis, aut ex gleba effossa in vasis vi ignis vel ex pyrite; in cupreis officinis Episcopatus Salisburgensis sulphur, vitriolum & cuprum coquitur ex eodem quasi succo. Est autem sulphur pinguedo quædam terrestris in pyrite, vel vt loquitur Matthesius, in terra sicca à solis calore elaborata. Idem testatur ex vaporibus crassis, pinguibus, in speluncis seu cauer-

Natura sulphuris.

R nis

nis mediante calore solis fieri sulphur. Vel, vt ex Agricola, Est succus concretus pinguior: at permistus est, subtilem habēs partem, ob quam facilè inflammatur, & crassam, terream, fixam, ob quam figitur, nec vllis ignibus incendi potest: quæ ambæ partes succo calcanthoso permiscentur: vt habet Libauius. Crudi sulphuris vsum nullum esse debere scribit Crollius, nisi ad manus sit illud quod in fodinis reperitur & scissile vocatur: Et hæc est fortè causa, cur Crato dicat Medicos non loqui de vulgari sulphure seu de factitio, & quod Dioscorides & alii veteres dicunt de sulphure, id intelligi de fossili sulphure, aut de tali quæ fit ex pyrite cupri, quod floribus sulphuris ob tenuitatem respondet, & habet aliquid vitrioli in se, quales flores vel tenuem substantiā seu subtilem ex Salisburgensi fodina vidi apud earum patronos hîc Augustæ. Depuratum enim illud sulphur est, & aliquā in se habet aciditatem. Illud verò sulphur, quod multum fœtidi in se continet, & in inflammatione euaporat, quo & vina inficiuntur, ideò obesse, quia habet naturā feriendi neruosa, inflammandi spiritus, ideoq; ob hanc causam obesse idem autor statuit. An vero arsenico simile sit sul-

phur,

phur, quæritur? ex Gebero adfert Libauius differentiam: nimirum à ſulphure diſcerni dũtaxat albedinis tinctura. Vnde putat Crato, quò magis ſublimetur ſulphur, & ad albedinem tendat, eò propri⁹ ad naturam Arſenici accedere, cum Arſenicum ſit imperfectum. Gignuntur certè ambo ex ſucco minerali pingui, inflam̃atili, vnde & vicin⁹ ſulphuri ſucc⁹ dicitur, at in ſulphure eſt pinguedo inflammatilis cum parte vitriolata: Itaq; & citrinum euadit, & rubeum & acorem præbet vt calcanthum. In arſenico etiam eſt pinguedo inflammatilis ſed cum mercurio aliquo & ſale; quam differentiam ponit Libauius, & iubet nos ea acquieſcere, ex quibus patet ſulphur & arſenicum, cũ ex diuerſis principiis conſtent, vt ex anatomia eorũ patet, & ſapor docet, vt ſulphuris ſubpinguis & iniucundus; auripigmenti ſeu arſenici acris, odore quidẽ ſulphur redolet, cuius etiam odor grauis eſt. Præterea non videmus arſenici inſtar ſulphuris flores corrodere, etiam albiſſimos, & licet à quibuſdam ſumatur arſenicum intrò, per me licebit vti, ego cum Libauio ſuaderem nulli; nec ſaltim differre vt imperfectum & perfectum, ſed

natura remotiore ob caufas materiales, feu principia materialia, & ob ipfum effectum. Siccare ait Diofcorides & Matthiolus lib. 5.c. 83.ac calefacere; vbi in commento, etfi præ fe ferat fulphur temperamentum non obfcurè calidum & ficcum, non tamen credendum fuerit, tam puram, fynceramq́; id effe materiam, vt per fe tantum confiftere queat, neq; etiã cogitandum, ei non effe neceffarium, vt fibi humiditatem afcifcat, qua formam congruam fufcipiat, quemadmodum mifta quælibet expofcunt. Id enim nobis indicat eius velociffima ac facilima diffufio, cum ftatim igni ad motũ colliquefcat, metallorum modo. Effentiæ tenuis eft, concoquit celeriter, difcutit, prodeft tuffientibus, fufpiriofis, purulenta expuentibus in ouo fumptum &c. quæ Diofcorides, qui difcutientes & exiccantes eius facultates plures refert. Ex quibus eius facultas ficcãs tàm extra, quàm intra defcribitur, ob quam in vlcere pulmonis laudant, ob calorem verò quem habet & penetrandi ac difcutiendi vim, diaphoreticum erit. Cùm itaq; ob hæc noceat, obferua duo: Primùm naturam vel temperamentum eius cui exhibere vis, vnde robuftis

Vires sulphuris

robuſtis exhibe. Sic nobili quodam patritio empyrico, qui omni à febre liber fuit, cum maxima vtilitate profuit, Balſami ſulphuris dare guttas duas manè & veſperi. Hecticis illis, quibus febris iam ſecũdum gradum ſuperauit, obfuit exiccando & inflammando. Memini tamen aliquem hecticum phthiſicum eius exiccationem probaſſe, & tuſſim non ſenſiſſe moleſtam, verùm ob febrem hecticam obfuiſſe.

Deinde quantitatem & vtendi modum. Paucioribus enim guttis prodeſſe vidi: maximè in aquis aut ſyrupis conuenientibus. Concludo itaq; ſequentibus hoc quæſitum. Tuſſientibus, ſuſpirioſis, phthiſicis, aſthmaticis, ſulphur prodeſſe, tùm in ſubſtantia, vt veteres voluerunt, ſed vt ſit apyreton, Dioſcoride annotante, aut vt neoterici, flores ſulphuris; tùm in oleo calcanthoſo, quod refrigerat, vnde æſtus febriles immodicos cum vehiculo conuenienti extinguit; arcet inflammationes internas, ſiccat ac adſtringit aciditate ſua. Balſamus rubicundus ſulphuris, therebinthinatus dictus, tertium eſt, quod in medico vſu corpus humanũ intrat. Hic cum ſpiritu therebinthinæ

fit, & odoris fœtidi eſt, ideoq; calidus & ſiccus: vnde ob has vires abundantes inflammare poteſt, maximè ſi caret corrigentibus ritè, qualia ſunt aquæ ſtillatitiæ, Syrupi conuenientes: Ægris duobus in historia hac obfuit, quia hectici fuerunt ſupra ſecundum gradum, quia illorum ſpiritus exagitati ac inflammati fuerunt; quia caruerunt vehiculo conuenienti: & conſumebat hos ſua vi diaphoretica, quæ in raris corporibus & hectica non habēt locum. Itaq; etiā tutiſſima medicamenta Venenum ſunt, ſi illorum vſus incongruus, aut non conuenienti quanto vel quando dantur. Certè indicans eſt, quod poſcit auxilium & quod indigitat, phthiſis igitur cum hectica in tertio, non indicat ſulphuris balſamum. Tutius itaq; oleo calcanthoſo ſulphuris vſus fuiſſet, quàm balſamo ſulphuris, qui mihi ob fœtorem narcoticus videtur, vnde & paraphreneſin cauſauit. Patet etiam ex hoc vanam illam ſententiā, phthiſicos ferre non poſſe acidulas aquas; noſtrum enim ægrum à diarrhæa liberauit; nec illud ſemper locum habet, ſpiritum vitrioli pectori obeſſe, quum vitriolum & ſulphur in Salisburgenſi fodina ciuium noſtrorum

Cur his ægris obfuerit.

vnam

vnam pyritem agnoſcant; & ſpiritus ſulphuris calcanthoſus ſit.

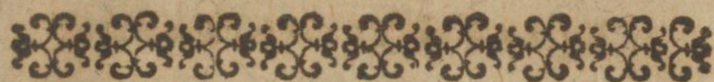
Et hæc ſunt quæ amice lector his primis decadibus tibi communicare volui. Faſſus primò ſum quæ mihi rara videntur, tibi fortè non eſſe, at in quouis indiuiduo typus morbi aliam laruam videtur mutuaſſe: Eadem igitut haud, ſed ſimilia fuiſſe auguroro. Quæ hîc pono, cum aliorum obſeruatis in hac breui vita artem noſtram longam non difficilem reddent, opto vt breuiorem. Exemplis enim firmiùs docetur & monetur. Fruere itaq; his. Si quæ Tullium non ſapiunt, in Tuſculano non vivere Machaonem noueris: ſi à veterum monitis aliena videntur, à veritate tamen non receſſerunt. Hodie quæ placent, cras diſplicere poſſunt. Medicina noſtra ars eſt, ex opinione concepta, experientiâ nata, ratione educata: alia igitur in cathedra, alia ad lectum obſervantur. Homines fundatores Medicinæ fuerunt, ab illis manant præcepta medica, hæc aucta & correcta ab hominibus fuére. Hominis verò eſt falli, aut opinionibus regi. A ſolo DEO pendent immutabilia. Quæ itaque tibi vt apta placent, ne quæ inepta putas reprehende,

ſed aut meliora da, aut rationibus evince, amicè, non momicè, aut his mecum fruere. Plauſum ſi videro amicum, ſtabo promiſſis & favente DEO dabo plura. VALE.

DEO uni trino laus & gloria, cuius percutere & ſanare eſt, huius miniſtri cum ſimus ab eius ope pendeamus.

FINIS.

INDEX HISTORIARUM *seu Observationum.*

DECADIS PRIMÆ CASUS.

DECADIS SECVNDÆ CASVS.

DECADIS TERTIÆ CASVS.

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A.

Bezo-

C.

D.

E.

F.

G.

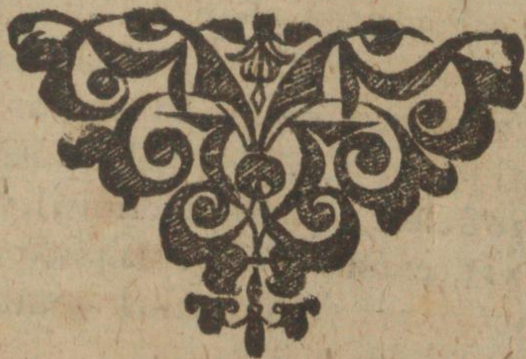
H.

Hydrar-

I.

L.

Viscera

Menda sic emenda.

p. 13. Maſtigis, lege Maſtichis. 16. corroborare. pro duabus lege voculis. 22. latione l. lotione p. 34. 15. lege is. p. 36. continutave, lege, continuatavè. 48. conciſo, leg. conciſæ. p. 51. πεμφυλώδην, lege πεμφυ ώδην. ibid. Saxonia contagioſum. l. cõtagioſam p. 55. auſtrinæ, l. auſtrina. 56. gignat, lege gignent. 58. alvis l. alvos. 61. in acut. 4. idem hoc, idem dele. 64 pruni, lege omni 71. graveolentos. l. graveolentes. 90. eiiciunt, l. eiiciant. 96. judicantis l. indicantis 112. implantavi l. implantavit. 124. ſciunt l. ſciant. 135. liaturam l. limaturam. adfectu, l. adfectus. vim. l. vini. 137. tinctori l. tinctoris. 147. attereretur l. vtereretur. 156. Cupiebat l. capiebat. 162. caigine l. caligine. 166. aliqui, l. aliquid. 168. vti l. vbi. 173. ſitamentis l. filamentis. 176. recipere l. recipi. 197. modi l. modo. 199. lotum l. totum. 200. diamoſcha, l. diamoſchu. 266. aliis l. aliјs. 207. vierinis, l. viperinis. 211. cerannia l. ceraunia. ibid. poſita lege poſitu. 213. compinatio l. combinatio 214 lini, l. levi.

Literæ maiuſculæ, quæ minores eſſe debent, & diſtinctiones ineptè poſitas emenda pro iudicio.

FINIS.

